ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

ΑΡΧΑΙΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΙΣΤΟΡΙΟΓΡΑΦΟΙ

ΚΕΙΜΕΝΟ ΜΕ ΠΑΡΑΛΛΗΛΕΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ

Α' τάξη ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ - ΑΘΗΝΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

ΑΡΧΑΙΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΙΣΤΟΡΙΟΓΡΑΦΟΙ

ΚΕΙΜΕΝΟ ΜΕ ΠΑΡΑΛΛΗΛΕΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ

Α ΤΑΞΗ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΑ
ΒΙΒΛΙΟ 2. Κεφάλαιο 1. §16-32

Μετάφραση Ρ. Ρούφου

[1.16] Στο μεταξύ οι Αθηναίοι, έχοντας τη Σάμο για ορμητήριο, λεηλατούσαν τα εδάφη του Βασιλέως, έκαναν επιδρομές στη Χίο και στην Έφεσο κι ετοιμάζονταν για ναυμαχία· εκλέξαν και καινούργιους στρατηγούς –κοντά σ' αυτούς που είχαν κιόλας– τον Μένανδρο, τον Τυδέα και τον Κηφισόδοτο. [1.17] Ο Λύσανδρος έκανε πανιά από τη Ρόδο, παραπλέοντας την Ιωνία, προς τον Ελλήσποντο· στόχος του ήταν το πέρασμα των εμπορικών πλοίων κι οι πόλεις που είχαν αποστατήσει από τους Λακεδαιμονίους. Ξεκίνησαν κι οι Αθηναίοι περνώντας από τ' ανοιχτά της Χίου, επειδή οι ασιατικές ακτές ήταν στα χέρια του εχθρού. [1.18] Από την Άβυδο ο Λύσανδρος έβαλε πλώρη, ακολουθώντας την παραλία, για τη Λάμψακο, που ήταν σύμμαχος των Αθηναίων· οι Αβυδηνοί κι οι άλλοι σύμμαχοι ακολουθούσαν από τη στεριά, μ' αρχηγό τον Θώρακα τον Λακεδαιμόνιο. [1.19] Έκαναν επίθεση στην πόλη, την κατέλαβαν μ' έφοδο και καθώς ήταν πλούσια –γεμάτη τροφές, κρασί κι άλλες προμήθειες– οι στρατιώτες τη λεηλάτησαν· τους πολίτες ωστόσο τους άφησε ο Λύσανδρος όλους ελεύθερους.
[1.20] Οι Αθηναίοι, που τους ακολουθούσαν από κοντά, αγκυροβόλησαν στην Ελαιούντα της Χερσονήσου μ' εκατόν ογδόντα πλοία. Την ώρα που έτρωγαν εκεί για μεσημέρι έμαθαν τα νέα για τη Λάμψακο· αμέσως ξεκίνησαν για τη Σηστό, [1.21] όπου

Αρχαίο Κείμενο

[1.16] Οἱ δ' Ἀθηναῖοι ἐκ τῆς Σάμου ὁρμώμενοι τὴν βασιλέως κακῶς ἐποίουν, καὶ ἐπὶ τὴν Χίον καὶ τὴν Ἔφεσον ἐπέπλεον, καὶ παρεσκευάζοντο πρὸς ναυμαχίαν, καὶ στρατηγοὺς πρὸς τοῖς ὑπάρχουσι προσείλοντο Μένανδρον, Τυδέα, Κηφισόδοτον. [1.17] Λύσανδρος δ' ἐκ τῆς Ῥόδου παρὰ τὴν Ἰωνίαν ἐκπλεῖ πρὸς τὸν Ἑλλήσποντον πρός τε τῶν πλοίων τὸν ἔκπλουν καὶ ἐπὶ τὰς ἀφεστηκυίας αὐτῶν πόλεις. Ἀνήγοντο δὲ καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐκ τῆς Χίου πελάγιοι· ἡ γὰρ Ἀσία πολεμία αὐτοῖς ἦν. [1.18] Λύσανδρος δ' ἐξ Ἀβύδου παρέπλει εἰς Λάμψακον σύμμαχον οὖσαν Ἀθηναίων· καὶ οἱ Ἀβυδηνοὶ καὶ οἱ ἄλλοι παρῆσαν πεζῇ. ἡγεῖτο δὲ Θώραξ Λακεδαιμόνιος. [1.19] Προσβαλόντες δὲ τῇ πόλει αἱροῦσι κατὰ κράτος, καὶ διήρπασαν οἱ στρατιῶται οὖσαν πλουσίαν καὶ οἴνου καὶ σίτου καὶ τῶν ἄλλων ἐπιτηδείων πλήρη· τὰ δὲ ἐλεύθερα σώματα πάντα ἀφῆκε Λύσανδρος.

[1.20] Οἱ δ' Ἀθηναῖοι κατὰ πόδας πλέοντες ὡρμίσαντο τῆς Χερρονήσου ἐν Ἐλαιοῦντι ναυσὶν ὀγδοήκοντα καὶ ἑκατόν. Ἐνταῦθα δὴ ἀριστοποιουμένοις αὐτοῖς ἀγγέλλεται τὰ περὶ Λάμψακον, καὶ εὐθὺς ἀνήχθησαν εἰς Σηστόν. [1.21] Ἐκεῖθεν

Μετάφραση συντακτικής ομάδας

[1.16] Οι Αθηναίοι έχοντας ως ορμητήριο την Σάμο λεηλατούσαν την γη του βασιλέα και έπλεαν εναντίον της Χίου και της Εφέσου και προετοιμάζονταν για να ναυμαχήσουν· και εξέλεξαν στρατηγούς, επιπλέον αυτών που ήδη είχαν, τον Μένανδρο, τον Τυδέα και τον Κηφισόδοτο. [1.17] Ο Λύσανδρος απέπλευσε από την Ρόδο και παραπλέοντας τα ιωνικά παράλια και κατευθύνθηκε προς τον Ελλήσποντο, απ' όπου έφευγαν τα εμπορικά αθηναϊκά πλοία, και προς τις συμμαχικές τους πόλεις που είχαν αποστατήσει. Συγχρόνως και οι Αθηναίοι απέπλευσαν από την Χίο, αλλά βγήκαν ανοιχτά στο πέλαγος, γιατί η ασιατική ακτή ήταν εχθρική σ' αυτούς. [1.18] Ενώ ο Λύσανδρος από την Άβυδο πλέοντας κοντά στην ακτή έφτασε στην Λάμψακο που ήταν σύμμαχος των Αθηναίων, και οι Αβυδηνοί και οι υπόλοιποι σύμμαχοι έφθασαν δια ξηράς, με αρχηγό τους τον Θώρακα τον Λακεδαιμόνιο. [1.19] Επιτέθηκαν και κατέλαβαν με έφοδο την πόλη που ήταν πλούσια σε κρασί και σιτηρά και γεμάτη με όλα τα εφόδια που χρειάζονταν και οι στρατιώτες την λεηλάτησαν, αλλά τους ελεύθερους πολίτες δεν τους πείραξε ο Λύσανδρος.
[1.20] Οι Αθηναίοι ακολουθώντας τον κατά πόδας με το στόλο τους αγκυροβόλησαν στον Ελαιούντα της Χερσονήσου με εκατόν ογδόντα πλοία. Εκεί λοιπόν, ενώ προγευμάτιζαν, έφτασε σ' αυτούς η είδηση για όσα έγιναν στην Λάμψακο, και αμέσως ανοίχτηκαν και άραξαν

εφοδιάστηκαν με τροφές, κι από κει πήγαν στους Αιγός Ποταμούς, αντίκρυ στη Λάμψακο – εκεί που ο Ελλήσποντος έχει πλάτος κάπου δεκαπέντε στάδια.
[1.22] Τ' άλλο πρωί με τα χαράματα ο Λύσανδρος έδωσε παράγγελμα στα πληρώματα να φάνε και να επιβιβαστούν· αφού έκαναν όμως όλες τις προετοιμασίες για ναυμαχία και σήκωσαν τις λινάτσες στα πλευρά των πλοίων, πρόσταξε να μην κουνηθεί κανένα από τη θέση του μήτε ν' ανοιχτεί. [1.23] Με την ανατολή του ήλιου οι Αθηναίοι παρατάχτηκαν κατά μέτωπο έξω από το λιμάνι, έτοιμοι για ναυμαχία· όταν ωστόσο πέρασε η μέρα δίχως ο Λύσανδρος να βγει να τους απαντήσει, επέστρεψαν στους Αιγός Ποταμούς. [1.24] Τότε ο Λύσανδρος πρόσταξε τα γοργότερα καράβια του ν' ακολουθήσουν τους Αθηναίους, να παρατηρήσουν τι θα κάνουν μετά την αποβίβασή τους και να γυρίσουν να του αναφέρουν. Στο μεταξύ, ώσπου να επιστρέψουν αυτά, δεν έβγαλε τα πληρώματα από τα πλοία. Τέσσερις μέρες ακολούθησε αυτή την τακτική, και κάθε φορά οι Αθηναίοι έβγαζαν τον στόλο τους στο πέλαγο.
[1.25] Ο Αλκιβιάδης ωστόσο έβλεπε από τον πύργο του τους Αθηναίους αραγμένους σ' ανοιχτή ακρογιαλιά, μακριά από πόλη, κι αναγκασμένους ν' ανεφοδιάζονται από τη Σηστό που απείχε δεκαπέντε στάδια – ενώ ο εχθρός ναυλοχούσε σε λιμάνι, κοντά σε πόλη, και δεν του 'λειπε τίποτα. Είπε λοιπόν στους Αθηναίους ότι δεν είχαν αγκυροβολήσει σε κατάλληλο μέρος και τους συμβούλεψε να μεταφερθούν στη Σηστό, όπου θα 'χαν λιμάνι και πόλη: «Από κει», τους είπε, «μπορείτε να

δ' εὐθὺς ἐπισιτισάμενοι ἔπλευσαν εἰς Αἰγὸς ποταμοὺς ἀντίον τῆς Λαμψάκου· διεῖχε δ' ὁ Ἑλλήσποντος ταύτῃ σταδίους ὡς πεντεκαίδεκα. Ἐνταῦθα δὴ ἐδειπνοποιοῦντο.
[1.22] Λύσανδρος δὲ τῇ ἐπιούσῃ νυκτί, ἐπεὶ ὄρθρος ἦν, ἐσήμηνεν εἰς τὰς ναῦς ἀριστοποιησαμένους εἰσβαίνειν, πάντα δὲ παρασκευασάμενος ὡς εἰς ναυμαχίαν καὶ τὰ παραβλήματα παραβάλλων, προεῖπεν ὡς μηδεὶς κινήσοιτο ἐκ τῆς τάξεως μηδὲ ἀνάξοιτο. [1.23] Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἅμα τῷ ἡλίῳ ἀνίσχοντι ἐπὶ τῷ λιμένι παρετάξαντο ἐν μετώπῳ ὡς εἰς ναυμαχίαν. Ἐπεὶ δὲ οὐκ ἀντανήγαγε Λύσανδρος, καὶ τῆς ἡμέρας ὀψὲ ἦν, ἀπέπλευσαν πάλιν εἰς τοὺς Αἰγὸς ποταμούς.
[1.24] Λύσανδρος δὲ τὰς ταχίστας τῶν νεῶν ἐκέλευσεν ἕπεσθαι τοῖς Ἀθηναίοις, ἐπειδὰν δὲ ἐκβῶσι, κατιδόντας ὅ τι ποιοῦσιν ἀποπλεῖν καὶ αὐτῷ ἐξαγγεῖλαι. Καὶ οὐ πρότερον ἐξεβίβασεν ἐκ τῶν νεῶν πρὶν αὗται ἧκον. Ταῦτα δ' ἐποίει τέτταρας ἡμέρας· καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐπανήγοντο.
[1.25] Ἀλκιβιάδης δὲ κατιδὼν ἐκ τῶν τειχῶν τοὺς μὲν Ἀθηναίους ἐν αἰγιαλῷ ὁρμοῦντας καὶ πρὸς οὐδεμιᾷ πόλει, τὰ δ' ἐπιτήδεια ἐκ Σηστοῦ μετιόντας πεντεκαίδεκα σταδίους ἀπὸ τῶν νεῶν, τοὺς δὲ πολεμίους ἐν λιμένι καὶ πρὸς πόλει ἔχοντας πάντα, οὐκ ἐν καλῷ ἔφη αὐτοὺς ὁρμεῖν, ἀλλὰ μεθορμίσαι εἰς Σηστὸν παρῄνει πρός τε λιμένα καὶ πρὸς

στην Σηστό. [1.21]Από εκεί, μόλις εσπευσμένα εφοδιάστηκαν με τρόφιμα, έπλευσαν στους Αιγός ποταμούς, απέναντι από την Λάμψακο, όπου ο Ελλήσποντος έχει πλάτος περίπου δεκαπέντε στάδια. Εκεί και δειπνούσαν.
[1.22] Ο Λύσανδρος την επόμενη νύχτα, προς τα ξημερώματα έδωσε σήμα να επιβιβαστούν οι ναύτες στα πλοία, αφού προγευματίσουν· και αφού έκανε όλες τις προετοιμασίες σαν για να είναι έτοιμος για ναυμαχία και κρέμασε τα παραπετάσματα στα πλάγια των πλοίων, έδωσε εντολή κανείς να μην κινηθεί κανείς από την παράταξη ούτε να ανοιχτεί στο πέλαγος.[1.23] Οι Αθηναίοι, μόλις βγήκε ο ήλιος, παρατάχθηκαν μπροστά από το λιμάνι κατά μέτωπο με την πρόθεση να ναυμαχήσουν. Επειδή όμως ο Λύσανδρος δεν ανοίχτηκε για να τους αντιμετωπίσει και ήταν πλέον βραδάκι, γύρισαν πίσω τα πλοία στους Αιγός ποταμούς.[1.24] Ο Λύσανδρος εν τω μεταξύ έδωσε διαταγή στα πιο γρήγορα από τα πλοία του να παρακολουθήσουν τους Αθηναίους και αφού παρατηρήσουν τί κάνουν, όταν αποβιβαστούν, να φύγουν και να του δώσουν αναφορά.. Και δεν αποβίβασε τους στρατιώτες του προτού γυρίσουν αυτά. Και το ίδιο επαναλάμβανε για τέσσερις μέρες, ενώ οι Αθηναίοι εξακολουθούσαν να ανοίγονται εναντίον του.
[1.25] Ο Αλκιβιάδης παρατηρώντας ψηλά από τα τείχη του ότι οι Αθηναίοι ήταν αγκυροβολημένοι σε ακτή χωρίς λιμάνι και μακριά από κάποια πόλη και ότι προμηθεύονταν τα τρόφιμα τους από την Σηστό που απείχε δέκα πέντε στάδια από τα πλοία, ενώ οι αντίπαλοί τους ήταν μέσα σε λιμάνι και κοντά σε πόλη και έτσι είχαν ό,τι χρειάζονταν, τους είπε ότι δεν είναι αραγμένοι σε καλό μέρος και τους συμβούλευε να

ναυμαχήσετε όποτε θελήσετε». [1.26] Οι στρατηγοί όμως –και ιδίως ο Τυδεύς κι ο Μένανδρος– τον έδιωξαν λέγοντας ότι τη διοίκηση είχαν τώρα αυτοί κι όχι εκείνος. Κι ο Αλκιβιάδης έφυγε.

[1.27] Την πέμπτη μέρα που παρουσιάστηκαν οι Αθηναίοι, ο Λύσανδρος έδωσε διαταγές σ' εκείνους που έστελνε ξοπίσω τους: μόλις τους έβλεπαν ν' αποβιβάζονται και να σκορπίζουν στη Χερσόνησο (πράγμα που οι Αθηναίοι έκαναν κάθε μέρα κυρίως επειδή αναγκάζονταν ν' αγοράζουν τροφές από μακριά, αλλά κι επειδή περιφρονούσαν τον Λύσανδρο που δεν έβγαινε να τους αντιμετωπίσει), να γυρίσουν πίσω και στα μισά της διαδρομής να σηκώσουν ψηλά μιαν ασπίδα. Οι διαταγές του εκτελέστηκαν.

[1.28] Τότε ο Λύσανδρος έδωσε αμέσως παράγγελμα να ξεκινήσει ο στόλος με τη μεγαλύτερη δυνατή ταχύτητα· ο Θώραξ ακολουθούσε κι αυτός, με το πεζικό. Όταν ο Κόνων είδε τον εχθρό να πλησιάζει, παρήγγειλε να τρέξουν αμέσως όλοι στα καράβια. Καθώς όμως είχαν σκορπίσει τα πληρώματα, άλλα πλοία βρέθηκαν με δυο σειρές κωπηλάτες μονάχα, άλλα με μία κι άλλα αδειανά. Το πλοίο του Κόνωνος κι άλλα εφτά κοντινά του, που βρέθηκαν επανδρωμένα, βγήκαν όλα μαζί στ' ανοιχτά με την «Πάραλο»· όλα τ' άλλα έμειναν στον γιαλό κι έπεσαν στα χέρια του Λυσάνδρου. Το μεγαλύτερο μέρος του στρατού αιχμαλωτίστηκε στη στεριά, αν και μερικοί βρήκαν καταφύγιο στα οχυρώματα. [1.29] Καθώς έφευγε με τα εννιά πλοία του, ο Κόνων κατάλαβε πως η Αθήνα ήταν χαμένη. Αποβιβάστηκε λοιπόν στην Αβαρνίδα, το

πόλιν· οὗ ὄντες ναυμαχήσετε, ἔφη, ὅταν βούλησθε. [1.26] Οἱ δὲ στρατηγοί, μάλιστα δὲ Τυδεὺς καὶ Μένανδρος, ἀπιέναι αὐτὸν ἐκέλευσαν· αὐτοὶ γὰρ νῦν στρατηγεῖν, οὐκ ἐκεῖνον. Καὶ ὁ μὲν ᾤχετο.

[1.27] Λύσανδρος δ', ἐπεὶ ἦν ἡμέρα πέμπτη ἐπιπλέουσι τοῖς Ἀθηναίοις, εἶπε τοῖς παρ' αὐτοῦ ἑπομένοις, ἐπὰν κατίδωσιν αὐτοὺς ἐκβεβηκότας καὶ ἐσκεδασμένους κατὰ τὴν Χερρόνησον, ὅπερ ἐποίουν πολὺ μᾶλλον καθ' ἑκάστην ἡμέραν, τά τε σιτία πόρρωθεν ὠνούμενοι καὶ καταφρονοῦντες δὴ τοῦ Λυσάνδρου, ὅτι οὐκ ἀντανῆγεν, ἀποπλέοντας τοὔμπαλιν παρ' αὐτὸν ἆραι ἀσπίδα κατὰ μέσον τὸν πλοῦν. Οἱ δὲ ταῦτα ἐποίησαν ὡς ἐκέλευσε.

[1.28] Λύσανδρος δ' εὐθὺς ἐσήμηνε τὴν ταχίστην πλεῖν· συμπαρῄει δὲ καὶ Θώραξ τὸ πεζὸν ἔχων. Κόνων δὲ ἰδὼν τὸν ἐπίπλουν, ἐσήμηνεν εἰς τὰς ναῦς βοηθεῖν κατὰ κράτος. Διεσκεδασμένων δὲ τῶν ἀνθρώπων, αἱ μὲν τῶν νεῶν δίκροτοι ἦσαν, αἱ δὲ μονόκροτοι, αἱ δὲ παντελῶς κεναί· ἡ δὲ Κόνωνος καὶ ἄλλαι περὶ αὐτὸν ἑπτὰ πλήρεις ἀνήχθησαν ἁθρόαι καὶ ἡ Πάραλος, τὰς δ' ἄλλας πάσας Λύσανδρος ἔλαβε πρὸς τῇ γῇ. Τοὺς δὲ πλείστους ἄνδρας ἐν τῇ γῇ συνέλεξεν· οἱ δὲ καὶ ἔφυγον εἰς τὰ τειχύδρια. [1.29] Κόνων δὲ ταῖς ἐννέα ναυσὶ φεύγων, ἐπεὶ ἔγνω τῶν Ἀθηναίων τὰ πράγματα

μετασταθμεύσουν στην Σηστό όπου θα ήταν μέσα σε λιμάνι και κοντά σε πόλη· εκεί σταθμεύοντας, είπε, θα ναυμαχήσετε, όταν εσείς επιλέξετε. [1.26] Οι στρατηγοί όμως, και κυρίως ο Τυδέας και ο Μένανδρος, τον διέταξαν να φύγει· γιατί τώρα αυτοί είναι στρατηγοί και όχι εκείνος. Και ο Αλκιβιάδης αποχώρησε αμέσως.

[1.27] Ο Λύσανδρος, την πέμπτη πια μέρα που οι Αθηναίοι έπλεαν εναντίον του, έδωσε εντολή σ' αυτούς που κατά διαταγή του τους παρακολουθούσαν, όταν τους δουν να έχουν αποβιβαστεί και διασκορπιστεί σε όλη την Χερσόνησο (πράγμα που έκαναν κάθε μέρα και περισσότερο, γιατί και τα τρόφιμά τους αγόραζαν από μακριά και υποτιμούσαν τον Λύσανδρο, επειδή δεν έβγαινε από το λιμάνι να τους αντιμετωπίσει) να πλεύσουν αμέσως πίσω προς αυτόν και στη μέση της διαδρομής να υψώσουν ασπίδα. Και αυτοί εκτέλεσαν τις εντολές του.

[1.28] Ο Λύσανδρος, στη συνέχεια, έκανε σήμα να πλεύσει ο στόλος ολοταχώς, ενώ ταυτόχρονα ακολουθούσε από την παραλία ο Θώρακας με το πεζικό. Ο Κόνωνας βλέποντας την επίθεση του εχθρικού στόλου σήμανε να τρέξουν οι άνδρες τάχιστα στα πλοία. Καθώς όμως οι άνδρες ήταν διασκορπισμένοι, άλλα από τα πλοία βρέθηκαν με δυο σειρές κωπηλάτες, άλλα με μία και άλλα εντελώς άδεια. Μόνο το πλοίο του Κόνωνα και άλλα επτά που ήταν γύρω του πλήρως επανδρωμένα και η Πάραλος ανοίχτηκαν όλα μαζί στο πέλαγος. Όλα τα άλλα ο Λύσανδρος τα κατέλαβε κοντά στην ακτή. Ενώ τους περισσότερους άντρες τους μάζεψε από τη στεριά, και κάποιοι μόνον ξέφυγαν στο χαμηλό τείχος. [1.29] Ο Κόνωνας φεύγοντας με τα εννέα πλοία, επειδή κατάλαβε ότι η υπόθεση είχε χαθεί για τους Αθηναίους, πιάνοντας με τα πλοία στην

ακρωτήρι της Λαμψάκου, και πήρε τα μεγάλα πανιά των πλοίων του Λυσάνδρου που βρίσκονταν εκεί· ύστερα ο ίδιος με οχτώ πλοία έβαλε πλώρη για την Κύπρο, στον βασιλιά Ευαγόρα, κι η «Πάραλος» για την Αθήνα, ν' αναγγείλει τα γεγονότα.

[1.30] Στο μεταξύ ο Λύσανδρος οδήγησε τα πλοία, τους αιχμαλώτους (ανάμεσα σ' αυτούς ήταν ο Φιλοκλής, ο Αδείμαντος κι άλλοι στρατηγοί) και τ' άλλα λάφυρα στη Λάμψακο. Την ίδια μέρα της νίκης του εξάλλου έστειλε τον Θεόπομπο τον Μιλήσιο, τον κουρσάρο, ν' αναγγείλει τα γεγονότα στη Λακεδαίμονα· αυτός έφτασε εκεί τη μεθεπόμενη μέρα κι έδωσε αναφορά. [1.31] Έπειτα ο Λύσανδρος συγκέντρωσε τους συμμάχους και τους είπε να συσκεφθούν για την τύχη των αιχμαλώτων. Τότε κατηγορήθηκαν για πολλά οι Αθηναίοι: για εγκλήματα που είχαν κάνει και γι' άλλα που είχε ψηφίσει η Συνέλευσή τους να κάνουν αν κέρδιζαν τη ναυμαχία – να κόψουν το δεξί χέρι σ' όλους τους αιχμαλώτους. Τους κατηγόρησαν κι ότι είχαν ρίξει στη θάλασσα ολόκληρο το πλήρωμα των πολεμικών που 'χαν πέσει στα χέρια τους, ενός ανδριώτικου κι ενός κορινθιακού· ο Φιλοκλής ήταν ο Αθηναίος στρατηγός που τους εξόντωσε. [1.32] Ειπώθηκαν κι άλλα πολλά, κι αποφασίστηκε να εκτελέσουν όσους αιχμαλώτους ήταν Αθηναίοι εκτός από τον Αδείμαντο (αυτός μονάχος, στη Συνέλευση, είχε εναντιωθεί στο κόψιμο των χεριών – μερικοί μάλιστα τον κατηγόρησαν ότι προδίδει τον στόλο). Ο Λύσανδρος ρώτησε πρώτο τον Φιλοκλή ποια τιμωρία του άξιζε –αυτού, που πρώτος παραβίασε τους νόμους του πολέμου ανάμεσα στους Έλληνες– και κατόπιν τον

διεφθαρμένα, κατασχὼν ἐπὶ τὴν Ἀβαρνίδα τὴν Λαμψάκου ἄκραν ἔλαβεν αὐτόθεν τὰ μεγάλα τῶν Λυσάνδρου νεῶν ἱστία, καὶ αὐτὸς μὲν ὀκτὼ ναυσὶν ἀπέπλευσε παρ' Εὐαγόραν εἰς Κύπρον, ἡ δὲ Πάραλος εἰς τὰς Ἀθήνας ἀπαγγελοῦσα τὰ γεγονότα.

[1.30] Λύσανδρος δὲ τάς τε ναῦς καὶ τοὺς αἰχμαλώτους καὶ τἆλλα πάντα εἰς Λάμψακον ἀπήγαγεν, ἔλαβε δὲ καὶ τῶν στρατηγῶν ἄλλους τε καὶ Φιλοκλέα καὶ Ἀδείμαντον. Ἧι δ' ἡμέρᾳ ταῦτα κατειργάσατο, ἔπεμψε Θεόπομπον τὸν Μιλήσιον ληστὴν εἰς Λακεδαίμονα ἀπαγγελοῦντα τὰ γεγονότα, ὃς ἀφικόμενος τριταῖος ἀπήγγειλε. [1.31] Μετὰ δὲ ταῦτα Λύσανδρος ἁθροίσας τοὺς συμμάχους ἐκέλευσε βουλεύεσθαι περὶ τῶν αἰχμαλώτων. Ἐνταῦθα δὴ κατηγορίαι ἐγίγνοντο πολλαὶ τῶν Ἀθηναίων, ἅ τε ἤδη παρενενομήκεσαν καὶ ἃ ἐψηφισμένοι ἦσαν ποιεῖν, εἰ κρατήσειαν τῇ ναυμαχίᾳ, τὴν δεξιὰν χεῖρα ἀποκόπτειν τῶν ζωγρηθέντων πάντων, καὶ ὅτι λαβόντες δύο τριήρεις, Κορινθίαν καὶ Ἀνδρίαν, τοὺς ἄνδρας ἐξ αὐτῶν πάντας κατακρημνίσειαν· Φιλοκλῆς δ' ἦν στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων, ὃς τούτους διέφθειρεν. [1.32] Ἐλέγετο δὲ καὶ ἄλλα πολλά, καὶ ἔδοξεν ἀποκτεῖναι τῶν αἰχμαλώτων ὅσοι ἦσαν Ἀθηναῖοι πλὴν Ἀδειμάντου, ὅτι μόνος ἐπελάβετο ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ περὶ τῆς ἀποτομῆς τῶν

Αβαρνίδα, το ακρωτήριο της Λαμψάκου πήρε τα μεγάλα ιστία των σπαρτιατικών πλοίων που τα είχε αφήσει εκεί ο Λύσανδρος και ο ίδιος με τα οκτώ πλοία κατευθύνθηκε προς τον Ευαγόρα στην Κύπρο, ενώ η Πάραλος προς την Αθήνα για να αναγγείλει τα γεγονότα.

[1.30] Ο Λύσανδρος μετέφερε τα πλοία και τους αιχμαλώτους και όλα τα άλλα στην Λάμψακο, είχε συλλάβει μάλιστα και άλλους από τους στρατηγούς και μεταξύ αυτών και τον Φιλοκλή και τον Αδείμαντο. Και την ίδια μέρα της επιτυχίας του έστειλε στην Λακεδαίμονα τον Θεόπομπο τον Μιλήσιο πειρατή για να αναγγείλει τα γεγονότα, ο οποίος έφτασε σε τρεις ημέρες και έφερε την είδηση. [1.31] Μετά από αυτές τις ενέργειες συγκάλεσε συνέλευση των συμμάχων και τους έθεσε ως θέμα να αποφασίσουν για την τύχη των αιχμαλώτων. Στην συγκέντρωση ακούστηκαν πολλές κατηγορίες εναντίον των Αθηναίων και για όσες παραβιάσεις του πολεμικού δικαίου είχαν ήδη διαπράξει και για όσα είχαν με ψηφοφορία αποφασίσει να κάνουν, αν νικήσουν στη ναυμαχία, να κόψουν δηλαδή το δεξί χέρι όλων όσοι θα αιχμαλωτίζονταν, και επειδή, όταν κατέλαβαν δύο τριήρεις, μια Κορινθιακή και μια Ανδριώτικη, πέταξαν όλο το πλήρωμά τους στη θάλασσα. Και ήταν ο Φιλοκλής ο στρατηγός των Αθηναίων που διέταξε την εκτέλεση τους.[1.32] Διατυπώθηκαν και άλλες πολλές κατηγορίες εναντίον τους και τέλος αποφασίσθηκε να σκοτώσουν από τους αιχμαλώτους όσους ήταν Αθηναίοι εκτός από τον Αδείμαντο, γιατί ήταν ο μόνος στη συνέλευση που εναντιώθηκε στο ψήφισμα για το κόψιμο των χεριών των αιχμαλώτων · όμως κατηγορήθηκε από κάποιους, αργότερα, ότι πρόδωσε τον στόλο. Και ο

ἔσφαξε.

χειρῶν ψηφίσματος·ἠτιάθη μέντοι ὑπό τινων προδοῦναι τὰς ναῦς. Λύσανδρος δὲ Φιλοκλέα πρῶτον ἐρωτήσας, ὃς τοὺς Ἀνδρίους καὶ Κορινθίους κατεκρήμνισε, τί εἴη ἄξιος παθεῖν ἀρξάμενος εἰς Ἕλληνας παρανομεῖν, ἀπέσφαξεν.

Λύσανδρος αφού πρώτα ρώτησε τον Φιλοκλή, [ο οποίος έριξε στη θάλασσα τους Ανδρίους και τους Κορινθίους] τί αξίζει να πάθει αφού ήταν αυτός που ξεκίνησε τα εγκλήματα πολέμου εις βάρος Ελλήνων, τον κατέσφαξε.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΑ
ΒΙΒΛΙΟ 2. Κεφάλαιο 2. §1-4

Μετάφραση Ρ. Ρούφου

[2.1] Μετά την τακτοποίηση των υποθέσεών του στη Λάμψακο, ο Λύσανδρος έβαλε πλώρη για το Βυζάντιο και την Καλχηδόνα, όπου οι κάτοικοι τον δέχτηκαν, αφού συμφώνησαν με τις αθηναϊκές φρουρές να τις αφήσουν να φύγουν ανενόχλητες· εκείνοι πάλι που είχαν προδώσει το Βυζάντιο στον Αλκιβιάδη κατέφυγαν πρώτα στον Πόντο κι αργότερα στην Αθήνα, όπου έγιναν Αθηναίοι πολίτες. [2.2] Στην Αθήνα έστελνε κι ο Λύσανδρος τις αθηναϊκές φρουρές, καθώς κι όσους άλλους Αθηναίους έβρισκε – δεν εγγυόταν ασφάλεια παρά μόνο σ' αυτούς που ταξίδευαν για κει, κι όχι γι' αλλού, με τη σκέψη ότι όσο περισσότεροι μαζεύονταν στην πόλη και στον Πειραιά, τόσο γρηγορότερα θα τους τέλειωναν τα τρόφιμα. Τέλος άφησε αρμοστή στην Καλχηδόνα τον Λάκωνα Σθενέλαο και γύρισε στη Λάμψακο να επισκευάσει τα πλοία του.

[2.3] Νύχτα έφερε η «Πάραλος» την είδηση της συμφοράς στην Αθήνα, και θρήνος σύρθηκε από τον Πειραιά στα Μακρά Τείχη και στην πόλη καθώς το μήνυμα περνούσε από στόμα σε στόμα, έτσι που κανένας δεν κοιμήθηκε εκείνη τη νύχτα – δεν έκλαιγαν μονάχα τους νεκρούς τους αλλά πιο πολύ τη δική τους μοίρα, πιστεύοντας ότι θα πάθαιναν τα ίδια που είχαν κάνει κι αυτοί στους Μηλίους (τους αποίκους των Λακεδαιμονίων που είχαν νικήσει κι υποτάξει), στους Ιστιαιείς, στους Σκιωναίους, στους

Αρχαίο Κείμενο

[2.1] Ἐπεὶ δὲ τὰ ἐν τῇ Λαμψάκῳ κατεστήσατο, ἔπλει ἐπὶ τὸ Βυζάντιον καὶ Καλχηδόνα. Οἱ δ' αὐτὸν ὑπεδέχοντο, τοὺς τῶν Ἀθηναίων φρουροὺς ὑποσπόνδους ἀφέντες. οἱ δὲ προδόντες Ἀλκιβιάδῃ τὸ Βυζάντιον τότε μὲν ἔφυγον εἰς τὸν Πόντον, ὕστερον δ' εἰς Ἀθήνας καὶ ἐγένοντο Ἀθηναῖοι. [2.2] Λύσανδρος δὲ τούς τε φρουροὺς τῶν Ἀθηναίων καὶ εἴ τινά που ἄλλον ἴδοι Ἀθηναῖον, ἀπέπεμπεν εἰς τὰς Ἀθήνας,διδοὺς ἐκεῖσε μόνον πλέουσιν ἀσφάλειαν, ἄλλοθι δ' οὔ, εἰδὼς ὅτι ὅσῳ ἂν πλείους συλλεγῶσιν εἰς τὸ ἄστυ καὶ τὸν Πειραιᾶ, θᾶττον τῶν ἐπιτηδείων ἔνδειαν ἔσεσθαι. Καταλιπὼν δὲ Βυζαντίου καὶ Καλχηδόνος Σθενέλαον ἁρμοστὴν Λάκωνα, αὐτὸς ἀποπλεύσας εἰς Λάμψακον τὰς ναῦς ἐπεσκεύαζεν.

[2.3] Ἐν δὲ ταῖς Ἀθήναις τῆς Παράλου ἀφικομένης νυκτὸς ἐλέγετο ἡ συμφορά, καὶ οἰμωγὴ ἐκ τοῦ Πειραιῶς διὰ τῶν μακρῶν τειχῶν εἰς ἄστυ διῆκεν, ὁ ἕτερος τῷ ἑτέρῳ παραγγέλλων· ὥστ' ἐκείνης τῆς νυκτὸς οὐδεὶς ἐκοιμήθη, οὐ μόνον τοὺς ἀπολωλότας πενθοῦντες, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ἔτι αὐτοὶ ἑαυτούς, πείσεσθαι νομίζοντες οἷα ἐποίησαν Μηλίους τε Λακεδαιμονίων ἀποίκους ὄντας, κρατήσαντες πολιορκίᾳ,

Μετάφραση συντακτικής ομάδας

[2.1] Αφού ο Λύσανδρος ρύθμισε την κατάσταση στην Λάμψακο, τοποθετώντας δικούς του ανθρώπους, έπλευσε εναντίον του Βυζαντίου και της Χαλκηδόνας. Οι κάτοικοί τους επέτρεψαν την είσοδο του στην πόλη, αφού διασφάλισαν την έξοδο των Αθηναίων φρουρών κατόπιν επίσημης συμφωνίας. Όσοι, επίσης, πρόδωσαν το Βυζάντιο στον Αλκιβιάδη αρχικά κατέφυγαν στον Πόντο και στη συνέχεια στην Αθήνα όπου και τους δόθηκε το δικαίωμα του Αθηναίου πολίτη.[2.2] Ο Λύσανδρος και τους Αθηναίους φρουρούς και όποιον άλλο Αθηναίο πολίτη έβλεπε οπουδήποτε, τους έστελνε στην Αθήνα, παρέχοντας ασφάλεια μόνο σε όσους έφευγαν με πλοία για εκεί, όχι όμως για άλλον μέρος, επειδή ήξερε καλά ότι όσοι περισσότεροι μαζευτούν στο άστυ και στον Πειραιά, τόσο γρηγορότερα θα παρουσιαστεί εκεί έλλειψη τροφίμων. Και αφού άφησε τον Σπαρτιάτη Σθενέλαο ως αρμοστή του Βυζαντίου και της Χαλκηδόνας, ο ίδιος κατευθύνθηκε στην Λάμψακο με τον στόλο και επισκεύαζε τα πλοία.

[2.3] Στην Αθήνα η Πάραλος έφτασε νύχτα και μαθεύτηκε η συμφορά· και σηκώθηκε θρήνος που από τον Πειραιά μέσα απ' τα μακρά τείχη έφτασε στο άστυ, καθώς ο ένας έλεγε στον άλλον τις κακές ειδήσεις, και κανένας εκείνη τη νύχτα δεν έκλεισε μάτι, καθώς θρηνούσαν όχι μόνο αυτούς που χάθηκαν αλλά ακόμη πιο πολύ τον ίδιο τους τον εαυτό, γιατί περίμεναν ότι θα πάθουν ό,τι έκαναν στους Μηλίους, που ήταν άποικοι των Λακεδαιμονίων, και τους Σκιωναίους και τους Τορωναίους και τους Αιγινήτες και πολλούς

Τορωναίους, στους Αιγινήτες και σε πολλούς άλλους Έλληνες. [2.4] Την άλλη μέρα ωστόσο συγκάλεσαν τη Συνέλευση, κι εκεί αποφάσισαν να φράξουν τα λιμάνια τους εκτός από ένα, να επισκευάσουν τα τείχη, να εγκαταστήσουν σκοπιές και γενικά να ετοιμάσουν την πόλη για πολιορκία.

καὶ Ἱστιαιέας καὶ Σκιωναίους καὶ Τορωναίους καὶ Αἰγινήτας καὶ ἄλλους πολλοὺς τῶν Ἑλλήνων. [2.4] Τῇ δ᾽ ὑστεραίᾳ ἐκκλησίαν ἐποίησαν, ἐν ᾗ ἔδοξε τούς τε λιμένας ἀποχῶσαι πλὴν ἑνὸς καὶ τὰ τείχη εὐτρεπίζειν καὶ φυλακὰς ἐφιστάναι καὶ τἆλλα πάντα ὡς εἰς πολιορκίαν παρασκευάζειν τὴν πόλιν.

άλλους Έλληνες. [2.4] Την επόμενη όμως ημέρα συγκάλεσαν συνέλευση του δήμου στην οποία αποφασίσθηκε να φράξουν με χώμα τα λιμάνια, να επιδιορθώσουν τα τείχη, να τοποθετήσουν φρουρές και να πάρουν γενικά όλα τα μέτρα για την πόλη με το σκεπτικό ότι πρόκειται να πολιορκηθεί.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΑ
ΒΙΒΛΙΟ 2. Κεφάλαιο 2. §16-23

Μετάφραση Ρ. Ρούφου

[2.16] Εκεί βρίσκονταν τα πράγματα, όταν ο Θηραμένης είπε στη Συνέλευση ότι αν θελήσουν να τον στείλουν στον Λύσανδρο θα ξέρει, γυρίζοντας, για ποιον λόγο είν' ανένδοτοι οι Λακεδαιμόνιοι στο ζήτημα των Τειχών – αν το κάνουν με σκοπό να υποδουλώσουν την πόλη ή για να 'χουν κάποια εγγύηση. Όταν τον έστειλαν, έμεινε κοντά στον Λύσανδρο περισσότερο από τρεις μήνες, παραφυλάγοντας την ώρα που οι τροφές θα σώνονταν ολωσδιόλου κι οι Αθηναίοι θα 'ταν πρόθυμοι να δεχτούν ό,τι τους έλεγαν. [2.17] Γύρισε λοιπόν τον τέταρτο μήνα κι ανέφερε στη Συνέλευση ότι τάχα ο Λύσανδρος δεν τον άφηνε ως τότε να φύγει, και τώρα του λέει να πάει στη Λακεδαίμονα επειδή δεν έχει ο ίδιος εξουσία ν' απαντήσει στις ερωτήσεις του, παρά μόνο οι έφοροι. Τότε οι Αθηναίοι τον εκλέξαν να πάει στη Λακεδαίμονα πρέσβης με γενική πληρεξουσιότητα, μαζί μ' άλλους εννιά.

[2.18] Στο μεταξύ ο Λύσανδρος ειδοποίησε τους εφόρους, στέλνοντάς τους τον Αθηναίο εξόριστο Αριστοτέλη και άλλους, Λακεδαιμονίους, ότι είπε του Θηραμένη πως αυτοί μονάχα είχαν εξουσία ν' αποφασίζουν για πόλεμο και για ειρήνη. [2.19] Σαν έφτασε ο Θηραμένης με τους υπόλοιπους πρέσβεις στη Σελλασία και τους ρώτησαν τι έρχονται να κάνουν, αποκρίθηκαν ότι έρχονται πληρεξούσιοι να διαπραγματευτούν ειρήνη. Τότε οι έφοροι πρόσταξαν να τους φωνάξουν,

Αρχαίο Κείμενο

[2.16] Τοιούτων δὲ ὄντων Θηραμένης εἶπεν ἐν ἐκκλησίᾳ ὅτι εἰ βούλονται αὐτὸν πέμψαι παρὰ Λύσανδρον, εἰδὼς ἥξει Λακεδαιμονίους πότερον ἐξανδραποδίσασθαι τὴν πόλιν βουλόμενοι ἀντέχουσι περὶ τῶν τειχῶν ἢ πίστεως ἕνεκα. Πεμφθεὶς δὲ διέτριβε παρὰ Λυσάνδρῳ τρεῖς μῆνας καὶ πλείω, ἐπιτηρῶν ὁπότε Ἀθηναῖοι ἔμελλον διὰ τὸ ἐπιλελοιπέναι τὸν σῖτον ἅπαντα ὅ τι τις λέγοι ὁμολογήσειν.

[2.17] Ἐπεὶ δὲ ἧκε τετάρτῳ μηνί, ἀπήγγειλεν ἐν ἐκκλησίᾳ ὅτι αὐτὸν Λύσανδρος τέως μὲν κατέχοι, εἶτα κελεύοι εἰς Λακεδαίμονα ἰέναι· οὐ γὰρ εἶναι κύριος ὢν ἐρωτῷτο ὑπ' αὐτοῦ, ἀλλὰ τοὺς ἐφόρους. Μετὰ ταῦτα ᾑρέθη πρεσβευτὴς εἰς Λακεδαίμονα αὐτοκράτωρ δέκατος αὐτός.

[2.18] Λύσανδρος δὲ τοῖς ἐφόροις ἔπεμψεν ἀγγελοῦντα μετ' ἄλλων Λακεδαιμονίων Ἀριστοτέλην, φυγάδα Ἀθηναῖον ὄντα, ὅτι ἀποκρίναιτο Θηραμένει ἐκείνους κυρίους εἶναι εἰρήνης καὶ πολέμου. [2.19] Θηραμένης δὲ καὶ οἱ ἄλλοι πρέσβεις ἐπεὶ ἦσαν ἐν Σελλασίᾳ, ἐρωτώμενοι δὲ ἐπὶ τίνι λόγῳ ἥκοιεν εἶπον ὅτι αὐτοκράτορες περὶ εἰρήνης, μετὰ ταῦτα οἱ ἔφοροι καλεῖν ἐκέλευον αὐτούς. Ἐπεὶ δ' ἧκον,

Μετάφραση συντακτικής ομάδας

[2.16] Ενώ τα πράγματα βρίσκονταν σ' αυτό το σημείο, ο Θηραμένης υποστήριξε στη συνέλευση του λαού ότι, αν θελήσουν να στείλουν τον ίδιο στο Λύσανδρο, θα επιστρέψει γνωρίζοντας τι από τα δύο συμβαίνει, αν δηλαδή οι Λακεδαιμόνιοι επιμένουν στο ζήτημα της κατεδάφισης των τειχών, επειδή θέλουν να εξανδραποδίσουν την πόλη ή για να έχουν κάποια εγγύηση καλής πίστης. Όταν όμως οι Αθηναίοι τον έστειλαν, έμεινε κοντά στο Λύσανδρο καθυστερώντας για περισσότερο από τρεις μήνες, περιμένοντας πότε αυτοί, εξαιτίας της παντελούς έλλειψης τροφίμων, θα αποδέχονταν οποιοδήποτε όρο τους πρότεινε κάποιος. [2.17] Αφού, λοιπόν, επέστρεψε τέσσερις μήνες μετά, ανέφερε στη συνέλευση του λαού ότι τάχα τον κρατούσε αρχικά ο Λύσανδρος, και στη συνέχεια τον διέταξε να πάει στη Λακεδαίμονα, γιατί δεν ήταν ο ίδιος αρμόδιος να δώσει απαντήσεις στα ζητήματα για τα οποία τον ρωτούσε, αλλά οι έφοροι. Μετά από αυτά εκλέχτηκε για να σταλεί μαζί με άλλους εννέα ως πρεσβευτής στη Λακεδαίμονα με απόλυτη πληρεξουσιότητα.

[2.18] Ο Λύσανδρος έστειλε στους εφόρους, μαζί με άλλους Λακεδαιμονίους, τον Αριστοτέλη, ο οποίος ήταν Αθηναίος εξόριστος, για να τους ενημερώσει ότι απάντησε στο Θηραμένη πως αυτοί είχαν την δικαιοδοσία να αποφασίζουν για πόλεμο και ειρήνη.

[2.19] Όταν, λοιπόν, ο Θηραμένης και οι άλλοι πρέσβεις έφτασαν στη Σελλασία και (οι έφοροι) τους ρώτησαν με ποιες προτάσεις είχαν έρθει, αυτοί απάντησαν ότι είχαν έρθει με απόλυτη πληρεξουσιότητα να διαπραγματευτούν την ειρήνη. Τότε οι έφοροι διέταξαν να τους καλέσουν στη

κι όταν ήρθαν συγκάλεσαν Συνέλευση. Εκεί διαμαρτυρήθηκαν πολλοί άλλοι Έλληνες, και ιδίως οι Κορίνθιοι κι οι Θηβαίοι, λέγοντας ότι δεν πρέπει να κάνουν συνθήκη με τους Αθηναίους, αλλά να τους αφανίσουν.
[2.20] Οι Λακεδαιμόνιοι όμως δήλωσαν ότι αρνούνται να υποδουλώσουν πόλη ελληνική που τόσες υπηρεσίες είχε προσφέρει τον καιρό του μεγαλύτερου κινδύνου που είχε απειλήσει ποτέ την Ελλάδα· δέχτηκαν λοιπόν να γίνει ειρήνη με τον όρο ότι οι Αθηναίοι θα γκρεμίσουν τα Μακρά Τείχη και τα τείχη του Πειραιά, θα παραδώσουν όλα τους τα πλοία εκτός από δώδεκα, θα φέρουν πίσω τους εξόριστους, θα 'χουν τους ίδιους εχθρούς και φίλους με τους Λακεδαιμονίους και θα εκστρατεύουν μαζί τους στη στεριά και στη θάλασσα, όπου τους οδηγούν αυτοί. [2.21] Μ' αυτό το μήνυμα επέστρεψαν ο Θηραμένης κι οι άλλοι πρέσβεις στην Αθήνα.
Καθώς έμπαιναν στην πόλη, τους περικύκλωσε πλήθος κόσμου, τρέμοντας μην τυχόν γύριζαν άπρακτοι· δεν άντεχαν άλλη αναβολή, τόσο πολλοί ήταν οι θάνατοι από την πείνα. [2.22] Την άλλη μέρα οι πρέσβεις ανέφεραν τους όρους που έβαζαν οι Λακεδαιμόνιοι για ειρήνη· στ' όνομα ολωνών μίλησε ο Θηραμένης, λέγοντας ότι έπρεπε να εισακούσουν τους Λακεδαιμονίους και να γκρεμίσουν τα Τείχη. Μερικοί αντιμίλησαν, η μεγάλη πλειοψηφία όμως τον επιδοκίμασε κι αποφάσισαν να δεχτούν την ειρήνη. [2.23] Μετά απ' αυτά ο Λύσανδρος αγκυροβόλησε στον Πειραιά, οι εξόριστοι γύρισαν, και βάλθηκαν με πολλήν όρεξη να γκρεμίζουν τα Τείχη, στους ήχους αυλού που έπαιζαν κορίτσια – νομίζοντας ότι από κείνη τη μέρα

ἐκκλησίαν ἐποίησαν, ἐν ᾗ ἀντέλεγον Κορίνθιοι καὶ Θηβαῖοι μάλιστα, πολλοὶ δὲ καὶ ἄλλοι τῶν Ἑλλήνων, μὴ σπένδεσθαι Ἀθηναίοις, ἀλλ' ἐξαιρεῖν.
[2.20] Λακεδαιμόνιοι δὲ οὐκ ἔφασαν πόλιν Ἑλληνίδα ἀνδραποδιεῖν μέγα ἀγαθὸν εἰργασμένην ἐν τοῖς μεγίστοις κινδύνοις γενομένοις τῇ Ἑλλάδι, ἀλλ' ἐποιοῦντο εἰρήνην ἐφ' ᾧ τά τε μακρὰ τείχη καὶ τὸν Πειραιᾶ καθελόντας καὶ τὰς ναῦς πλὴν δώδεκα παραδόντας καὶ τοὺς φυγάδας καθέντας τὸν αὐτὸν ἐχθρὸν καὶ φίλον νομίζοντας Λακεδαιμονίοις ἕπεσθαι καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν ὅποι ἂν ἡγῶνται. [2.21] Θηραμένης δὲ καὶ οἱ σὺν αὐτῷ πρέσβεις ἐπανέφερον ταῦτα εἰς τὰς Ἀθήνας.
Εἰσιόντας δ' αὐτοὺς ὄχλος περιεχεῖτο πολύς, φοβούμενοι μὴ ἄπρακτοι ἥκοιεν· οὐ γὰρ ἔτι ἐνεχώρει μέλλειν διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἀπολλυμένων τῷ λιμῷ. [2.22] Τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ἀπήγγελλον οἱ πρέσβεις ἐφ' οἷς οἱ Λακεδαιμόνιοι ποιοῖντο τὴν εἰρήνην· προηγόρει δὲ αὐτῶν Θηραμένης, λέγων ὡς χρὴ πείθεσθαι Λακεδαιμονίοις καὶ τὰ τείχη περιαιρεῖν. Ἀντειπόντων δέ τινων αὐτῷ, πολὺ δὲ πλειόνων συνεπαινεσάντων, ἔδοξε δέχεσθαι τὴν εἰρήνην. [2.23] Μετὰ δὲ ταῦτα Λύσανδρός τε κατέπλει εἰς τὸν Πειραιᾶ καὶ οἱ φυγάδες κατῆσαν καὶ τὰ τείχη κατέσκαπτον ὑπ' αὐλητρίδων

Σπάρτη. Όταν έφτασαν εκεί συγκάλεσαν συνέλευση, στην οποία και άλλοι πολλοί από τους Έλληνες, προπάντων όμως οι Κορίνθιοι και οι Θηβαίοι, αντιπρότειναν να μην συνθηκολογήσουν με τους Αθηναίους, αλλά να τους καταστρέψουν ολοσχερώς.
[2.20] Οι Λακεδαιμόνιοι, όμως, αρνήθηκαν να εξανδραποδίσουν πόλη ελληνική, η οποία είχε προσφέρει πολύ μεγάλες υπηρεσίες στην Ελλάδα όταν διέτρεχε τον έσχατο κίνδυνο, αλλά ήταν διατεθειμένοι να συνάψουν ειρήνη υπό τον όρο οι Αθηναίοι, αφού γκρεμίσουν τα Μακρά τείχη και τα τείχη του Πειραιά και παραδώσουν όλα τα πλοία τους, εκτός από δώδεκα και φέρουν πίσω τους εξόριστους, έχοντας τους ίδιους εχθρούς και φίλους με τους Λακεδαιμονίους να ακολουθούν αυτούς και στη στεριά και στη θάλασσα, σε οποιαδήποτε επιχείρηση. [2.21] Ο Θηραμένης και οι πρέσβεις που ήταν μαζί του επέστρεψαν με αυτούς τους όρους ως προτεινόμενους στους Αθηναίους.
Με την είσοδό τους στην πόλη τους περικύκλωνε λαός πολύς, επειδή φοβόταν μήπως είχαν επιστρέψει άπρακτοι· γιατί δεν χωρούσε πια άλλη αναβολή, καθώς ήταν πολλοί αυτοί που πέθαιναν από την πείνα.
[2.22] Την επόμενη μέρα οι πρέσβεις ανακοίνωσαν με ποιους όρους οι Λακεδαιμόνιοι θα έκαναν την ειρήνη· και εξ ονόματος τους μίλησε ο Θηραμένης που υποστήριζε ότι πρέπει να αποδεχθούν τους όρους των Λακεδαιμονίων και να γκρεμίσουν τα τείχη. Μερικοί διαφώνησαν μαζί του , οι περισσότεροι όμως επιδοκίμασαν τις προτάσεις του και αποφασίστηκε να δεχτούν την ειρήνη. [2.23] Μετά από αυτά ο Λύσανδρος κατέπλευσε στον Πειραιά και οι εξόριστοι επέστρεψαν στην Αθήνα και πανηγυρίζοντας υπό τον ήχο των αυλών , άρχισαν με μεγάλη προθυμία να γκρεμίζουν τα τείχη, γιατί θεωρούσαν ότι εκείνη η ημέρα ήταν η πρώτη της

ελευθερωνόταν η Ελλάδα.	πολλῇ προθυμίᾳ, νομίζοντες ἐκείνην τὴν ἡμέραν τῇ Ἑλλάδι ἄρχειν τῆς ἐλευθερίας.	ελευθερίας στην Ελλάδα.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΑ
ΒΙΒΛΙΟ 2. Κεφάλαιο 3. §50-56

Μετάφραση Ρ. Ρούφου

[3.50] Σαν τέλειωσε μ' αυτά τα λόγια την αγόρευσή του η Βουλή τον επιδοκίμασε φανερά, κι ο Κριτίας κατάλαβε ότι αν άφηνε τη Βουλή ν' αποφασίσει την τύχη του με την ψήφο της ο Θηραμένης θα γλίτωνε. Τέτοιο πράγμα όμως θα το θεωρούσε αβάσταχτο· σίμωσε λοιπόν τους Τριάντα, μίλησε λίγο μαζί τους και βγαίνοντας πρόσταξε τους μαχαιροφόρους να πάνε να σταθούν κοντά στο ξύλινο κιγκλίδωμα που χωρίζει το ακροατήριο από τους βουλευτές, έτσι που τούτοι να τους βλέπουν καθαρά.

[3.51] Έπειτα μπήκε ξανά μέσα κι είπε: «Πιστεύω, βουλευτές, ότι όταν ένας σωστός ηγέτης βλέπει να ξεγελάνε τους φίλους του έχει χρέος να το εμποδίσει. Αυτό θα κάνω λοιπόν κι εγώ. Άλλωστε αυτοί που στέκονται εκεί πέρα δηλώνουν ότι δεν θα μας επιτρέψουν ν' αφήσουμε ελεύθερο έναν άνθρωπο που βλάπτει ολοφάνερα την ολιγαρχία. Τώρα, σύμφωνα με την καινούργια νομοθεσία κανένας από τους Τρεις Χιλιάδες δεν μπορεί να θανατωθεί χωρίς τη δική σας ψήφο, ενώ οι Τριάντα έχουν δικαίωμα να θανατώνουν όσους δεν είναι γραμμένοι στον κατάλογο. Εγώ, λοιπόν», είπε, «διαγράφω αυτόν εδώ τον Θηραμένη από τον κατάλογο, με τη σύμφωνη γνώμη όλων μας. Και τον καταδικάζουμε εμείς» –πρόσθεσε– «σε θάνατο».

[3.52] Μόλις τ' άκουσε αυτά ο Θηραμένης, μ' ένα πήδημα βρέθηκε κοντά στον βωμό και

Αρχαίο Κείμενο

[3.50] Ὡς δ' εἰπὼν ταῦτα ἐπαύσατο, καὶ ἡ βουλὴ δήλη ἐγένετο εὐμενῶς ἐπιθορυβήσασα, γνοὺς ὁ Κριτίας ὅτι εἰ ἐπιτρέψοι τῇ βουλῇ διαψηφίζεσθαι περὶ αὐτοῦ, ἀναφεύξοιτο, καὶ τοῦτο οὐ βιωτὸν ἡγησάμενος, προσελθὼν καὶ διαλεχθείς τι τοῖς τριάκοντα ἐξῆλθε, καὶ ἐπιστῆναι ἐκέλευσε τοὺς τὰ ἐγχειρίδια ἔχοντας φανερῶς τῇ βουλῇ ἐπὶ τοῖς δρυφάκτοις.

[3.51] Πάλιν δὲ εἰσελθὼν εἶπεν· «Ἐγώ, ὦ βουλή, νομίζω προστάτου ἔργον εἶναι οἵου δεῖ, ὃς ἂν ὁρῶν τοὺς φίλους ἐξαπατωμένους μὴ ἐπιτρέπῃ. Καὶ ἐγὼ οὖν τοῦτο ποιήσω. Καὶ γὰρ οἵδε οἱ ἐφεστηκότες οὔ φασιν ἡμῖν ἐπιτρέψειν, εἰ ἀνήσομεν ἄνδρα τὸν φανερῶς τὴν ὀλιγαρχίαν λυμαινόμενον. Ἔστι δὲ ἐν τοῖς καινοῖς νόμοις τῶν μὲν ἐν τοῖς τρισχιλίοις ὄντων μηδένα ἀποθνήσκειν ἄνευ τῆς ὑμετέρας ψήφου, τῶν δ' ἔξω τοῦ καταλόγου κυρίους εἶναι τοὺς τριάκοντα θανατοῦν. Ἐγὼ οὖν, ἔφη, Θηραμένην τουτονὶ ἐξαλείφω ἐκ τοῦ καταλόγου, συνδοκοῦν ἅπασιν ἡμῖν. Καὶ τοῦτον, ἔφη, ἡμεῖς θανατοῦμεν».

[3.52] Ἀκούσας ταῦτα ὁ Θηραμένης ἀνεπήδησεν ἐπὶ τὴν ἑστίαν καὶ εἶπεν· «Ἐγὼ δ', ἔφη, ὦ ἄνδρες, ἱκετεύω τὰ πάντων

Μετάφραση συντακτικής ομάδας

[3.50] Ο Θηραμένης τελείωσε με αυτά τον λόγο του και η Βουλή με τις επιδοκιμασίες της έδειξε ότι διατίθεται ευνοϊκά απέναντι του. Επειδή ο Κριτίας αντιλήφθηκε ότι, αν επιτρέψει στη Βουλή να αποφασίσει με ψηφοφορία γι' αυτόν, θα γλυτώσει ο Θηραμένης, και θεώρησε κάτι τέτοιο ανυπόφορο, πλησίασε και, αφού αντάλλαξε λίγα λόγια με τους Τριάκοντα, βγήκε και διέταξε τους άνδρες που ήταν οπλισμένοι με τα εγχειρίδια να σταθούν φανερά μπροστά στη Βουλή, κοντά στο ξύλινο κιγκλίδωμα.

[3.51] Στη συνέχεια, μπήκε ξανά στη Βουλή και είπε: «Εγώ, κύριοι βουλευτές, νομίζω ότι καθήκον κάθε αρχηγού που είναι άξιος του αξιώματός του είναι, αν δει ότι οι φίλοι του εξαπατώνται, να μην το επιτρέψει. Αυτό λοιπόν θα κάνω και εγώ. Και μάλιστα, αφού αυτοί εδώ που στέκονται πάνω στο κιγκλίδωμα λένε ότι, αν αφήσουμε ελεύθερο άνδρα ο οποίος φανερά καταστρέφει την Ολιγαρχία, δεν μας θα το επιτρέψουν, Αναγράφεται, επίσης, στους νέους νόμους ότι από όσους περιλαμβάνονται στον κατάλογο των τριών χιλιάδων κανένας δεν επιτρέπεται να καταδικασθεί σε θάνατο χωρίς να το αποφασίσετε εσείς με την ψήφο σα, αλλά για όσους δεν περιλαμβάνονται σ' αυτόν οι Τριάκοντα έχουν το δικαίωμα να θανατώνουν όποιον θέλουν. Λοιπόν, εγώ, είπε, διαγράφω από τον κατάλογο αυτόν εδώ τον Θηραμένη, με τη συγκατάθεση όλων μας. Και αυτόν, πρόσθεσε, εμείς καταδικάζουμε σε θάνατο.

[3.52] Μόλις άκουσε αυτά ο Θηραμένης πήδηξε πάνω στο βωμό της Εστίας και είπε: «Εγώ, άνδρες, στο όνομα της ίδιας της Δικαιοσύνης ικετεύω να

είπε: «Κι εγώ, άνδρες, ικετεύω στ' όνομα της ίδιας της δικαιοσύνης να μη δοθεί στον Κριτία το δικαίωμα να διαγράφει ούτε εμένα, ούτε όποιον από σας θέλει, παρά να δικαζόμαστε κι εσείς κι εγώ σύμφωνα με τον νόμο που τούτοι έφτιαξαν για όσους είναι στον κατάλογο.

[3.53] Το ξέρω βέβαια, μα τους θεούς», είπε, «ότι σε τίποτα δεν θα με βοηθήσει αυτός ο βωμός, θέλω όμως να δείξω ακόμα ότι τούτοι δω δεν είναι μονάχα φριχτά άδικοι με τους ανθρώπους, αλλά και ασεβέστατοι προς τους θεούς. Απορώ όμως», πρόσθεσε, «που εσείς, ευυπόληπτοι άνθρωποι, δεν σκέφτεστε να υπερασπίσετε τους εαυτούς σας – κι ας ξέρετε ότι τ' όνομα του καθενός σας μπορεί να σβηστεί εξίσου εύκολα με το δικό μου!»

[3.54] Τότε ο κήρυκας των Τριάντα πρόσταξε τους Έντεκα να πιάσουν τον Θηραμένη. Εκείνοι μπήκαν με τους βοηθούς τους κι επικεφαλής τον Σάτυρο, τον πιο θρασύ κι αδιάντροπο απ' όλους. Ο Κριτίας είπε: «Σας παραδίνουμε τούτον δω τον Θηραμένη, που καταδικάστηκε σύμφωνα με τον νόμο. [3.55] Πιάστε τον, πάρτε τον εκεί που πρέπει και κάνετε τα υπόλοιπα».

Ύστερα απ' αυτά τα λόγια ο Σάτυρος βάλθηκε να τραβάει τον Θηραμένη από τον βωμό, κι οι βοηθοί τραβούσαν κι εκείνοι. Ο Θηραμένης πάλι, όπως ήταν φυσικό, φώναζε θεούς κι ανθρώπους μάρτυρες των όσων γίνονταν. Οι βουλευτές ωστόσο δεν κουνήθηκαν, βλέποντας ότι αυτοί που στέκονταν στο κιγκλίδωμα ήταν του ίδιου ποιού με τον Σάτυρο και ξέροντας ότι ήταν οπλισμένοι μ' εγχειρίδια· άλλωστε ο χώρος μπροστά στο βουλευτήριο ήταν γεμάτος

ἐννομώτατα, μὴ ἐπὶ Κριτίᾳ εἶναι ἐξαλείφειν μήτε ἐμὲ μήτε ὑμῶν ὃν ἂν βούληται, ἀλλ' ὅνπερ νόμον οὗτοι ἔγραψαν περὶ τῶν ἐν τῷ καταλόγῳ, κατὰ τοῦτον καὶ ὑμῖν καὶ ἐμοὶ τὴν κρίσιν εἶναι.

[3.53] Καὶ τοῦτο μέν, ἔφη, μὰ τοὺς θεοὺς οὐκ ἀγνοῶ, ὅτι οὐδέν μοι ἀρκέσει ὅδε ὁ βωμός, ἀλλὰ βούλομαι καὶ τοῦτο ἐπιδεῖξαι, ὅτι οὗτοι οὐ μόνον εἰσὶ περὶ ἀνθρώπους ἀδικώτατοι, ἀλλὰ καὶ περὶ θεοὺς ἀσεβέστατοι. Ὑμῶν μέντοι, ἔφη, ὦ ἄνδρες καλοὶ κἀγαθοί, θαυμάζω, εἰ μὴ βοηθήσετε ὑμῖν αὐτοῖς, καὶ ταῦτα γιγνώσκοντες ὅτι οὐδὲν τὸ ἐμὸν ὄνομα εὐεξαλειπτότερον ἢ τὸ ὑμῶν ἑκάστου».

[3.54] Ἐκ δὲ τούτου ἐκέλευσε μὲν ὁ τῶν τριάκοντα κῆρυξ τοὺς ἕνδεκα ἐπὶ τὸν Θηραμένην· ἐκεῖνοι δὲ εἰσελθόντες σὺν τοῖς ὑπηρέταις, ἡγουμένου αὐτῶν Σατύρου τοῦ θρασυτάτου τε καὶ ἀναιδεστάτου, εἶπε μὲν ὁ Κριτίας· «Παραδίδομεν ὑμῖν, ἔφη, Θηραμένην τουτονὶ κατακεκριμένον κατὰ τὸν νόμον. [3.55] Ὑμεῖς δὲ λαβόντες καὶ ἀπαγαγόντες [οἱ ἕνδεκα] οὗ δεῖ τὰ ἐκ τούτων πράττετε».

Ὡς δὲ ταῦτα εἶπεν, εἷλκε μὲν ἀπὸ τοῦ βωμοῦ ὁ Σάτυρος, εἷλκον δὲ οἱ ὑπηρέται. Ὁ δὲ Θηραμένης ὥσπερ εἰκὸς καὶ θεοὺς ἐπεκαλεῖτο καὶ ἀνθρώπους καθορᾶν τὰ γιγνόμενα. Ἡ δὲ βουλὴ ἡσυχίαν εἶχεν, ὁρῶσα καὶ τοὺς ἐπὶ τοῖς δρυφάκτοις

μην επιτρέψετε στον Κριτία να διαγράψει ούτε εμένα ούτε όποιον άλλον από σας θελήσει, αλλά σύμφωνα με τον νόμο, τον οποίο αυτοί νομοθέτησαν για όσους περιλαμβάνονται στον κατάλογο, σύμφωνα μ' αυτόν να κριθώ και εγώ και εσείς.

[3.53] Και βέβαια το γνωρίζω, μα τους θεούς, πολύ καλά ότι δεν θα με σώσει αυτός ο βωμός, αλλά θέλω να αποδείξω και το εξής, ότι αυτοί όχι μόνο εις βάρος των ανθρώπων διαπράττουν τις πιο κατάφωρες αδικίες, αλλά και απέναντι στους θεούς δείχνουν την πιο μεγάλη ασέβεια. Εκπλήσσομαι όμως με σας, άνδρες καλοί και αγαθοί, αν δεν προσπαθήσετε να βοηθήσετε τον ίδιο σας τον εαυτό, ενώ πολύ καλά γνωρίζετε ότι καθόλου πιο εύκολο δεν είναι να διαγραφεί το δικό μου όνομα από τον κατάλογο απ' ό,τι το όνομα καθενός από εσάς.»

[3.54] Μετά από αυτό ο κήρυκας των Τριάκοντα κάλεσε τους Έντεκα να συλλάβουν τον Θηραμένη· όταν εκείνοι μπήκαν με τους βοηθούς τους, έχοντας επικεφαλής τον θρασύτατο και αναίδεστατο Σάτυρο, είπε ο Κριτίας: «Σας παραδίδουμε αυτόν εδώ τον Θηραμένη καταδικασμένο σύμφωνα με τον νόμο. [3.55] Εσείς [οι Έντεκα] συλλάβετε και οδηγήστε αυτόν όπου πρέπει, και εκτελέστε τα περαιτέρω».

Μόλις είπε αυτά, τον έσερναν από το βωμό ο Σάτυρος και οι υπηρέτες. Ο Θηραμένης, όπως ήταν φυσικό, επικαλούνταν θεούς και ανθρώπους να δουν όσα γινόταν. Αλλά οι βουλευτές, βλέποντας και αυτούς που στέκονταν δίπλα στα κιγκλιδώματα, που ήταν όμοιοι με τον Σάτυρο, και τον χώρο μπροστά από το βουλευτήριο γεμάτο φρουρούς, και γνωρίζοντας καλά ότι ήταν εκεί οπλισμένοι με εγχειρίδια, δεν κινήθηκαν.[3.56] Οι Έντεκα έσυραν τον άνδρα μέσα από την αγορά, ενώ αυτός φώναζε

φρουρούς. [3.56] Τράβηξαν λοιπόν μαζί τους τον Θηραμένη οι Έντεκα μέσα από την Αγορά, ενώ αυτός διαμαρτυρόταν με πολύ δυνατή φωνή για όσα του έκαναν.
Διηγούνται και τούτη την κουβέντα του Θηραμένη: όταν του είπε ο Σάτυρος ότι θα μετανιώσει αν δεν σιωπήσει, ρώτησε: «Ώστε αν σωπάσω δεν θα μετανιώσω;» Λένε ακόμα πως αφού τον ανάγκασαν να πιει το κώνειο για να τον θανατώσουν, έχυσε τις τελευταίες σταγόνες – όπως στον κότταβο», λέγοντας: «Στην υγειά του αγαπητού μου Κριτία!». Το ξέρω ότι τέτοιες κουβέντες δεν αξίζει ν' αναφέρονται· ωστόσο βρίσκω αξιοθαύμαστο σ' αυτόν τον άνθρωπο ότι ακόμα και μπροστά στον θάνατο δεν έχασε μήτε την αυτοκυριαρχία, μήτε το χιούμορ του.

ὁμοίους Σατύρῳ καὶ τὸ ἔμπροσθεν τοῦ βουλευτηρίου πλῆρες τῶν φρουρῶν, καὶ οὐκ ἀγνοοῦντες ὅτι ἐγχειρίδια ἔχοντες παρῆσαν. [3.56] Οἱ δ' ἀπήγαγον τὸν ἄνδρα διὰ τῆς ἀγορᾶς μάλα μεγάλῃ τῇ φωνῇ δηλοῦντα οἷα ἔπασχε. Λέγεται δ' ἓν ῥῆμα καὶ τοῦτο αὐτοῦ. Ὡς εἶπεν ὁ Σάτυρος ὅτι οἰμώξοιτο, εἰ μὴ σιωπήσειεν, ἐπήρετο· «Ἂν δὲ σιωπῶ, οὐκ ἄρ', ἔφη, οἰμώξομαι;» καὶ ἐπεί γε ἀποθνήσκειν ἀναγκαζόμενος τὸ κώνειον ἔπιε, τὸ λειπόμενον ἔφασαν ἀποκοτταβίσαντα εἰπεῖν αὐτόν· «Κριτίᾳ τοῦτ' ἔστω τῷ καλῷ». Καὶ τοῦτο μὲν οὐκ ἀγνοῶ, ὅτι ταῦτα ἀποφθέγματα οὐκ ἀξιόλογα, ἐκεῖνο δὲ κρίνω τοῦ ἀνδρὸς ἀγαστόν, τὸ τοῦ θανάτου παρεστηκότος μήτε τὸ φρόνιμον μήτε τὸ παιγνιῶδες ἀπολιπεῖν ἐκ τῆς ψυχῆς.

δυνατά, λέγοντας σ' όλους τα παθήματά του. Λέγεται μάλιστα και ένας λόγος κι αυτός δικός του: όταν του είπε ο Σάτυρος ότι, αν δεν «σωπάσει», θα κλάψει πικρά, απάντησε: «κι αν «σωπάσω, άραγε, δε θα κλάψω πικρά»; Και στην εκτέλεσή του, όταν εξαναγκαζόμενος έπινε το κώνειο, λένε ότι αναφώνησε παίζοντας τον κότταβο με το υπόλειμμα του ποτηριού: «αυτό για τον ωραίο Κριτία». Και δεν αγνοώ, βέβαια, ότι αυτά δεν είναι αποφθέγματα αξιόλογα, εντούτοις θεωρώ αξιοθαύμαστο το εξής χαρακτηριστικό του ανδρός, ότι και τη στιγμή που ο θάνατος ήταν δίπλα του δεν έχασε ούτε την αυτοκυριαρχία ούτε το χιούμορ του.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΑ
ΒΙΒΛΙΟ 2. Κεφάλαιο 4. §18-23

Μετάφραση Ρ. Ρούφου

[4.18] Αφού τέλειωσε, γύρισε προς το μέρος των εχθρών και περίμενε, επειδή ο μάντης συμβούλευε να μην επιτεθούν προτού σκοτωθεί ή πληγωθεί κάποιος δικός τους. «Έπειτα», είπε ο μάντης, «θα τραβήξουμε εμείς μπροστά και σεις, που θα ’ρθετε ξοπίσω μας, θα νικήσετε – εγώ όμως νομίζω πως θα σκοτωθώ». [4.19] Και δεν βγήκε ψεύτης: όταν άδραξαν τ’ άρματα, εκείνος μ’ ένα πήδημα βρέθηκε πρώτος ανάμεσα στους εχθρούς –λες και τον οδηγούσε κάποιο ριζικό– και σκοτώθηκε. (Είναι θαμμένος στο πέρασμα του Κηφισού.) Οι άλλοι ωστόσο νίκησαν και καταδίωξαν τον εχθρό ως το ίσιωμα. Εκεί σκοτώθηκαν από τους Τριάντα ο Κριτίας κι ο Ιππόμαχος, από τους δέκα άρχοντες του Πειραιά ο Χαρμίδης του Γλαύκωνος κι από τους υπόλοιπους άνδρες τους κάπου εβδομήντα. Οι επαναστάτες πήραν τα όπλα των σκοτωμένων, κανενός πολίτη όμως δεν πείραξαν τα ρούχα. Μετά απ’ αυτά, καθώς έγινε εκεχειρία για την παραλαβή των νεκρών, πολλοί από τις δύο παρατάξεις σίμωσαν ο ένας τον άλλο κι έπιασαν κουβέντα.

[4.20] Τότε ο Κλεόκριτος, ο κήρυκας των Μυστηρίων που είχε πολύ καλή φωνή, έκανε τους άλλους να σωπάσουν

Αρχαίο Κείμενο

[4.18] Ταῦτα δ’ εἰπὼν καὶ μεταστραφεὶς πρὸς τοὺς ἐναντίους, ἡσυχίαν εἶχε· καὶ γὰρ ὁ μάντις παρήγγελλεν αὐτοῖς μὴ πρότερον ἐπιτίθεσθαι, πρὶν [ἂν] τῶν σφετέρων ἢ πέσοι τις ἢ τρωθείη· «ἐπειδὰν μέντοι τοῦτο γένηται, ἡγησόμεθα μέν», ἔφη, «ἡμεῖς, νίκη δ’ ὑμῖν ἔσται ἑπομένοις, ἐμοὶ μέντοι θάνατος, ὥς γέ μοι δοκεῖ». [4.19] Καὶ οὐκ ἐψεύσατο, ἀλλ’ ἐπεὶ ἀνέλαβον τὰ ὅπλα, αὐτὸς μὲν ὥσπερ ὑπὸ μοίρας τινὸς ἀγόμενος ἐκπηδήσας πρῶτος ἐμπεσὼν τοῖς πολεμίοις ἀποθνήσκει, καὶ τέθαπται ἐν τῇ διαβάσει τοῦ Κηφισοῦ· οἱ δ’ ἄλλοι ἐνίκων καὶ κατεδίωξαν μέχρι τοῦ ὁμαλοῦ. Ἀπέθανον δ’ ἐνταῦθα τῶν μὲν τριάκοντα Κριτίας τε καὶ Ἱππόμαχος, τῶν δὲ ἐν Πειραιεῖ δέκα ἀρχόντων Χαρμίδης ὁ Γλαύκωνος, τῶν δ’ ἄλλων περὶ ἑβδομήκοντα. Καὶ τὰ μὲν ὅπλα ἔλαβον, τοὺς δὲ χιτῶνας οὐδενὸς τῶν πολιτῶν ἐσκύλευσαν. Ἐπεὶ δὲ τοῦτο ἐγένετο καὶ τοὺς νεκροὺς ὑποσπόνδους ἀπεδίδοσαν προσιόντες ἀλλήλοις πολλοὶ διελέγοντο.

[4.20] Κλεόκριτος δὲ ὁ τῶν μυστῶν κῆρυξ, μάλ’ εὔφωνος ὤν, κατασιωπησάμενος ἔλεξεν· «Ἄνδρες πολῖται, τί ἡμᾶς ἐξελαύνετε; τί ἀποκτεῖναι βούλεσθε; Ἡμεῖς γὰρ ὑμᾶς κακὸν

Μετάφραση συντακτικής ομάδας

[4.18] Αφού είπε αυτά και στράφηκε πάλι προς τους εχθρούς, περίμενε· γιατί ο μάντης τους συμβούλευε να μην επιτεθούν προτού ή σκοτωθεί ή τραυματιστεί κάποιος από τους δικούς τους· «όταν γίνει αυτό», είπε, «από τη μια θα προηγηθώ εγώ, εσείς από την άλλη ακολουθώντας με θα νικήσετε, όμως εγώ, όπως προαισθάνομαι, θα θανατωθώ». [4.19] Και δεν διαψεύστηκε, αλλά, μόλις πήραν τα όπλα, αυτός, σαν να οδηγούνταν από κάποια μοίρα, εξόρμησε πρώτος, ρίχτηκε μέσα στους εχθρούς και σκοτώθηκε· είναι θαμμένος στη διάβαση του Κηφισού· και οι άλλοι νίκησαν και κατεδίωξαν τους εχθρούς μέχρι την πεδιάδα. Εκεί φονεύτηκαν από τους Τριάκοντα ο Κριτίας και ο Ιππόμαχος, από τους δέκα άρχοντες του Πειραιά ο Χαρμίδης, ο γιος του Γλαύκωνα, και περίπου εβδομήντα από τους άλλους. Και πήραν τα όπλα (των σκοτωμένων), αλλά δεν αφαίρεσαν τα ενδύματα κανενός από τους πολίτες. Αφού έγινε αυτό και απέδωσαν τιμές στους νεκρούς, πολλοί (από τους αντιπάλους) πλησιάζοντας ο ένας τον άλλον συνομιλούσαν μεταξύ τους.

[4.20] Ο Κλεόκριτος, ο κήρυκας των μυημένων (στα Ελευσίνια μυστήρια), ο οποίος είχε στεντόρεια φωνή, αφού επέβαλε σιωπή, μίλησε: «Συμπολίτες μου, γιατί μας εκδιώκετε; Γιατί θέλετε να μας

κι είπε: «Πολίτες, γιατί μας εξορίζετε; Γιατί θέλετε να μας σκοτώσετε; Εμείς ποτέ δεν σας πειράξαμε σε τίποτα. Ίσα ίσα, μαζί σας έχουμε πάρει μέρος στα ιερότερα μυστήρια, σε θυσίες, στις λαμπρότερες τελετές· μαζί έχουμε χορέψει και σπουδάσει και πολεμήσει· μαζί έχουμε κινδυνέψει πολλές φορές, και στη στεριά και στη θάλασσα, για τη σωτηρία και την ελευθερία όλων μας.
[4.21] Στ' όνομα των προγονικών μας θεών, στ' όνομα των δεσμών που μας ενώνουν –γιατί πολλοί από μας έχουν αναμεταξύ τους συγγένεια, συμπεθεριό ή φιλία– ντραπείτε θεούς κι ανθρώπους, πάψτε να κάνετε κακό στην πατρίδα! Μην ακούτε τους Τριάντα! Δεν έχουν ιερό και όσιο αυτοί, που για το δικό τους κέρδος κοντεύουν να 'χουν σκοτώσει μέσα σ' οχτώ μήνες πιο πολλούς Αθηναίους απ' όσους σκότωσαν όλοι οι Πελοποννήσιοι μαζί σε δέκα χρόνια πολέμου!
[4.22] Εκεί που μπορούσαμε να ζούμε ειρηνικά σαν συμπολίτες, αυτοί μας έριξαν στον πιο απαίσιο, τον πιο ανυπόφορο, τον πιο ανόσιο απ' όλους τους πολέμους – σ' εμφύλιο σπαραγμό! Κι όμως να το ξέρετε καλά, ότι ανάμεσα σ' αυτούς που τώρα δα σκοτώσαμε είναι μερικοί που τους κλαίμε κι εμείς το ίδιο πικρά όσο και σεις!».
Έτσι μίλησε ο Κλεόκριτος· καθώς ακούγονταν κι αυτά πάνω σ' όσα άλλα είχαν συμβεί, οι υπόλοιποι ηγέτες των ολιγαρχικών πήραν τους άνδρες τους

μὲν οὐδὲν πώποτε ἐποιήσαμεν, μετεσχήκαμεν δὲ ὑμῖν καὶ ἱερῶν τῶν σεμνοτάτων καὶ θυσιῶν καὶ ἑορτῶν τῶν καλλίστων, καὶ συγχορευταὶ καὶ συμφοιτηταὶ γεγενήμεθα καὶ συστρατιῶται, καὶ πολλὰ μεθ' ὑμῶν κεκινδυνεύκαμεν καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν ὑπὲρ τῆς κοινῆς ἀμφοτέρων ἡμῶν σωτηρίας τε καὶ ἐλευθερίας. [4.21] Πρὸς θεῶν πατρῴων καὶ μητρῴων καὶ συγγενείας καὶ κηδεστίας καὶ ἑταιρίας, πάντων γὰρ τούτων πολλοὶ κοινωνοῦμεν ἀλλήλοις, αἰδούμενοι καὶ θεοὺς καὶ ἀνθρώπους παύσασθε ἁμαρτάνοντες εἰς τὴν πατρίδα, καὶ μὴ πείθεσθε τοῖς ἀνοσιωτάτοις τριάκοντα, οἳ ἰδίων κερδέων ἕνεκα ὀλίγου δεῖν πλείους ἀπεκτόνασιν Ἀθηναίων ἐν ὀκτὼ μησὶν ἢ πάντες Πελοποννήσιοι δέκα ἔτη πολεμοῦντες.
[4.22] Ἐξὸν δ' ἡμῖν ἐν εἰρήνῃ πολιτεύεσθαι, οὗτοι τὸν πάντων αἴσχιστόν τε καὶ χαλεπώτατον καὶ ἀνοσιώτατον καὶ ἔχθιστον καὶ θεοῖς καὶ ἀνθρώποις πόλεμον ἡμῖν πρὸς ἀλλήλους παρέχουσιν. Ἀλλ' εὖ γε μέντοι ἐπίστασθε ὅτι καὶ τῶν νῦν ὑφ' ἡμῶν ἀποθανόντων οὐ μόνον ὑμεῖς ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς ἔστιν οὓς πολλὰ κατεδακρύσαμεν».
Ὁ μὲν τοιαῦτα ἔλεγεν· οἱ δὲ λοιποὶ ἄρχοντες καὶ διὰ τὸ τοιαῦτα προσακούειν τοὺς μεθ' αὑτῶν ἀπήγαγον εἰς τὸ ἄστυ.

σκοτώσετε; Γιατί εμείς αφενός ποτέ ώς τώρα δεν σας προξενήσαμε κανένα κακό, αφετέρου έχουμε λάβει μαζί σας μέρος και στις πιο σεβαστές ιερές συνήθειες και θυσίες και στις ωραιότερες γιορτές και έχουμε γίνει συγχορευτές και συσπουδαστές και συστρατιώτες σας και μαζί σας έχουμε κινδυνεύσει πολλές φορές και στην ξηρά και στη θάλασσα για χάρη της κοινής μας σωτηρίας και ελευθερίας.
[4.21] Στο όνομα των θεών των πατέρων και μητέρων μας και στο όνομα της συγγένειάς μας εξ αίματος και εξ αγχιστείας και των συλλόγων μας –γιατί πολλοί από μας αυτά τα έχουμε κοινά–, σεβόμενοι και θεούς και ανθρώπους, σταματήστε να προξενείτε ζημιά στην πατρίδα και μην υπακούτε στους ανοσιότατους Τριάκοντα, οι οποίοι λόγω προσωπικών συμφερόντων παρά λίγο να φονεύσουν μέσα σε οκτώ μήνες περισσότερους Αθηναίους απ' όσους όλοι οι Πελοποννήσιοι μαζί επί δέκα χρόνια πολέμου.
[4.22] Αν και ήταν δυνατό σε μας να ζούμε ειρηνικά ως ελεύθεροι πολίτες, αυτοί ξεκίνησαν μεταξύ μας το χειρότερο και το δυσχερέστερο και τον πιο ανόσιο και τον πιο μισητό για θεούς και ανθρώπους εμφύλιο πόλεμο. Όμως να ξέρετε ότι όχι μόνον εσείς αλλά και εμείς για όσους σήμερα σκοτώσαμε –για κάποιους απ' αυτούς– χύσαμε πολλά δάκρυα».
Ο κήρυκας έτσι περίπου μίλησε· οι υπόλοιποι αρχηγοί οδήγησαν τους στρατιώτες τους πάλι πίσω στην Αθήνα

και τους οδήγησαν πίσω στην πόλη.
[4.23] Την άλλη μέρα οι Τριάντα συγκεντρώθηκαν στην αίθουσα των συνεδριάσεων, ταπεινωμένοι κι εγκαταλειμμένοι· ανάμεσα στους Τρεις Χιλιάδες πάλι, στα διάφορα σημεία όπου είχαν τοποθετηθεί, ξέσπασαν παντού διαφωνίες: όσοι ευθύνονταν για σοβαρότερα αδικήματα, και γι' αυτό φοβόνταν, υποστήριζαν με πάθος ότι δεν έπρεπε να υποχωρήσουν στους επαναστάτες· όσοι πάλι δεν είχαν κανένα κρίμα στη συνείδησή τους σκέφτονταν για λογαριασμό δικό τους – κι εξηγούσαν και στους άλλους– ότι αυτές οι συμφορές ήταν περιττές κι ότι δεν έπρεπε να υπακούουν τους Τριάντα, μήτε να τους αφήσουν να καταστρέψουν την πόλη. Τελικά αποφάσισαν με ψηφοφορία να τους καθαιρέσουν και να εκλέξουν άλλους άρχοντες· κι όρισαν δέκα, έναν από κάθε φυλή.

[4.23] Τῇ δ' ὑστεραίᾳ οἱ μὲν τριάκοντα πάνυ δὴ ταπεινοὶ καὶ ἔρημοι συνεκάθηντο ἐν τῷ συνεδρίῳ· τῶν δὲ τρισχιλίων ὅπου ἕκαστοι τεταγμένοι ἦσαν, πανταχοῦ διεφέροντο πρὸς ἀλλήλους. Ὅσοι μὲν γὰρ ἐπεποιήκεσάν τι βιαιότερον καὶ ἐφοβοῦντο, ἐντόνως ἔλεγον ὡς οὐ χρείη καθυφίεσθαι τοῖς ἐν Πειραιεῖ· ὅσοι δὲ ἐπίστευον μηδὲν ἠδικηκέναι, αὐτοί τε ἀνελογίζοντο καὶ τοὺς ἄλλους ἐδίδασκον ὡς οὐδὲν δέοιντο τούτων τῶν κακῶν, καὶ τοῖς τριάκοντα οὐκ ἔφασαν χρῆναι πείθεσθαι οὐδ' ἐπιτρέπειν ἀπολλύναι τὴν πόλιν. Καὶ τὸ τελευταῖον ἐψηφίσαντο ἐκείνους μὲν καταπαῦσαι, ἄλλους δὲ ἑλέσθαι. Καὶ εἵλοντο δέκα, ἕνα ἀπὸ φυλῆς.

και εξαιτίας του ότι άκουγαν τέτοιου είδους πράγματα.
[4.23] Την επόμενη μέρα οι Τριάκοντα πολύ ταπεινωμένοι και εγκαταλελειμμένοι παρευρέθησαν στην αίθουσα συνεδριάσεων· οι τρεις χιλιάδες από την άλλη, όπου βρισκόταν ο καθένας τους, σε όλα τα μέρη της πόλης διαφωνούσαν μεταξύ τους. Γιατί όσοι είχαν διαπράξει βιαιότερες πράξεις και φοβούνταν, υποστήριζαν έντονα ότι δεν έπρεπε να υποχωρήσουν σε αυτούς που βρίσκονταν στον Πειραιά· όσοι αφετέρου πίστευαν ότι δεν είχαν διαπράξει κανένα αδίκημα, οι ίδιοι συλλογίζονταν και προσπαθούσαν να πείσουν και τους άλλους ότι δεν χρειαζόταν να υποφέρουν αυτά τα δεινά και έλεγαν ότι δεν πρέπει να υπακούσουν στους Τριάκοντα ούτε να τους επιτρέψουν να καταστρέψουν την πόλη. Και στο τέλος αποφάσισαν να καθαιρέσουν εκείνους από την εξουσία και να εκλέξουν άλλους. Και εξέλεξαν δέκα, έναν από κάθε φυλή.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΑ
ΒΙΒΛΙΟ 2. Κεφάλαιο 4. §37-43

Μετάφραση Ρ. Ρούφου

[4.37] Αφού όμως ξεκίνησαν αυτοί για τη Λακεδαίμονα, έστειλαν αντιπροσώπους κι οι επίσημοι κυβερνήτες της Αθήνας, λέγοντας ότι είναι έτοιμοι να παραδοθούν οι ίδιοι και να παραδώσουν και τα τείχη τους στην απόλυτη διάκριση των Λακεδαιμονίων· είχαν όμως την απαίτηση, δήλωναν, μια και οι επαναστάτες έλεγαν πως είναι φίλοι των Λακεδαιμονίων, να παραδώσουν κι εκείνοι τον Πειραιά και τη Μουνιχία. [4.38] Αφού τους άκουσαν όλους οι έφοροι κι η Συνέλευση, έστειλαν στην Αθήνα μια δεκαπενταμελή αντιπροσωπεία μ' εντολή να συνεργαστεί με τον Παυσανία για συμφιλίωση με τους καλύτερους δυνατούς όρους. Με τη μεσολάβησή τους συμφιλιώθηκαν οι Αθηναίοι και συμφώνησαν να ζήσουν στα σπίτια τους – όλοι εκτός από τους Τριάντα, τους Έντεκα και τους δέκα πρώην άρχοντες του Πειραιά· τέλος αποφασίστηκε πως όποιος από τους ολιγαρχικούς φοβόταν, θα πήγαινε να ζήσει στην Ελευσίνα.

[4.39] Αφού τέλειωσαν αυτά ο Παυσανίας αποστράτευσε τις δυνάμεις του, ενώ οι επαναστάτες ανέβηκαν με τα όπλα τους στην Ακρόπολη κι έκαναν θυσία στην Αθηνά. Όταν κατέβηκαν, οι στρατηγοί συγκάλεσαν Συνέλευση όπου μίλησε ο Θρασύβουλος:

[4.40] «Εσάς, που ανήκετε στην ολιγαρχική παράταξη», είπε, «σας συμβουλεύω να καταλάβετε ποιοι είστε – και θα καταλάβετε

Αρχαίο Κείμενο

[4.37] Ἐπεὶ μέντοι οὗτοι ᾤχοντο εἰς Λακεδαίμονα, ἔπεμπον δὴ καὶ οἱ ἀπὸ τοῦ κοινοῦ ἐκ τοῦ ἄστεως λέγοντας ὅτι αὐτοὶ μὲν παραδιδόασι καὶ τὰ τείχη ἃ ἔχουσι καὶ σφᾶς αὐτοὺς Λακεδαιμονίοις χρῆσθαι ὅ τι βούλονται· ἀξιοῦν δ' ἔφασαν καὶ τοὺς ἐν Πειραιεῖ, εἰ φίλοι φασὶν εἶναι Λακεδαιμονίοις, παραδιδόναι τόν τε Πειραιᾶ καὶ τὴν Μουνιχίαν. [4.38] Ἀκούσαντες δὲ πάντων αὐτῶν οἱ ἔφοροι καὶ οἱ ἔκκλητοι, ἐξέπεμψαν πεντεκαίδεκα ἄνδρας εἰς τὰς Ἀθήνας, καὶ ἐπέταξαν σὺν Παυσανίᾳ διαλλάξαι ὅπῃ δύναιντο κάλλιστα. Οἱ δὲ διήλλαξαν ἐφ' ᾧτε εἰρήνην μὲν ἔχειν ὡς πρὸς ἀλλήλους, ἀπιέναι δὲ ἐπὶ τὰ ἑαυτῶν ἕκαστον πλὴν τῶν τριάκοντα καὶ τῶν ἕνδεκα καὶ τῶν ἐν Πειραιεῖ ἀρξάντων δέκα. Εἰ δέ τινες φοβοῖντο τῶν ἐξ ἄστεως, ἔδοξεν αὐτοῖς Ἐλευσῖνα κατοικεῖν.

[4.39] Τούτων δὲ περανθέντων Παυσανίας μὲν διῆκε τὸ στράτευμα, οἱ δ' ἐκ τοῦ Πειραιῶς ἀνελθόντες σὺν τοῖς ὅπλοις εἰς τὴν ἀκρόπολιν ἔθυσαν τῇ Ἀθηνᾷ. Ἐπεὶ δὲ κατέβησαν ἐκκλησίαν ἐποίησαν οἱ στρατηγοί, ἔνθα δὴ ὁ Θρασύβουλος ἔλεξεν·

[4.40] Ὑμῖν, ἔφη, ὦ ἐκ τοῦ ἄστεως ἄνδρες, συμβουλεύω ἐγὼ γνῶναι ὑμᾶς αὐτούς. Μάλιστα δ' ἂν γνοίητε, εἰ ἀναλογίσαισθε

Μετάφραση συντακτικής ομάδας

[4.37] Αφού αυτοί αναχώρησαν στη Λακεδαίμονα, έστελναν αντιπροσώπους οι αρμόδιοι του επίσημου κράτους (= ολιγαρχικοί) της πόλης να πουν ότι αυτοί θα παραδώσουν και τα τείχη, τα οποία κατέχουν, και τους εαυτούς τους στους Λακεδαιμονίους, για να τους κάνουν ό,τι ήθελαν· ισχυρίζονταν όμως ότι είχαν την αξίωση και αυτοί που βρίσκονταν στον Πειραιά, αν είναι, όπως λένε, φίλοι των Λακεδαιμονίων, να παραδώσουν τον Πειραιά και τη Μουνιχία. [4.38] Αφού άκουσαν όλα αυτά οι έφοροι και η επιτροπή εκλεγμένων αντιπροσώπων της Απέλλας, έστειλαν στην Αθήνα δεκαπέντε άνδρες και διέταξαν με την επίβλεψη του Παυσανία να συμφιλιώσουν τους αντιμαχόμενους με όποιο τρόπο μπορούσαν καλύτερα. Αυτοί τους συμφιλίωσαν υπό τον όρο να κάνουν ειρήνη μεταξύ τους και ο καθένας να πάει στο σπίτι του εκτός από τους Τριάκοντα και τους Έντεκα και τους Δέκα άρχοντες του Πειραιά. Όσοι απ' αυτούς που προέρχονταν από την πόλη φοβούνταν, αποφασίστηκε να κατοικήσουν στην Ελευσίνα.

[4.39] Αφού αυτά τελείωσαν, ο Παυσανίας αφενός διέλυσε το στράτευμα, οι άλλοι αφετέρου ανέβηκαν από τον Πειραιά ένοπλοι προς την ακρόπολη και θυσίασαν στην Αθηνά. Μόλις κατέβηκαν, συγκάλεσαν συμβούλιο οι στρατηγοί, όπου ο Θρασύβουλος μίλησε:

[4.40] «Πολίτες», είπε, «σας συμβουλεύω να γνωρίσετε τους εαυτούς σας. Θα μπορούσατε προπαντός να τους γνωρίσετε, αν αναλογιστείτε για ποιό λόγο καυχιέστε τόσο πολύ, ώστε να

καλύτερα, αν καθίσετε να σκεφτείτε τι είναι που σας κάνει τόσο υπεροπτικούς, ώστε να θέλετε να μας εξουσιάζετε. Τάχα είστε περισσότερο δίκαιοι; Μα ο λαός ποτέ δεν σας αδίκησε για χρηματικό συμφέρον, κι ας είναι πιο φτωχός από σας – ενώ εσείς, οι πιο πλούσιοι απ' όλους, έχετε κάνει πολλές κακοήθειες για το κέρδος. Αφού λοιπόν δεν σας διακρίνει δικαιοσύνη, σκεφτείτε μήπως έχετε λόγο να καμαρώνετε για την παλικαριά σας. [4.41] Αλλά τι καλύτερο κριτήριο υπάρχει, από το πώς πολεμήσαμε αναμεταξύ μας; Ή μήπως θα πείτε ότι μας ξεπερνάτε σ' εξυπνάδα – εσείς που είχατε και τείχη και όπλα και χρήματα, και τους Πελοποννησίους για συμμάχους, κι όμως νικηθήκατε από μας που τίποτα δεν είχαμε απ' αυτά; Τάχα νομίζετε ότι πρέπει να υπερηφανεύεστε για την υποστήριξη των Λακεδαιμονίων; Γιατί; Όπως παραδίδει κάποιος δεμένο από τον λαιμό ένα σκυλί που δαγκώνει, έτσι κι εκείνοι σας παραδώσαν στον αδικημένο τούτο λαό, πριν σηκωθούν να φύγουν!

[4.42] Όμως από σας, φίλοι, ζητάω να μην παραβείτε κανέναν από τους όρκους που δώσατε. Ίσα ίσα, κοντά στις άλλες αρετές σας να δείξετε ότι είστε και πιστοί στον όρκο σας και θεοφοβούμενοι!»

Αυτά είπε κι άλλα παρόμοια, κι ότι δεν πρέπει να υπάρξει καμιά αναταραχή, παρά να εφαρμοστεί το παλιό πολίτευμα· κατόπιν διέλυσε τη Συνέλευση. [4.43] Εκείνο τον καιρό διόρισαν άρχοντες και ξανάρχισαν ομαλή πολιτική ζωή. Αργότερα ωστόσο, μαθαίνοντας ότι οι ολιγαρχικοί της Ελευσίνας στρατολογούσαν ξένους μισθοφόρους, έκαναν γενική επιστράτευση εναντίον τους.

ἐπὶ τίνι ὑμῖν μέγα φρονητέον ἐστίν, ὥστε ἡμῶν ἄρχειν ἐπιχειρεῖν. Πότερον δικαιότεροί ἐστε; Ἀλλ' ὁ μὲν δῆμος πενέστερος ὑμῶν ὢν οὐδὲν πώποτε ἕνεκα χρημάτων ὑμᾶς ἠδίκηκεν·ὑμεῖς δὲ πλουσιώτεροι πάντων ὄντες πολλὰ καὶ αἰσχρὰ ἕνεκα κερδέων πεποιήκατε. Ἐπεὶ δὲ δικαιοσύνης οὐδὲν ὑμῖν προσήκει, σκέψασθε εἰ ἄρα ἐπ' ἀνδρείᾳ ὑμῖν μέγα φρονητέον· [4.41] καὶ τίς ἂν καλλίων κρίσις τούτου γένοιτο ἢ ὡς ἐπολεμήσαμεν πρὸς ἀλλήλους; Ἀλλὰ γνώμῃ φαίητ' ἂν προέχειν, οἳ ἔχοντες καὶ τεῖχος καὶ ὅπλα καὶ χρήματα καὶ συμμάχους Πελοποννησίους ὑπὸ τῶν οὐδὲν τούτων ἐχόντων περιείληφθε; Ἀλλ' ἐπὶ Λακεδαιμονίοις δὴ οἴεσθε μέγα φρονητέον εἶναι; Πῶς, οἵγε ὥσπερ τοὺς δάκνοντας κύνας κλοιῷ δήσαντες παραδιδόασιν, οὕτω κἀκεῖνοι ὑμᾶς παραδόντες τῷ ἠδικημένῳ τούτῳ δήμῳ οἴχονται ἀπιόντες;

[4.42] Οὐ μέντοι γε ὑμᾶς, ὦ ἄνδρες, ἀξιῶ ἐγὼ ὧν ὀμωμόκατε παραβῆναι οὐδέν, ἀλλὰ καὶ τοῦτο πρὸς τοῖς ἄλλοις καλοῖς ἐπιδεῖξαι, ὅτι καὶ εὔορκοι καὶ ὅσιοί ἐστε.

Εἰπὼν δὲ ταῦτα καὶ ἄλλα τοιαῦτα, καὶ ὅτι οὐδὲν δέοι ταράττεσθαι, ἀλλὰ τοῖς νόμοις τοῖς ἀρχαίοις χρῆσθαι, ἀνέστησε τὴν ἐκκλησίαν.

[4.43] Καὶ τότε μὲν ἀρχὰς καταστησάμενοι ἐπολιτεύοντο· ὑστέρῳ δὲ χρόνῳ ἀκούσαντες ξένους μισθοῦσθαι τοὺς Ἐλευσῖνι,

επιχειρείτε να γίνετε αρχηγοί μας. Είστε μήπως δικαιότεροι; Αλλά ο λαός, αν και είναι φτωχότερος από σας, ποτέ ώς τώρα δεν σας αδίκησε με σκοπό τα χρήματα· εσείς αντίθετα, αν και είστε πλουσιότεροι απ' όλους, έχετε διαπράξει πολλά και αισχρά με σκοπό το κέρδος. Αφού καμιά σχέση δεν έχετε με τη δικαιοσύνη, σκεφτείτε αν πρέπει τουλάχιστο να καυχιέστε για την ανδρεία σας. [4.41] Και ποιά καλύτερη απόδειξη θα μπορούσε να υπάρξει γι' αυτό παρά ο τρόπος με τον οποίο πολεμήσαμε μεταξύ μας; Αλλά θα μπορούσατε να ισχυριστείτε ότι υπερέχετε ως προς την ευφυία, οι οποίοι έχοντας τείχος και όπλα και χρήματα και συμμάχους τους Πελοποννησίους έχετε νικηθεί απ' αυτούς που δεν έχουν τίποτα απ' όλα αυτά; Αλλά αλήθεια νομίζετε ότι πρέπει να καυχιέστε, επειδή έχετε τους Λακεδαιμονίους; Πώς είναι δυνατό, αφού βέβαια αυτοί, όπως παραδίδουν (οι άνθρωποι) τους σκύλους που δαγκώνουν, αφού τους δέσουν μ' ένα κλοιό απ' το λαιμό, σας παρέδωσαν στον αδικημένο αυτό λαό και έφυγαν βιαστικά;

[4.42] Όμως, άνδρες, δεν έχω την αξίωση να παραβείτε κανέναν απ' τους όρκους σας αλλά εκτός των άλλων θετικών σας στοιχείων να επιδείξετε κι αυτό, ότι δηλαδή και σέβεστε και τηρείτε τον όρκο σας».

Αφού είπε αυτά και άλλα παρόμοια και ότι δεν πρέπει να δημιουργήσουν καμιά άλλη ταραχή αλλά να εφαρμόζουν τους αρχαίους νόμους, διέλυσε τη συνέλευση.

[4.43] Και τότε, αφού εδραίωσαν τη νέα εξουσία, ζούσαν σε ελεύθερο πολίτευμα· το επόμενο όμως χρονικό διάστημα, επειδή άκουσαν ότι αυτοί που διέμεναν στην Ελευσίνα συγκέντρωναν ξένους μισθοφόρους, εκστράτευσαν εναντίον τους με όλες τους τις δυνάμεις και τους στρατηγούς τους που

Τους στρατηγούς των ολιγαρχικών τους σκότωσαν όταν παρουσιάστηκαν για διαπραγματεύσεις, στους άλλους όμως έστειλαν φίλους και συγγενείς τους που τους έπεισαν να συμφιλιωθούν. Τότε πήραν όρκους ότι στ' αλήθεια δεν θα κρατήσουν κακία αναμεταξύ τους, και σήμερα ακόμα ζουν όλοι μαζί σαν συμπολίτες κι οι δημοκρατικοί έχουν τηρήσει πιστά τους όρκους τους.

στρατευσάμενοι πανδημεὶ ἐπ' αὐτοὺς τοὺς μὲν στρατηγοὺς αὐτῶν εἰς λόγους ἐλθόντας ἀπέκτειναν, τοῖς δὲ ἄλλοις εἰσπέμψαντες τοὺς φίλους καὶ ἀναγκαίους ἔπεισαν συναλλαγῆναι. Καὶ ὀμόσαντες ὅρκους ἦ μὴν μὴ μνησικακήσειν, ἔτι καὶ νῦν ὁμοῦ τε πολιτεύονται καὶ τοῖς ὅρκοις ἐμμένει ὁ δῆμος.

ήρθαν για διάλογο τους σκότωσαν, τους άλλους όμως, αφού έστειλαν σ' αυτούς φίλους και συγγενείς, τους έπεισαν να συμφιλιωθούν. Και αφού ορκίστηκαν αληθινά να μην κρατούν κακία, ακόμη και τώρα ζουν μαζί σε ελεύθερο καθεστώς και ο λαός μένει πιστός στους όρκους.

ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ ΙΣΤΟΡΙΑΙ
ΒΙΒΛΙΟ 1. Κεφάλαιο 24

Μετάφραση Α. Βλάχου

[24.1] Η Επίδαμνος είναι πολιτεία που βρίσκεται στο δεξί χέρι καθώς μπαίνει κανείς στον Ιόνιο κόλπο και γειτονεύει με τους βαρβάρους Ταυλαντίους που ανήκουν στην Ιλλυρική φυλή. [24.2] Οι Κερκυραίοι την είχαν χτίσει –αποικία τους– αλλά ιδρυτής της ήταν ο Φάλιος του Ερατοκλείδου, Κορίνθιος το γένος, απόγονος του Ηρακλή. Κατά το αρχαίο έθιμο οι Κερκυραίοι τον είχαν μετακαλέσει από την μητρόπολη για την περίσταση. Μεταξύ των αποίκων ήσαν και μερικοί Κορίνθιοι και άλλοι Δωριείς. [24.3] Με τον καιρό η Επίδαμνος έγινε πολιτεία ισχυρή και πολυάριθμη, [24.4] αλλά μετά από εμφυλίους σπαραγμούς που κράτησαν, καθώς λέγεται, πολλά χρόνια, ένας πόλεμος με τους γειτονικούς βαρβάρους κατάστρεψε την δύναμη της Επιδάμνου και την στέρησε από την ισχύ της. [24.5] Λίγα χρόνια προτού αρχίσει ο σημερινός πόλεμος, ο λαός της Επιδάμνου εξόρισε τους ολιγαρχικούς, οι οποίοι ενώθηκαν με τους βαρβάρους και έκαναν ληστρικές επιδρομές εναντίον της πολιτείας και από στεριά και από θάλασσα. [24.6] Οι κάτοικοί της βρέθηκαν σε δύσκολη θέση κ’ έστειλαν πρέσβεις στην Κέρκυρα, που ήταν μητρόπολή τους, ζητώντας της να μην παρακολουθεί αδιάφορη την σιγανή καταστροφή τους, αλλά να τους βοηθήσει να συμβιβαστούν με τους εξορίστους και να κάνουν ειρήνη με τους βαρβάρους. [24.7] Οι Επιδάμνιοι πρέσβεις παρουσίασαν τα αιτήματά τους καθισμένοι, σαν ικέτες, στον ναό της Ήρας, αλλά οι Κερκυραίοι δεν δέχτηκαν την ικεσία τους και τους απόπεμψαν άπρακτους.

ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ ΙΣΤΟΡΙΑΙ
ΒΙΒΛΙΟ 1. Κεφάλαιο 25

Μετάφραση Α. Βλάχου

[25.1] Όταν οι Επιδάμνιοι έμαθαν ότι δεν έπρεπε να περιμένουν καμιά βοήθεια από την Κέρκυρα, μη ξέροντας τί να κάνουν για ν' αντιμετωπίσουν την κατάσταση, έστειλαν στους Δελφούς για να ρωτήσουν τον θεό αν έπρεπε να παραδώσουν την πολιτεία τους στους Κορινθίους που ήσαν ιδρυτές της και να προσπαθήσουν να επιτύχουν κάποια προστασία. Ο Θεός αποκρίθηκε να παραδώσουν την πόλη τους στους Κορινθίους και να τους αναγνωρίσουν ηγεμόνες τους. [25.2] Οι Επιδάμνιοι πήγαν στην Κόρινθο και, κατά την παραγγελία του μαντείου, παραδώσαν την πόλη τους στους Κορινθίους, αναφέροντας τον χρησμό, υπενθυμίζοντας ότι ο ιδρυτής της Επιδάμνου ήταν Κορίνθιος και ζητώντας να μην αδιαφορήσουν οι Κορίνθιοι για την τύχη τους, αλλά να τους βοηθήσουν. [25.3] Οι Κορίνθιοι υποσχέθηκαν να βοηθήσουν, τόσο επειδή ήταν δικαίωμά τους –αφού πίστευαν ότι η Επίδαμνος ήταν δική τους αποικία όσο και των Κερκυραίων– όσο και επειδή μισούσαν τους Κερκυραίους οι οποίοι, αν και δικοί τους άποικοι, παραμελούσαν την μητρόπολή τους. [25.4] Και πραγματικά οι Κερκυραίοι ούτε στις κοινές δημόσιες τελετές τους έδιναν τα συνηθισμένα δώρα, ούτε στις θυσίες πρόσφεραν σε Κορίνθιο τις πρώτες τιμές όπως οι άλλες αποικίες, αλλά τους περιφρονούσαν, γιατί τότε η Κέρκυρα ήταν από τις πλουσιότερες ελληνικές πολιτείες και ισχυρότερη από την Κόρινθο σε πολεμικό εξοπλισμό. Όσο για το ναυτικό, καυχιόνταν ότι είχαν μεγάλη υπεροχή, επειδή οι Φαίακες, πρώτοι κάτοικοι της Κέρκυρας, ήσαν ονομαστοί για την ναυτική τους τέχνη. Αυτό, άλλωστε, τους έκανε να οργανώσουν τις ναυτικές τους δυνάμεις και είχαν στόλο ισχυρό. Όταν άρχισε ο πόλεμος είχαν εκατόν είκοσι καράβια.

ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ ΙΣΤΟΡΙΑΙ
ΒΙΒΛΙΟ 1. Κεφάλαιο 26

Μετάφραση Α. Βλάχου

[26.1] Οι Κορίνθιοι, έχοντας όλες αυτές τις αφορμές, έστειλαν ευχαρίστως βοήθεια στην Επίδαμνο διατάζοντας φρουρά από Αμπρακιώτες, Λευκαδίτες και δικούς τους να συνοδεύσουν όσους εποίκους θ' αποφάσιζαν να πάνε στην Επίδαμνο. [26.2] Πορεύτηκαν από στεριά έως την Απολλωνία, αποικία των Κορινθίων, από φόβο των Κερκυραίων, που θα τους είχαν εμποδίσει αν είχαν πάει από θάλασσα.
[26.3] Όταν οι Κερκυραίοι έμαθαν ότι άποικοι και στρατιώτες είχαν φτάσει στην Επίδαμνο και ότι η αποικία είχε παραδοθεί στην Κόρινθο, εξοργίστηκαν κ' έστειλαν μία μοίρα, είκοσι πέντε καράβια, που αργότερα την ενίσχυσαν με άλλα πλοία, ζητώντας απειλητικά από τους Επιδαμνίους να διώξουν την Κορινθιακή φρουρά και τους νέους αποίκους και να δεχθούν πάλι τους εξορίστους. Οι εξόριστοι αυτοί είχαν πάει στην Κέρκυρα, όπου είχαν δείξει τους τάφους των προγόνων τους, για ν' αποδείξουν την συγγένειά τους, και είχαν ζητήσει βοήθεια για να γυρίσουν στην πατρίδα τους. [26.4] Αλλά οι Επιδάμνιοι δεν δέχτηκαν κανέναν από τους όρους και τότε οι Κερκυραίοι εκστρατεύσαν εναντίον τους με σαράντα καράβια. Είχαν μαζί τους τους εξορίστους Επιδαμνίους για να τους αποκαταστήσουν, και τους Ιλλυριούς, με τους οποίους είχαν συμμαχήσει. [26.5] Στρατοπέδευσαν μπροστά στην Επίδαμνο και έβγαλαν προκήρυξη ότι, όσοι Επιδάμνιοι και ξένοι ήθελαν, μπορούσαν να φύγουν απείραχτοι, ειδεμή θα τους θεωρούσαν εχθρούς.

ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ ΙΣΤΟΡΙΑΙ
ΒΙΒΛΙΟ 1. Κεφάλαιο 27

Μετάφραση Α. Βλάχου

[27.1] Η προκήρυξη δεν είχε κανένα αποτέλεσμα και τότε οι Κερκυραίοι άρχισαν την πολιορκία της πολιτείας, που είναι χτισμένη σε ισθμό. Στο μεταξύ οι Κορίνθιοι που είχαν ειδοποιηθεί από αποσταλμένους ότι η Επίδαμνος πολιορκείται, άρχισαν να ετοιμάζουν εκστρατεία και προκήρυξαν νέα αποστολή αποίκων. Όποιος ήθελε μπορούσε να φύγει και θα είχε τα ίδια ακριβώς δικαιώματα με τους πολίτες της Επιδάμνου. Όσοι δεν θα ήθελαν να φύγουν αμέσως, αλλά επιθυμούσαν να πάνε αργότερα στην Επίδαμνο, μπορούσαν να περιμένουν καταθέτοντας εγγύηση πενήντα κορινθιακές δραχμές. Πολλοί ήσαν εκείνοι που έφυγαν, αλλά και πολλοί εκείνοι που κατάθεσαν εγγύηση. [27.2] Οι Κορίνθιοι ζήτησαν κι από τα Μέγαρα βοήθεια, ναυτική συνοδεία, μήπως οι Κερκυραίοι τους εμποδίσουν με τον στόλο τους. Τα Μέγαρα άρχισαν να ετοιμάζουν οκτώ καράβια και οι Παλής της Κεφαλληνίας τέσσερα. Οι Κορίνθιοι ζήτησαν βοήθεια και από την Επίδαυρο που τους έστειλε πέντε καράβια, από την Ερμιόνη που τους έστειλε ένα, από την Τροιζήνα που έστειλε δύο, από την Λευκάδα που τους έστειλε δέκα και από τους Αμπρακιώτες που έστειλαν οκτώ. Από τους Θηβαίους και τους Φλειασίους ζήτησαν χρήματα και από τους Ηλείους και χρήματα και καράβια χωρίς πληρώματα. Οι ίδιοι οι Κορίνθιοι ετοίμαζαν τριάντα καράβια και τρεις χιλιάδες οπλίτες.

ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ ΙΣΤΟΡΙΑΙ
ΒΙΒΛΙΟ 1. Κεφάλαιο 28

Μετάφραση Α. Βλάχου

[28.1] Όταν οι Κερκυραίοι πληροφορήθηκαν όλες αυτές τις προετοιμασίες, έστειλαν στην Κόρινθο πρέσβεις που πήραν μαζί τους αντιπροσώπους της Σπάρτης και της Σικυώνος και ζήτησαν από τους Κορινθίους ν' αποσύρουν τον στρατό τους και τους αποίκους από την Επίδαμνο, αφού δεν είχαν κανένα δικαίωμα επάνω στην πολιτεία. [28.2] Πρόσθεσαν, όμως, ότι, αν οι Κορίνθιοι ισχυριστούν ότι έχουν δικαιώματα, τότε θα ήσαν πρόθυμοι να υποβάλουν την διαφορά τους σε διαιτησία, στην Πελοπόννησο, από πόλεις που θα τις όριζαν από συμφώνου και οι δύο. Την αποικία θα την κρατούσε εκείνος από τους δύο στον οποίο θα επιδικαζόταν. Είπαν, επίσης, ότι ήσαν πρόθυμοι να υποβάλουν την διαφορά τους στο Μαντείο των Δελφών. [28.3] Πόλεμο δεν ήθελαν ν' αρχίσουν, αλλά σε αντίθετη περίπτωση, θα αναγκάζονταν –είπαν– και αυτοί, κάτω από την πίεση της ανάγκης, και για να προστατέψουν τα συμφέροντά τους, ν' ανατρέψουν τις συμμαχίες τους και να συμμαχήσουν με άλλους τους οποίους δεν ήθελαν για φίλους. [28.4] Οι Κορίνθιοι τους αποκρίθηκαν ότι, αν οι Κερκυραίοι αποσύρουν από την Επίδαμνο και τον στόλο τους και τους βαρβάρους, τότε θα ήσαν πρόθυμοι να συζητήσουν, και τούτο επειδή δεν θα ήταν ανεκτό η Επίδαμνος να πολιορκείται, ενώ θα γίνεται η διαιτησία. [28.5] Οι Κερκυραίοι αποκρίθηκαν ότι δέχονται εάν και οι Κορίνθιοι ανακαλέσουν τους δικούς τους από την Επίδαμνο. Πρόσθεσαν ότι δέχονται επίσης να μείνουν επί τόπου οι δύο παρατάξεις, αλλά να γίνει ανακωχή έως ότου τελειώσει η διαιτησία.

ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ ΙΣΤΟΡΙΑΙ
ΒΙΒΛΙΟ 1. Κεφάλαιο 29

Μετάφραση Α. Βλάχου

[29.1] Οι Κορίνθιοι, όμως, δεν δέχτηκαν καμιά από τις προτάσεις, αλλά όταν ο στόλος τους ετοιμάστηκε και έφτασαν και οι σύμμαχοί τους, έστειλαν πρώτα ένα κήρυκα για να κηρύξει τον πόλεμο στους Κερκυραίους και ξεκίνησαν για την Επίδαμνο με εβδομήντα πέντε καράβια και δύο χιλιάδες οπλίτες για να πολεμήσουν τους Κερκυραίους. [29.2] Αρχηγοί του στόλου ήσαν ο Αριστέας του Πελλίχου, ο Καλλικράτης του Καλλίου και ο Τιμάνωρ του Τιμάνθους. Αρχηγοί του στρατού ήσαν ο Αρχέτιμος του Ευρυτίμου και ο Ισαρχίδης του Ισάρχου. [29.3] Όταν έφτασαν στο Άκτιον της Ανακτορίας γης, όπου βρίσκεται ο ναός του Απόλλωνος, στο στόμιο του Αμπρακικού κόλπου, οι Κερκυραίοι τους έστειλαν, με βάρκα, ένα κήρυκα για να τους αποτρέψουν να προχωρήσουν εναντίον τους. Ταυτόχρονα επιβίβασαν τα πληρώματά τους στα καράβια που είχαν ετοιμάσει, ενισχύοντας τα παλιά με αρμούς ώστε να είναι πλόιμα και επισκευάζοντας τα άλλα. [29.4] Όταν ο κήρυκας γύρισε χωρίς να τους φέρει ικανοποιητική απάντηση των Κορινθίων, τα καράβια τους, ογδόντα τον αριθμό, γιατί άλλα σαράντα πολιορκούσαν την Επίδαμνο, ήσαν έτοιμα, έπλευσαν εναντίον του εχθρού, παρατάχθηκαν και ναυμάχησαν. [29.5] Νίκησαν οι Κερκυραίοι και βούλιαξαν δέκα πέντε κορινθιακά καράβια. Συνέπεσε, την ίδια μέρα, οι Κερκυραίοι που πολιορκούσαν την Επίδαμνο να την αναγκάσουν να παραδοθεί με όρο οι ξένοι άποικοι να πουληθούν δούλοι και οι Κορίνθιοι άποικοι να μείνουν αιχμάλωτοι, έως ότου πάρουν νεότερη απόφαση.

ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ ΙΣΤΟΡΙΑΙ
ΒΙΒΛΙΟ 1. Κεφάλαιο 30

Μετάφραση Α. Βλάχου

[30.1] Μετά την ναυμαχία οι Κερκυραίοι έστησαν τρόπαιο στο ακρωτήριο Λευκίμμη της Κέρκυρας και σκότωσαν όλους τους άλλους αιχμαλώτους εκτός από τους Κορινθίους, τους οποίους φυλάκισαν. [30.2] Αργότερα, όταν οι Κορίνθιοι και οι σύμμαχοί τους, νικημένοι, έφυγαν επιστρέφοντας στις πολιτείες τους, οι Κερκυραίοι κυριάρχησαν σ' όλη εκείνη την περιοχή. Πήγαν στην Λευκάδα, κορινθιακή αποικία, και ρήμαξαν την γη και πυρπόλησαν την Κυλλήνη, λιμάνι των Ηλείων, επειδή είχαν βοηθήσει την Κόρινθο με καράβια και χρήματα. [30.3] Για μεγάλο χρονικό διάστημα μετά την ναυμαχία οι Κερκυραίοι κυριαρχούσαν στο πέλαγος εκείνο κάνοντας επιδρομές εναντίον των συμμάχων της Κορίνθου και βλάπτοντάς τους έως ότου οι Κορίνθιοι, επειδή υπόφεραν οι σύμμαχοί τους, έστειλαν στρατό και στόλο και έστησαν στρατόπεδα στο Άκτιον και στο ακρωτήριο Χειμέριο της Θεσπρωτίδος για να προστατεύσουν την Λευκάδα και τις άλλες συμμαχικές πολιτείες. [30.4] Οι Κερκυραίοι έστησαν και αυτοί στρατόπεδο στην Λευκίμμη όπου είχαν στόλο και στρατό. Κανείς όμως από τους δύο αντιπάλους δεν έκανε επίθεση. Όλο το καλοκαίρι έμειναν αντιμέτωποι και, όταν ήρθε ο χειμώνας, γύρισαν ο καθένας στη βάση του.

ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ ΙΣΤΟΡΙΑΙ
ΒΙΒΛΙΟ 1. Κεφάλαιο 31

Μετάφραση Α. Βλάχου

[31.1] Για δύο ολόκληρα χρόνια οι Κορίνθιοι, οργισμένοι με τον πόλεμο της Κέρκυρας, ναυπηγούσαν καράβια κ' ετοίμαζαν, με όλες τους τις δυνάμεις, ναυτική εκστρατεία. Ναυτολογούσαν πληρώματα από την Πελοπόννησο και από την υπόλοιπη Ελλάδα προσφέροντας καλό μισθό. [31.2] Άμα πληροφορήθηκαν τις προετοιμασίες αυτές, οι Κερκυραίοι, που δεν είχαν συμμαχία με καμιά ελληνική πόλη ούτε ήσαν μέλη της Αθηναϊκής ή της Σπαρτιατικής Συμμαχίας, φοβήθηκαν και αποφάσισαν να έρθουν στην Αθήνα, να επιδιώξουν να γίνουν σύμμαχοι και να προσπαθήσουν να επιτύχουν κάποια βοήθεια. [31.3] Αλλά και οι Κορίνθιοι, όταν το έμαθαν, ήρθαν και αυτοί στην Αθήνα με πρεσβεία για να εμποδίσουν να βοηθήσει ο αθηναϊκός στόλος τον κερκυραϊκό, πράγμα που θα τους εμπόδιζε να τερματίσουν νικηφόρα τον πόλεμο. [31.4] Έγινε Εκκλησία του Δήμου και η κάθε πλευρά είπε τα επιχειρήματά της. Οι Κερκυραίοι είπαν, περίπου, τα ακόλουθα:

ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ ΙΣΤΟΡΙΑΙ
ΒΙΒΛΙΟ 1. Κεφάλαιο 44

Μετάφραση Α. Βλάχου

[44.1] Αυτά περίπου είπαν οι Κορίνθιοι. Οι Αθηναίοι, αφού άκουσαν και τις δύο αντιπροσωπείες, συγκάλεσαν δύο φορές Εκκλησία του Δήμου. Στην πρώτη διαγράφηκε η τάση να δεχτούν τα επιχειρήματα των Κορινθίων, αλλά στην δεύτερη άλλαξαν γνώμη. Δεν έκαναν, όμως, πραγματική συμμαχία με τους Κερκυραίους, πράγμα που θα σήμαινε ότι θα είχαν κοινούς εχθρούς και κοινούς φίλους (γιατί τότε, αν οι Κερκυραίοι ζητούσαν την βοήθειά τους σε εκστρατεία εναντίον της Κορίνθου, τούτο θα σήμαινε το τέλος της τριαντάχρονης συνθήκης ειρήνης με τους Πελοποννησίους) αλλά έκαναν αμυντική συμμαχία για αμοιβαία βοήθεια σε περίπτωση επίθεσης εναντίον της Κερκύρας ή της Αθήνας και των συμμάχων της. [44.2] Πήραν την απόφαση αυτή, γιατί είχαν την πεποίθηση ότι ο πόλεμος με τους Πελοποννησίους ήταν αναπόφευκτος και δεν ήθελαν να εγκαταλείψουν την Κέρκυρα (που είχε τόσο σημαντική ναυτική δύναμη) στο έλεος της Κορίνθου, αλλά επιζητούσαν να προκαλέσουν όσο το δυνατόν περισσότερες συγκρούσεις μεταξύ τους, ώστε, αν ποτέ αναγκαστούν να πολεμήσουν με την Κόρινθο και τις άλλες ναυτικές πολιτείες, να τις βρουν εξασθενημένες. Έβλεπαν επίσης ότι η Κέρκυρα είναι σε εξαιρετικά κατάλληλη θέση για την ακτοπλοΐα προς την Ιταλία και την Σικελία.

ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ ΙΣΤΟΡΙΑΙ
ΒΙΒΛΙΟ 3. Κεφάλαιο 70

Μετάφραση Α. Βλάχου

[70.1] Οι ταραχές, στην Κέρκυρα, είχαν αρχίσει από τότε που είχαν γυρίσει οι Κερκυραίοι που είχαν αιχμαλωτιστεί από τους Κορινθίους στις ναυτικές επιχειρήσεις γύρω απ' την Επίδαμνο. Τυπικά τους είχαν απελευθερώσει επειδή οι πρόξενοι είχαν δώσει εγγυήσεις οκτακόσια τάλαντα, στην πραγματικότητα, όμως, επειδή τους είχαν πείσει οι Κορίνθιοι να επιχειρήσουν να κάνουν την Κέρκυρα σύμμαχο της Κορίνθου. Άρχισαν αυτοί να ενεργούν πλησιάζοντας τους πολίτες και προσπαθώντας να τους πείσουν ότι έπρεπε η Κέρκυρα ν' αποσπαστεί από την αθηναϊκή συμμαχία. [70.2] Έφτασαν τότε ένα αθηναϊκό κ' ένα κορινθιακό καράβι με πρέσβεις το καθένα. Έγινε δημοσία συζήτηση και, μετά από ψηφοφορία, οι Κερκυραίοι αποφάσισαν να μείνουν σύμμαχοι των Αθηναίων σύμφωνα με τους όρους της συνθήκης, αλλά να διατηρούν, όπως και πριν, φιλικές σχέσεις με τους Πελοποννησίους. [70.3] Αρχηγός των δημοκρατικών ήταν τότε ο Πειθίας, πρόξενος των Αθηναίων. Οι πρώην αιχμάλωτοι, φίλοι των Κορινθίων, του έκαναν μήνυση με την κατηγορία ότι θέλει να υποδουλώσει την Κέρκυρα στους Αθηναίους. [70.4] Ο Πειθίας αθωώθηκε κ' έκανε μήνυση εναντίον πέντε απ' τους πλουσιότερους αντιπάλους του με την κατηγορία ότι για να στηρίζουν τα κλήματά τους, έκοβαν βέργες από τους ιερούς περιβόλους του Διός και του Αλκίνου. Κατά τον νόμο, για κάθε βέργα το πρόστιμο ήταν ένας στατήρας. [70.5] Οι κατηγορούμενοι καταδικάστηκαν κ' έτρεξαν και κάθισαν ικέτες

Αρχαίο Κείμενο

[70.1] Οἱ γὰρ Κερκυραῖοι ἐστασίαζον, ἐπειδὴ οἱ αἰχμάλωτοι ἦλθον αὐτοῖς οἱ ἐκ τῶν περὶ Ἐπίδαμνον ναυμαχιῶν ὑπὸ Κορινθίων ἀφεθέντες, τῷ μὲν λόγῳ ὀκτακοσίων ταλάντων τοῖς προξένοις διηγγυημένοι, ἔργῳ δὲ πεπεισμένοι Κορινθίοις Κέρκυραν προσποιῆσαι. Καὶ ἔπρασσον οὗτοι, ἕκαστον τῶν πολιτῶν μετιόντες, ὅπως ἀποστήσωσιν Ἀθηναίων τὴν πόλιν. [70.2] Καὶ ἀφικομένης Ἀττικῆς τε νεὼς καὶ Κορινθίας πρέσβεις ἀγουσῶν καὶ ἐς λόγους καταστάντων ἐψηφίσαντο Κερκυραῖοι Ἀθηναίοις μὲν ξύμμαχοι εἶναι κατὰ τὰ ξυγκείμενα, Πελοποννησίοις δὲ φίλοι ὥσπερ καὶ πρότερον. [70.3] Καὶ (ἦν γὰρ Πειθίας ἐθελοπρόξενός τε τῶν Ἀθηναίων καὶ τοῦ δήμου προειστήκει) ὑπάγουσιν αὐτὸν οὗτοι οἱ ἄνδρες ἐς δίκην, λέγοντες Ἀθηναίοις τὴν Κέρκυραν καταδουλοῦν. [70.4] Ὁ δὲ ἀποφυγὼν ἀνθυπάγει αὐτῶν τοὺς πλουσιωτάτους πέντε ἄνδρας, φάσκων τέμνειν χάρακας ἐκ τοῦ τε Διὸς τοῦ τεμένους καὶ τοῦ Ἀλκίνου· ζημία δὲ καθ᾽ ἑκάστην χάρακα ἐπέκειτο στατήρ. [70.5] Ὀφλόντων δὲ αὐτῶν καὶ πρὸς τὰ ἱερὰ ἱκετῶν καθεζομένων διὰ πλῆθος τῆς ζημίας,

Μετάφραση Ε. Λαμπρίδη

[70.1] Οι Κερκυραίοι είχαν επαναστατήσει όταν γύρισαν ανάμεσά τους οι αιχμάλωτοι που είχαν πιάσει οι Κορίνθιοι στις ναυμαχίες γύρω στην Επίδαμνο και τώρα τους άφησαν ελεύτερους. Τυπικά είχαν ελευθερωθεί επειδή οι πρόξενοι είχαν εγγυηθεί γι' αυτούς με οχτακόσια τάλαντα, ουσιαστικά όμως επειδή τους είχαν πείσει οι Κορίνθιοι να φέρουν την Κέρκυρα με το μέρος τους, κι αυτοί ραδιουργούσαν, πιάνοντας τον κάθε πολίτη χωριστά, για να κάνουν την πολιτεία ν' αποστατήσει από τους Αθηναίους. [70.2] Έφτασε τότε ένα Αττικό καράβι κ' ένα Κορινθιακό, φέρνοντας και τα δυο πρεσβείες, κι αφού έγινε μεγάλη συζήτηση ψήφισαν οι Κερκυραίοι να μείνουνε σύμμαχοι των Αθηναίων σύμφωνα με την ισχύουσα συνθήκη, και με τους Πελοποννησίους να γίνουνε φίλοι, όπως ήταν και πρωτύτερα. [70.3] Αλλά τον Πειθία, που ήταν εθελοντής πρόξενος των Αθηναίων και αρχηγός του δημοκρατικού κόμματος, τον εμήνυσαν στο δικαστήριο οι πρώην αιχμάλωτοι, με την κατηγορία πως προσπαθεί να υποδουλώσει την Κέρκυρα στους Αθηναίους. [70.4] Αυτός, αφού αθωώθηκε, έκανε αντιμήνυση στους πέντε πιο πλούσιους απ' αυτούς, κατηγορώντας τους πως είχαν κόψει βέργες για στηρίγματα κλημάτων από τα ιερά τεμένη του Δία και του Αλκίνοου· πρόστιμο για κάθε βέργα ήταν κατά το νόμο ένας στατήρας. [70.5] Κι όταν αυτοί καταδικάστηκαν στο πρόστιμο, πήγαν και κάθισαν ικέτες στα ιερά, επειδή το πρόστιμο ήταν πολύ βαρύ κ' έταζαν να το πληρώσουνε με δόσεις· ο Πειθίας όμως, (που ήταν και βουλευτής) έπεισε τη

στους ναούς, ζητώντας να πληρώσουν με δόσεις το πρόστιμο, επειδή το ποσό ήταν πολύ μεγάλο. Ο Πειθίας, που ήταν μέλος της Βουλής, την έπεισε να εφαρμόσει τον νόμο. [70.6] Οι πέντε που είχαν καταδικαστεί, δεν είχαν πια κανένα νόμιμο μέσο και όταν πληροφορήθηκαν ότι ο Πειθίας είχε σκοπό, όσο ήταν βουλευτής, να πείσει τους συμπολίτες του να κάνουν επιθετική και αμυντική συμμαχία με τους Αθηναίους, οπλίστηκαν με κοντοσπάθια, όρμησαν ξαφνικά μέσα στην Βουλή και σκότωσαν τον Πειθία και άλλους εξήντα βουλευτές και ιδιώτες. Λίγοι από τους οπαδούς του Πειθία κατόρθωσαν να καταφύγουν στο αθηναϊκό καράβι που ήταν ακόμη στο λιμάνι.

ὅπως ταξάμενοι ἀποδῶσιν, ὁ Πειθίας (ἐτύγχανε γὰρ καὶ βουλῆς ὤν) πείθει ὥστε τῷ νόμῳ χρήσασθαι. [70.6] Οἱ δ᾽ ἐπειδὴ τῷ τε νόμῳ ἐξείργοντο καὶ ἅμα ἐπυνθάνοντο τὸν Πειθίαν, ἕως ἔτι βουλῆς ἐστί, μέλλειν τὸ πλῆθος ἀναπείσειν τοὺς αὐτοὺς Ἀθηναίοις φίλους τε καὶ ἐχθροὺς νομίζειν, ξυνίσταντό τε καὶ λαβόντες ἐγχειρίδια ἐξαπιναίως ἐς τὴν βουλὴν ἐσελθόντες τόν τε Πειθίαν κτείνουσι καὶ ἄλλους τῶν τε βουλευτῶν καὶ ἰδιωτῶν ἐς ἑξήκοντα· οἱ δέ τινες τῆς αὐτῆς γνώμης τῷ Πειθίᾳ ὀλίγοι ἐς τὴν Ἀττικὴν τριήρη κατέφυγον ἔτι παροῦσαν.

Βουλή να εφαρμόσουν το νόμο κατά γράμμα. [70.6] Οι δικασμένοι όμως, βλέποντας από το αποτέλεσμα της δίκης πως αποκλείεται να εφαρμόσουν το σχέδιό τους, κ’ έχοντας συνάμα πληροφορηθεί πως όσο ήταν βουλευτής ο Πειθίας σχεδίαζε να μεταπείσει το λαό να ’χουν τους ίδιους φίλους κ’ εχτρούς με την Αθήνα συνωμότησαν, και κρατώντας κοντά σπαθιά, μπαίνουν ξαφνικά μέσα στη βουλή και σκοτώνουν τον Πειθία κι άλλους βουλευτές και ιδιώτες ως εξήντα. Μερικοί άλλοι, όχι πολλοί, που είχαν τα ίδια φρονήματα με τον Πειθία, κατέφυγαν στο Αττικό πολεμικό, που ήταν ακόμα στο λιμάνι.

ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ ΙΣΤΟΡΙΑΙ
ΒΙΒΛΙΟ 3. Κεφάλαια 71-73

Μετάφραση Α. Βλάχου

[71.1] Μετά απ' αυτό οι συνωμότες συγκάλεσαν τον λαό της Κέρκυρας και είπαν ότι τα όσα έγιναν ήσαν για το συμφέρον του νησιού και ότι τώρα πια λίγος ήταν ο φόβος να υποδουλωθούν από τους Αθηναίους. Στο μέλλον θα ήσαν ουδέτεροι και δεν θα δέχονταν κανέναν από τους εμπολέμους. Δεν θα επιτρέπαν παρά μόνο σ' ένα καράβι κάθε φορά να έρχεται και θα θεωρούσαν την παρουσία περισσότερων καραβιών σαν εχθρική πράξη. Αυτά πρότειναν κι ανάγκασαν τον λαό να τα δεχτεί. [71.2] Έστειλαν αμέσως πρέσβεις στην Αθήνα για να εξηγήσουν όσο το δυνατόν καλύτερα τα όσα είχαν συμβεί και για να πείσουν όσους Κερκυραίους είχαν καταφύγει εκεί, να μην κινηθούν εχθρικά και τούτο επειδή φοβόνταν αντεπανάσταση.

[72.1] Αλλά όταν έφτασαν στην Αθήνα οι απεσταλμένοι, οι Αθηναίοι, θεωρώντας τους επαναστάτες, τους πήραν και αυτούς, και όσους άλλους πρόσφυγες είχαν πιάσει, και τους πήγαν στην Αίγινα.
[72.2] Στο μεταξύ έφτασε στην Κέρκυρα καράβι κορινθιακό με Λακεδαιμονίους πρέσβεις και οι ολιγαρχικοί που ήσαν στην εξουσία έκαναν επίθεση εναντίον των δημοκρατικών και τους νίκησαν στην συμπλοκή που έγινε. [72.3] Όταν όμως νύχτωσε οι δημοκρατικοί καταφύγαν στην ακρόπολη και στ' άλλα υψώματα της πολιτείας όπου συγκεντρώθηκαν και οχυρώθηκαν. Κρατούσαν και το Υλλαϊκό λιμάνι. Οι ολιγαρχικοί έπιασαν την αγορά (γύρω από την οποία

Αρχαίο Κείμενο

[71.1] Δράσαντες δὲ τοῦτο καὶ ξυγκαλέσαντες Κερκυραίους εἶπον ὅτι ταῦτα καὶ βέλτιστα εἴη καὶ ἥκιστ᾽ ἂν δουλωθεῖεν ὑπ᾽ Ἀθηναίων, τό τε λοιπὸν μηδετέρους δέχεσθαι ἀλλ᾽ ἢ μιᾷ νηὶ ἡσυχάζοντας, τὸ δὲ πλέον πολέμιον ἡγεῖσθαι. Ὡς δὲ εἶπον, καὶ ἐπικυρῶσαι ἠνάγκασαν τὴν γνώμην. [71.2] Πέμπουσι δὲ καὶ ἐς τὰς Ἀθήνας εὐθὺς πρέσβεις περί τε τῶν πεπραγμένων διδάξοντας ὡς ξυνέφερε καὶ τοὺς ἐκεῖ καταπεφευγότας πείσοντας μηδὲν ἀνεπιτήδειον πράσσειν, ὅπως μή τις ἐπιστροφὴ γένηται.

[72.1] Ἐλθόντων δὲ οἱ Ἀθηναῖοι τούς τε πρέσβεις ὡς νεωτερίζοντας ξυλλαβόντες, καὶ ὅσους ἔπεισαν, κατέθεντο ἐς Αἴγιναν.

[72.2] Ἐν δὲ τούτῳ τῶν Κερκυραίων οἱ ἔχοντες τὰ πράγματα ἐλθούσης τριήρους Κορινθίας καὶ Λακεδαιμονίων πρέσβεων ἐπιτίθενται τῷ δήμῳ, καὶ μαχόμενοι ἐνίκησαν. [72.3] Ἀφικομένης δὲ νυκτὸς ὁ μὲν δῆμος ἐς τὴν ἀκρόπολιν καὶ τὰ μετέωρα τῆς πόλεως καταφεύγει καὶ αὐτοῦ ξυλλεγεὶς ἱδρύθη, καὶ τὸν

Μετάφραση Ε. Λαμπρίδη

[71.1] Αφού τα 'καναν αυτά, κάλεσαν σύναξη των Κερκυραίων, και είπαν πως αυτό που έγινε ήταν το καλύτερο, και πως μόνο μ' αυτό τον τρόπο ήτανε δυνατό ν' αποφύγουν την υποδούλωση στους Αθηναίους, κι από δω και μπρος να μείνουν ουδέτεροι και να μη δέχονται κανέναν από τους δυο στον τόπο τους παρά αν έρχονται μ' ένα μόνο καράβι, οποιαδήποτε όμως μεγαλύτερη δύναμη να τη θεωρούν εχτρική. [71.2] Κ' έστειλαν αμέσως πρέσβεις και στην Αθήνα να τους αναπτύξουν πως όσα είχανε γίνει ήτανε για το συμφέρον όλων, και να ορμηνέψουν όσους Κερκυραίους είχαν καταφύγει εκεί να μην ενεργήσουν για τίποτα επιζήμιο στον τόπο για να μη δημιουργηθεί απότομη αλλαγή καθεστώτος στην Κέρκυρα.

[72.1] Όταν όμως έφτασαν, οι Αθηναίοι τους θεώρησαν ως υποκινητές της επανάστασης και τους συνέλαβαν, και μαζί με όσους είχαν πειστεί στα λόγια τους τους πήγαν και τους απίθωσαν στην Αίγινα.
[72.2] Στο μεταξύ οι ολιγαρχικοί που είχαν τώρα στα χέρια τους την κατάσταση στην Κέρκυρα, όταν έφτασε κ' ένα πολεμικό από την Κόρινθο και πρέσβεις των Λακεδαιμονίων, ρίχτηκαν καταπάνω στους δημοκρατικούς και τους νίκησαν στη συμπλοκή που έγινε. [72.3] Όταν όμως ενύχτωσε, ο λαός κατέφυγε στην Ακρόπολη και τα ψηλώματα της πολιτείας, κι αφού μαζεύτηκαν, εγκαταστάθηκαν εκεί· είχαν στα χέρια τους και το Υλλαϊκό λιμάνι. Οι άλλοι πάλι έπιασαν την αγορά,

κατοικούσαν οι περισσότεροι), και το γειτονικό λιμάνι που βλέπει προς την απέναντι στεριά.

Ὑλλαϊκὸν λιμένα εἶχον· οἱ δὲ τήν τε ἀγορὰν κατέλαβον, οὗπερ οἱ πολλοὶ ᾤκουν αὐτῶν, καὶ τὸν λιμένα τὸν πρὸς αὐτῇ καὶ πρὸς τὴν ἤπειρον.

όπου έμεναν οι περισσότεροι τους και το γειτονικό λιμάνι, που βλέπει προς την απέναντι στεριά.

[73.1] Την επομένη έγιναν μερικές μικροσυγκρούσεις κ' έστειλαν και οι δύο παρατάξεις αντιπροσώπους στην ύπαιθρο για να προσεταιριστούν τους δούλους με υπόσχεση την ελευθερία. Οι περισσότεροι από τους δούλους πήγαν με το μέρος των δημοκρατικών, ενώ οκτακόσιοι μισθοφόροι ήρθαν απ' την αντικρινή στεριά να ενισχύσουν τους ολιγαρχικούς.

[73.1] Τῇ δ᾽ ὑστεραίᾳ ἠκροβολίσαντό τε ὀλίγα καὶ ἐς τοὺς ἀγροὺς περιέπεμπον ἀμφότεροι, τοὺς δούλους παρακαλοῦντές τε καὶ ἐλευθερίαν ὑπισχνούμενοι·καὶ τῷ μὲν δήμῳ τῶν οἰκετῶν τὸ πλῆθος παρεγένετο ξύμμαχον, τοῖς δ᾽ ἑτέροις ἐκ τῆς ἠπείρου ἐπίκουροι ὀκτακόσιοι.

[73.1] Την άλλη μέρα έγιναν μερικές μικοοσυμπλοκές κ' έστειλαν κ' οι δυο ομάδες ανθρώπων να τριγυρίσουν τα χωριά για να προσπαθήσουν να φέρουν τους δούλους με το μέρος τους, τάζοντάς τους να τους λευτερώσουν· οι περισσότεροι δούλοι πήγανε σύμμαχοι με τους δημοκρατικούς, στους ολιγαρχικούς όμως ήρθανε μισθοφόροι από την απέναντι στεριά, οχτακόσιοι.

ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ ΙΣΤΟΡΙΑΙ
ΒΙΒΛΙΟ 3. Κεφάλαιο 74

Μετάφραση Α. Βλάχου

[74.1] Πέρασε μία μέρα και μετά έγινε νέα μάχη, στην οποία νίκησαν οι δημοκρατικοί, επειδή είχαν θέσεις οχυρές και αριθμητική υπεροχή. Και οι γυναίκες ακόμα τους βοήθησαν με πολλή τόλμη ρίχνοντας κεραμίδια από τις στέγες των σπιτιών κι αντέχοντας στην ταραχή της μάχης με θάρρος που δεν είναι φυσικό για το φύλο τους. [74.2] Η μάχη κρίθηκε κατά το δειλινό και τότε οι ολιγαρχικοί φοβήθηκαν μήπως οι δημοκρατικοί επάνω στην ορμή τους κάνουν έφοδο, πιάσουν το λιμάνι και τους σκοτώσουν όλους. Για να τους εμποδίσουν έβαλαν φωτιά στα σπίτια τους και στα κοινόχρηστα κτίρια. Δεν λογάριασαν ούτε την δική τους ούτε τις ξένες περιουσίες. Έτσι κάηκαν πολλά εμπορεύματα κι αν είχε φυσήξει άνεμος θα είχε καεί ολόκληρη η πολιτεία.
[74.3] Σταμάτησε η μάχη και οι δύο παρατάξεις έμειναν σ' επιφυλακή όλη τη νύχτα. Μετά την νίκη των δημοκρατικών, το κορινθιακό καράβι έφυγε κρυφά απ' το λιμάνι και οι περισσότεροι από τους μισθοφόρους έφυγαν κι αυτοί κρυφά στην απέναντι ακτή.

Αρχαίο Κείμενο

[74.1] Διαλιπούσης δ᾽ ἡμέρας μάχη αὖθις γίγνεται καὶ νικᾷ ὁ δῆμος χωρίων τε ἰσχύι καὶ πλήθει προύχων· αἵ τε γυναῖκες αὐτοῖς τολμηρῶς ξυνεπελάβοντο βάλλουσαι ἀπὸ τῶν οἰκιῶν τῷ κεράμῳ καὶ παρὰ φύσιν ὑπομένουσαι τὸν θόρυβον. [74.2] Γενομένης δὲ τῆς τροπῆς περὶ δείλην ὀψίαν, δείσαντες οἱ ὀλίγοι μὴ αὐτοβοεὶ ὁ δῆμος τοῦ τε νεωρίου κρατήσειεν ἐπελθὼν καὶ σφᾶς διαφθείρειεν, ἐμπιπρᾶσι τὰς οἰκίας τὰς ἐν κύκλῳ τῆς ἀγορᾶς καὶ τὰς ξυνοικίας, ὅπως μὴ ᾖ ἔφοδος, φειδόμενοι οὔτε οἰκείας οὔτε ἀλλοτρίας, ὥστε καὶ χρήματα πολλὰ ἐμπόρων κατεκαύθη καὶ ἡ πόλις ἐκινδύνευσε πᾶσα διαφθαρῆναι, εἰ ἄνεμος ἐπεγένετο τῇ φλογὶ ἐπίφορος ἐς αὐτήν.
[74.3] Καὶ οἱ μὲν παυσάμενοι τῆς μάχης ὡς ἑκάτεροι ἡσυχάσαντες τὴν νύκτα ἐν φυλακῇ ἦσαν· καὶ ἡ Κορινθία ναῦς τοῦ δήμου κεκρατηκότος ὑπεξανήγετο, καὶ τῶν ἐπικούρων οἱ πολλοὶ ἐς τὴν ἤπειρον λαθόντες διεκομίσθησαν.

Μετάφραση Ε. Λαμπρίδη

[74.1] Κι αφού πέρασε κι αυτή η μέρα έγινε πάλι μάχη και νίκησαν οι δημοκρατικοί, γιατί είχαν το πλεονέκτημα πως κρατούσαν τα πιο ισχυρά μέρη κ' είχαν περισσότερο κόσμο μαζί τους· ως κ' οι γυναίκες τούς βοηθούσαν παλληκαρίσια, πετώντας κεραμίδια από τις στέγες των σπιτιών, κι αντέχοντας στην ταραχή καλύτερα απ' ό,τι συνήθως ταιριάζει στο φυσικό τους. [74.2] Κι όταν γύρισε η μάχη ενάντιά τους αργά το σούρουπο, φοβήθηκαν οι ολιγαρχικοί μήπως ορμήσει ο λαός σε γιουρούσι κι αρπάξει και τ' οπλοστάσιο και τους καταστρέψει ολότελα, γι' αυτό βάλανε φωτιά στα σπίτια τους γύρω στην αγορά, και στις λαϊκές πολυκατοικίες, για να μην τους γίνει επίθεση, χωρίς να λυπηθούν ούτε τα δικά τους ούτε τα ξένα σπίτια, έτσι πού καταστράφηκαν και πολλές αποθήκες γεμάτες εμπόρευμα, και παρά λίγο θα χαλιόταν όλη η πολιτεία αν σηκωνόταν άνεμος ευνοϊκός για να ξαπλωθεί η πυρκαγιά.

[74.3] Σταμάτησε λοιπόν η μάχη κ' οι δυο μερίδες έμειναν στις θέσεις τους χωρίς να επιχειρήσουν τίποτ' άλλο, αλλά βρίσκονταν σ' επιφυλακή όλη τη νύχτα· το Κορινθιακό πολεμικό άμα επικράτησαν οι δημοκρατικοί, έκανε πανιά στα κρυφά και βγήκε από το λιμάνι, κ' οι περισσότεροι μισθοφόροι πέρασαν απέναντι χωρίς να τους πάρουν είδηση.

ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ ΙΣΤΟΡΙΑΙ
ΒΙΒΛΙΟ 3. Κεφάλαιο 75

Μετάφραση Α. Βλάχου

[75.1] Την επομένη έφτασε από την Ναύπακτο ο Αθηναίος στρατηγός Νικόστρατος του Διειτρέφους, με δώδεκα καράβια και πεντακόσιους Μεσσηνίους οπλίτες. Διαπραγματεύτηκε με τις δύο παρατάξεις και τις έπεισε να συμφιλιωθούν. Συμφωνήθηκε να δικάσουν τους δέκα πρωταιτίους –που είχαν άλλωστε φύγει αμέσως απ' την πόλη– και να μην πειράξουν κανέναν άλλον. Θα έκαναν σπονδές μεταξύ τους και συμμαχία με τους Αθηναίους. [75.2] Αφού τα πέτυχε όλα αυτά, ο Νικόστρατος ετοιμαζόταν να φύγει, αλλά οι αρχηγοί των δημοκρατικών τον έπεισαν να τους αφήσει πέντε καράβια του, ώστε ν' αποθαρρυνθούν οι αντίπαλοί τους να κάνουν κίνημα. Σ' αντάλλαγμα θα του έδιναν πέντε κερκυραϊκά καράβια με δικά τους πληρώματα. [75.3] Ο Νικόστρατος συμφώνησε και τότε οι δημοκρατικοί άρχισαν να στρατολογούν τους αντιπάλους τους για πληρώματα. Αλλά αυτοί φοβήθηκαν μήπως τους στείλουν στην Αθήνα και κάθισαν ικέτες στο ιερό των Διοσκούρων. [75.4] Ο Νικόστρατος θέλησε να τους καθησυχάσει και να τους πείσει να σηκωθούν απ' εκεί, αλλά δεν το κατάφερε και τότε οι δημοκρατικοί, με πρόφαση ότι η άρνησή τους αυτή να

Αρχαίο Κείμενο

[75.1] Τῇ δὲ ἐπιγιγνομένῃ ἡμέρᾳ Νικόστρατος ὁ Διειτρέφους Ἀθηναίων στρατηγὸς παραγίγνεται βοηθῶν ἐκ Ναυπάκτου δώδεκα ναυσὶ καὶ Μεσσηνίων πεντακοσίοις ὁπλίταις· ξύμβασίν τε ἔπρασσε καὶ πείθει ὥστε ξυγχωρῆσαι ἀλλήλοις δέκα μὲν ἄνδρας τοὺς αἰτιωτάτους κρῖναι, οἳ οὐκέτι ἔμειναν, τοὺς δ᾽ ἄλλους οἰκεῖν σπονδὰς πρὸς ἀλλήλους ποιησαμένους καὶ πρὸς Ἀθηναίους, ὥστε τοὺς αὐτοὺς ἐχθροὺς καὶ φίλους νομίζειν. [75.2] Καὶ ὁ μὲν ταῦτα πράξας ἔμελλεν ἀποπλεύσεσθαι· οἱ δὲ τοῦ δήμου προστάται πείθουσιν αὐτὸν πέντε μὲν ναῦς τῶν αὐτοῦ σφίσι καταλιπεῖν, ὅπως ἧσσόν τι ἐν κινήσει ὦσιν οἱ ἐναντίοι, ἴσας δὲ αὐτοὶ πληρώσαντες ἐκ σφῶν αὐτῶν ξυμπέμψειν. [75.3] Καὶ ὁ μὲν ξυνεχώρησεν, οἱ δὲ τοὺς ἐχθροὺς κατέλεγον ἐς τὰς ναῦς. δείσαντες δὲ ἐκεῖνοι μὴ ἐς τὰς Ἀθήνας ἀποπεμφθῶσι καθίζουσιν ἐς τὸ τῶν Διοσκόρων ἱερόν. [75.4] Νικόστρατος δὲ αὐτοὺς ἀνίστη τε καὶ παρεμυθεῖτο. Ὡς δ᾽ οὐκ ἔπειθεν, ὁ δῆμος ὁπλισθεὶς ἐπὶ τῇ προφάσει ταύτῃ, ὡς οὐδὲν αὐτῶν ὑγιὲς διανοουμένων τῇ τοῦ μὴ

Μετάφραση Ε. Λαμπρίδη

[75.1] Την άλλη μέρα φτάνει από τη Ναύπακτο ο Νικόστρατος ο γιος του Διειτρέφη, στρατηγός των Αθηναίων, με δώδεκα πολεμικά και πεντακόσιους βαριά αρματωμένους Μεσσηνίους στρατιώτες· και διαπραγματεύεται και με τις δυο μερίδες και τους πείθει να συμβιβαστούν, και να κάνουν αμοιβαίες παραχωρήσεις ώστε να δικαστούνε μόνο δέκα άντρες, οι κυριότεροι ένοχοι, που το 'σκασαν ευθύς, κ' οι άλλοι να μείνουνε στα σπίτια τους απείραχτοι, και να κλείσουνε συμφωνία αναμεταξύ τους, και να γίνουνε με τους Αθηναίους πέρα για πέρα σύμμαχοι, ώστε να 'χουν τους ίδιους εχτρούς και φίλους. [75.2] Τότε λοιπόν αυτός, αφού τα κανόνισε όλα με τις ενέργειες που έκανε, σκόπευε να φύγει· αλλά οι αρχηγοί του δήμου τον έπεισαν να τους αφήσει εκεί πέντε καράβια του, για να μην έχουν όρεξη οι αντίπαλοι να ξαναρχίσουν τις ταραχές, κι αντί γι' αυτά του έταξαν να επανδρώσουν αυτοί άλλα τόσα δικά τους και να τα στείλουνε μαζί με τ' Αθηναϊκά. [75.3] Συμφώνησε ο Νικόστρατος, αυτοί όμως στρατολόγησαν για τα καράβια τούς πολιτικούς τους αντιπάλους. Κ' επειδή εκείνοι φοβήθηκαν μην τους στείλουνε στην Αθήνα, πήγαν και κάθισαν ικέτες στο ιερό των Διοσκούρων. [75.4] Ο Νικόστρατος ο ίδιος προσπάθησε να τους ξεσηκώσει από κει και να τους καθησυχάσει. Επειδή όμως δεν κατόρθωσε να τους πείσει, ο δήμος οπλίστηκε μ' αυτή την πρόφαση, συμπεραίνοντας πως κάτι κακό είχανε στο νου τους που δυσπιστούσαν κι αρνιούνταν να υπηρετήσουνε στα καράβια, και τους πήραν τα όπλα από τα σπίτια τους, κ' έπιασαν και μερικούς

φύγουν με τον στόλο, φανέρωνε ότι είχαν κακούς σκοπούς, πήγαν στα σπίτια τους, τους πήραν τα όπλα και θα είχαν σκοτώσει μερικούς που έτυχε να βρουν στα σπίτια, αν ο Νικόστρατος δεν τους είχε εμποδίσει. [75.5] Βλέποντας τί γινόταν, οι άλλοι κατέφυγαν στον ναό της Ήρας, ικέτες. Δεν ήσαν λιγότεροι από τετρακόσιους. Οι δημοκρατικοί φοβήθηκαν μήπως οι τετρακόσιοι αυτοί κινηθούν, τους έπεισαν να σηκωθούν από κει και τους μεταφέραν στο νησί αντίκρυ στο Ηραίο, όπου τους έστειλαν και τρόφιμα.

ξυμπλεῖν ἀπιστίᾳ, τά τε ὅπλα αὐτῶν ἐκ τῶν οἰκιῶν ἔλαβε καὶ αὐτῶν τινὰς οἷς ἐπέτυχον, εἰ μὴ Νικόστρατος ἐκώλυσε, διέφθειραν ἄν. [75.5] Ὁρῶντες δὲ οἱ ἄλλοι τὰ γιγνόμενα καθίζουσιν ἐς τὸ Ἥραιον ἱκέται καὶ γίγνονται οὐκ ἐλάσσους τετρακοσίων. Ὁ δὲ δῆμος δείσας μή τι νεωτερίσωσιν ἀνίστησί τε αὐτοὺς πείσας καὶ διακομίζει ἐς τὴν πρὸ τοῦ Ἡραίου νῆσον, καὶ τὰ ἐπιτήδεια ἐκεῖσε αὐτοῖς διεπέμπετο.

που βρήκαν μακριά από τους βωμούς, και θα τους σκότωναν αν δεν τους εμπόδιζε ο Νικόστρατος. [75.5] Και βλέποντας οι άλλοι, που δεν είχανε στρατολογηθεί, το τι γινόταν, πάνε και κάθονται ικέτες στο Ηραίο, κ' ήταν περισσότεροι από τετρακόσιους. Οι δημοκράτες φοβήθηκαν τότε μην κάνουν κίνημα και τους ξεσήκωσαν και τους μετακόμισαν στο νησί που είναι απέναντι στο Ηραίο, και τους έστελναν εκεί ό,τι χρειάζονταν.

ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ ΙΣΤΟΡΙΑΙ
ΒΙΒΛΙΟ 3. Κεφάλαια 76-77

Μετάφραση Α. Βλάχου

[76.1] Στο σημείο αυτό βρίσκονταν τα πράγματα όταν, την τέταρτη ή πέμπτη μέρα μετά την μεταφορά των τετρακοσίων στο νησί, έφτασαν από την Κυλλήνη, όπου είχαν αγκυροβολήσει μετά την επιστροφή τους από την Ιωνία, πενήντα τρία πελοποννησιακά καράβια. Αρχηγός τους ήταν, όπως και πριν, ο Αλκίδας, αλλά μαζί του–σύμβουλός του–ήταν κι ο Βρασίδας. Αγκυροβόλησαν στα Σύβοτα, λιμάνι στην αντικρινή ηπειρωτική ακτή και, με την αυγή, ξεκίνησαν για την Κέρκυρα.

[77.1] Οι Κερκυραίοι, ταραγμένοι και φοβισμένοι με την κατάσταση που επικρατούσε στην πολιτεία και με την άφιξη του εχθρικού στόλου, άρχισαν να ετοιμάζουν βιαστικά εξήντα καράβια. Μόλις ήταν έτοιμο το καθένα, το έστελναν εναντίον του εχθρού παρ' όλον ότι οι Αθηναίοι τους συμβούλευαν να βγουν πρώτοι αυτοί στο πέλαγος και ύστερα ν' ακολουθήσουν, συγκεντρωμένα, τα κερκυραϊκά καράβια. [77.2] Καθώς ζύγωναν τον εχθρικό στόλο σκόρπια τα καράβια, δύο αυτομόλησαν αμέσως, ενώ σε άλλα, τα πληρώματα άρχισαν να χτυπιούνται μεταξύ τους. Όλα αυτά γίνονταν με πολλήν αταξία. [77.3] Οι Πελοποννήσιοι, βλέποντας την ταραχή, παράταξαν είκοσι καράβια εναντίον των Κερκυραίων και όλα τα άλλα εναντίον των δώδεκα αθηναϊκών. Δυο απ' αυτά ήσαν η

Αρχαίο Κείμενο

[76.1] Τῆς δὲ στάσεως ἐν τούτῳ οὔσης τετάρτῃ ἢ πέμπτῃ ἡμέρᾳ μετὰ τὴν τῶν ἀνδρῶν ἐς τὴν νῆσον διακομιδὴν αἱ ἐκ τῆς Κυλλήνης Πελοποννησίων νῆες, μετὰ τὸν ἐκ τῆς Ἰωνίας πλοῦν ἔφορμοι οὖσαι, παραγίγνονται τρεῖς καὶ πεντήκοντα· ἦρχε δὲ αὐτῶν Ἀλκίδας, ὅσπερ καὶ πρότερον, καὶ Βρασίδας αὐτῷ ξύμβουλος ἐπέπλει. Ὁρμισάμενοι δὲ ἐς Σύβοτα λιμένα τῆς ἠπείρου ἅμα ἕῳ ἐπέπλεον τῇ Κερκύρᾳ.

[77.1] Οἱ δὲ πολλῷ θορύβῳ καὶ πεφοβημένοι τά τ᾽ ἐν τῇ πόλει καὶ τὸν ἐπίπλουν παρεσκευάζοντό τε ἅμα ἑξήκοντα ναῦς καὶ τὰς αἰεὶ πληρουμένας ἐξέπεμπον πρὸς τοὺς ἐναντίους, παραινούντων Ἀθηναίων σφᾶς τε ἐᾶσαι πρῶτον ἐκπλεῦσαι καὶ ὕστερον πάσαις ἅμα ἐκείνους ἐπιγενέσθαι. [77.2] Ὡς δὲ αὐτοῖς πρὸς τοῖς πολεμίοις ἦσαν σποράδες αἱ νῆες, δύο μὲν εὐθὺς ηὐτομόλησαν, ἐν ἑτέραις δὲ ἀλλήλοις οἱ ἐμπλέοντες ἐμάχοντο, ἦν δὲ οὐδεὶς κόσμος τῶν ποιουμένων. [77.3] Ἰδόντες δὲ οἱ Πελοποννήσιοι τὴν ταραχὴν εἴκοσι μὲν ναυσὶ πρὸς τοὺς Κερκυραίους ἐτάξαντο, ταῖς δὲ λοιπαῖς πρὸς τὰς δώδεκα ναῦς τῶν

Μετάφραση Ε. Λαμπρίδη

[76.1] Ενώ λοιπόν οι εσωτερικές ταραχές της Κέρκυρας βρίσκονταν σ' αυτό το σημείο, την τέταρτη ή πέμπτη μέρα μετά τη μεταφορά των ολιγαρχικών στο νησί, φτάνουν τα καράβια των Πελοποννησίων από την Κυλλήνη όπου έμεναν αγκυροβολημένα μετά το ταξίδι τους από την Ιωνία. Κ' ήταν όλα πενήντα τρία. Τα διοικούσε ο Αλκίδας, όπως και πρωτύτερα, κι ο Βρασίδας ταξίδευε μαζί του σα σύμβουλος. Αφού έριξαν άγκυρα στα Σύβοτα, το λιμάνι στην αντικρινή στεριά, ξεκίνησαν για να χτυπήσουν την Κέρκυρα την άλλη μέρα μόλις ξημέρωσε.

[77.1] Οι Κερκυραίοι, σε μεγάλη ταραχή και φόβο τόσο για όσα είχανε γίνει στην πολιτεία όσο κι από την άφιξη των καραβιών, άρχισαν να ετοιμάζουνε βιαστικά εξήντα καράβια και μόλις ετοιμαζόταν το καθένα με ολόκληρο το πλήρωμά του, το 'στελναν έξω ενάντιά στον εχτρό, ενώ οι Αθηναίοι τους ορμήνευαν να τους αφήσουν ν' αρμενίσουν ενάντιά τους πρώτα αυτοί, κ' ύστερα να προχωρήσουν οι Κερκυραίοι μ' όλα τους τα καράβια μαζί. [77.2] Καθώς όμως βρέθηκαν τα Κερκυραϊκά μπροστά στον εχτρό σκόρπια, δυο απ' αυτά αμέσως αυτομόλησαν προς τον εχτρό, ενώ μέσα σε μερικά άλλα πολεμούσαν αναμεταξύ τους όσοι αποτελούσαν το πλήρωμα· και δεν υπήρχε καμιά τάξη σ' αυτά που γίνονταν. [77.3] Όταν είδαν οι Πελοποννήσιοι την αναστάτωση, χώρισαν είκοσι δικά τους καράβια να πάρουνε θέση αντίκρυ στα Κερκυραϊκά, και με τ' άλλα στράφηκαν

Σαλαμινία και η Πάραλος.

Ἀθηναίων, ὧν ἦσαν αἱ δύο Σαλαμινία καὶ Πάραλος.

ενάντια στα δώδεκα Αττικά, που τα δυο τους ήταν η Σαλαμινία κ' η Πάραλος.

ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ ΙΣΤΟΡΙΑΙ
ΒΙΒΛΙΟ 3. Κεφάλαιο 78

Μετάφραση Α. Βλάχου

[78.1] Οι Κερκυραίοι, επιτιθέμενοι άτεχνα και λίγοι λίγοι, βρέθηκαν σε δύσκολη θέση. Οι Αθηναίοι, από φόβο μην περικυκλωθούν, επειδή τα εχθρικά καράβια ήσαν πολύ περισσότερα, δεν έκαναν επίθεση σ' ολόκληρο τον στόλο, ούτε στο κέντρο της εχθρικής παράταξης, αλλά χτύπησαν μια από τις πτέρυγες και βούλιαξαν ένα καράβι. Τότε οι Πελοποννήσιοι σχημάτισαν κυκλική παράταξη και οι Αθηναίοι άρχισαν να πλέουν γύρω τους προσπαθώντας να τους προκαλέσουν σύγχυση. [78.2] Όταν το είδαν οι Πελοποννήσιοι που είχαν παραταχθεί εναντίον των Κερκυραίων, φοβήθηκαν μήπως ξαναγίνει εκείνο που είχαν πάθει στην Ναύπακτο, και πήγαν γρήγορα να βοηθήσουν. Όταν ενώθηκαν τα καράβια, άρχισαν επίθεση εναντίον των Αθηναίων [78.3] που υποχώρησαν με την πρύμνη. Θέλοντας να δώσουν τον καιρό στους Κερκυραίους να μπουν στο λιμάνι πριν απ' αυτούς, υποχωρούσαν αργά αργά μπροστά σ' ολόκληρο τον παραταγμένο εχθρικό στόλο.
[78.4] Έτσι εξελίχθηκε η ναυμαχία αυτή που τέλειωσε με την δύση του ήλιου.

Αρχαίο Κείμενο

[78.1] Καὶ οἱ μὲν Κερκυραῖοι κακῶς τε καὶ κατ᾽ ὀλίγας προσπίπτοντες ἐταλαιπώρουν τὸ καθ᾽ αὑτούς· οἱ δ᾽ Ἀθηναῖοι φοβούμενοι τὸ πλῆθος καὶ τὴν περικύκλωσιν ἁθρόαις μὲν οὐ προσέπιπτον οὐδὲ κατὰ μέσον ταῖς ἐφ᾽ ἑαυτοὺς τεταγμέναις, προσβαλόντες δὲ κατὰ κέρας καταδύουσι μίαν ναῦν. Καὶ μετὰ ταῦτα κύκλον ταξαμένων αὐτῶν περιέπλεον καὶ ἐπειρῶντο θορυβεῖν. [78.2] Γνόντες δὲ οἱ πρὸς τοῖς Κερκυραίοις καὶ δείσαντες μὴ ὅπερ ἐν Ναυπάκτῳ γένοιτο, ἐπιβοηθοῦσι, καὶ γενόμεναι ἁθρόαι αἱ νῆες ἅμα τὸν ἐπίπλουν τοῖς Ἀθηναίοις ἐποιοῦντο. [78.3] Οἱ δ᾽ ὑπεχώρουν ἤδη πρύμναν κρουόμενοι καὶ ἅμα τὰς τῶν Κερκυραίων ἐβούλοντο προκαταφυγεῖν ὅτι μάλιστα, ἑαυτῶν σχολῇ τε ὑποχωρούντων καὶ πρὸς σφᾶς τεταγμένων τῶν ἐναντίων.
[78.4] Ἡ μὲν οὖν ναυμαχία τοιαύτη γενομένη ἐτελεύτα ἐς ἡλίου δύσιν.

Μετάφραση Ε. Λαμπρίδη

[78.1] Επειδή οι Κερκυραίοι ρίχνονταν απάνω στα εχτρικά χωρίς τέχνη και λίγοι-λίγοι κακοπάθαιναν και νικήθηκαν στο δικό τους μέρος της ναυμαχίας. Οι Αθηναίοι πάλι, επειδή φοβούνταν μην κυκλωθούν από τα εχτρικά καράβια που ήταν πολλά, δεν έκαναν επίθεση σ' όλα τα καράβια μαζί, ούτε στη μέση εκείνων που ήταν ταγμένα απέναντί τους, αλλά τα χτυπούσαν από τα πλάγια, και βύθισαν ένα καράβι. Και ύστερ' απ' αυτό, καθώς οι εχτροί ήταν παραταγμένοι σε κύκλο αρμένιζαν οι Αθηναίοι γύρω-γύρω τους και πάσκιζαν να τα ρίξουνε σε σύγχυση. [78.2] Όταν το πήραν αυτό είδηση, όσα είχαν ταχτεί να πολεμήσουν τους Κερκυραίους, κ' επειδή φοβήθηκαν μην ξαναγίνει ό,τι είχαν πάθει στη Ναύπακτο, έτρεξαν να βοηθήσουν τ' άλλα, κι όταν μαζεύτηκαν όλα μαζί, κάνουν έφοδο καταπάνω στ' Αθηναϊκά. [78.3] Τότε οι Αθηναίοι άρχισαν να κάνουν πίσω με την πρύμη, γιατί ήθελαν συνάμα να προφτάσουν οι Κερκυραίοι, όσο ήταν μπορετό, να καταφύγουνε στο λιμάνι πριν απ' αυτούς, αφού αυτοί οι ίδιοι υποχωρούσαν αργά, κι ολόκληρος ο εχτρικός στόλος ήταν ταγμένος να τους πολεμήσει· [78.4] τέτοιας λογής λοιπόν έγινε εκείνη η ναυμαχία και τέλειωσε καθώς βασίλευε ο ήλιος.

ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ ΙΣΤΟΡΙΑΙ
ΒΙΒΛΙΟ 3. Κεφάλαια 79-80

Μετάφραση Α. Βλάχου

[79.1] Οι Κερκυραίοι φοβήθηκαν μήπως ο εχθρός, με το θάρρος της επιτυχίας του, κάνει επίθεση εναντίον της πολιτείας ή πάει στο νησί να περισώσει τους ολιγαρχικούς που ήσαν εκεί ή επιχειρήσει τίποτε άλλο. Γι' αυτό πήραν τους ολιγαρχικούς από το νησί και τους πήγαν πάλι στο Ηραίο και όρισαν επιφυλακή σ' όλη την πολιτεία. [79.2] Αλλά οι Πελοποννήσιοι δεν τόλμησαν να χτυπήσουν την Κέρκυρα, παρ' όλον ότι είχαν νικήσει στην ναυμαχία. Πήραν τα δεκατρία κερκυραϊκά καράβια που είχαν αιχμαλωτίσει και γύρισαν στην αντικρινή ηπειρωτική ακτή, στο μέρος από όπου είχαν ξεκινήσει. [79.3] Και την επομένη δεν έκαναν επίθεση εναντίον της πολιτείας, παρ' όλον ότι οι Κερκυραίοι βρίσκονταν σε μεγάλη ταραχή και είχαν μεγάλο φόβο και παρ' όλον ότι, όπως λένε, ο Βρασίδας προσπάθησε επίμονα να πείσει τον Αλκίδα, που είχε την αποφασιστική γνώμη. Πήγαν, όμως, στο ακρωτήριο Λευκίμμη, όπου έκαναν απόβαση και ρήμαξαν τα χωράφια.

[80.1] Στο μεταξύ οι δημοκρατικοί της Κερκύρας, που είχαν πάντα τον φόβο μην τους επιτεθεί ο πελοποννησιακός στόλος, άρχισαν διαπραγματεύσεις με τους ικέτες και τους άλλους ολιγαρχικούς, για να βρεθεί τρόπος να σωθεί η πολιτεία. Έπεισαν μερικούς να μπουν πληρώματα στα καράβια και κατόρθωσαν αν επανδρώσουν τριάντα. [80.2] Οι Πελοποννήσιοι, όμως, αφού έως το μεσημέρι, ρήμαξαν την γη έφυγαν. Όταν έπεσε η νύχτα πληροφορήθηκαν με φωτεινά

Αρχαίο Κείμενο

[79.1] Καὶ οἱ Κερκυραῖοι δείσαντες μὴ σφίσιν ἐπιπλεύσαντες ἐπὶ τὴν πόλιν ὡς κρατοῦντες οἱ πολέμιοι ἢ τοὺς ἐκ τῆς νήσου ἀναλάβωσιν ἢ καὶ ἄλλο τι νεωτερίσωσι, τούς τε ἐκ τῆς νήσου πάλιν ἐς τὸ Ἥραιον διεκόμισαν καὶ τὴν πόλιν ἐφύλασσον. [79.2] Οἱ δ᾽ ἐπὶ μὲν τὴν πόλιν οὐκ ἐτόλμησαν πλεῦσαι κρατοῦντες τῇ ναυμαχίᾳ, τρεῖς δὲ καὶ δέκα ναῦς ἔχοντες τῶν Κερκυραίων ἀπέπλευσαν ἐς τὴν ἤπειρον, ὅθενπερ ἀνηγάγοντο. [79.3] Τῇ δ᾽ ὑστεραίᾳ ἐπὶ μὲν τὴν πόλιν οὐδὲν μᾶλλον ἐπέπλεον, καίπερ ἐν πολλῇ ταραχῇ καὶ φόβῳ ὄντας καὶ Βρασίδου παραινοῦντος, ὡς λέγεται, Ἀλκίδᾳ, ἰσοψήφου δὲ οὐκ ὄντος·ἐπὶ δὲ τὴν Λευκίμμην τὸ ἀκρωτήριον ἀποβάντες ἐπόρθουν τοὺς ἀγρούς.

[80.1] Ὁ δὲ δῆμος τῶν Κερκυραίων ἐν τούτῳ περιδεὴς γενόμενος μὴ ἐπιπλεύσωσιν αἱ νῆες, τοῖς τε ἱκέταις ᾖσαν ἐς λόγους καὶ τοῖς ἄλλοις, ὅπως σωθήσεται ἡ πόλις, καί τινας αὐτῶν ἔπεισαν ἐς τὰς ναῦς ἐσβῆναι· ἐπλήρωσαν γὰρ ὅμως τριάκοντα προσδεχόμενοι τὸν ἐπίπλουν. [80.2] Οἱ δὲ Πελοποννήσιοι μέχρι μέσου ἡμέρας δηώσαντες τὴν

Μετάφραση Ε. Λαμπρίδη

[79.1] Επειδή όμως φοβήθηκαν οι Κερκυραίοι μήπως έρθουν οι εχτροί στην πολιτεία σα νικητές που ήταν και είτε πάρουν τους δικούς τους από το νησί, είτε κάνουν κανένα άλλο πραξικόπημα, ξεσήκωσαν πάλι τους ολιγαρχικούς και τους μετέφεραν πίσω στο Ηραίο, ενώ συγχρόνως έβαλαν φρουρές στην πολιτεία. [79.2] Αυτοί όμως δεν τόλμησαν ν' αρμενίσουν ενάντια στην πολιτεία, μ' όλο που είχανε νικήσει στη ναυμαχία και είχαν πιάσει δεκατρία καράβια των Κερκυραίων, αλλά έφυγαν γυρίζοντας στο λιμάνι της απέναντι στεριάς απ' όπου είχαν σηκώσει άγκυρα το πρωί. [79.3] Την άλλη μέρα πάλι δεν αρμένισαν κατά την πολιτεία, αν και οι Κερκυραίοι βρίσκονταν σε μεγάλη αναστάτωση και φόβο, κι ο Βρασίδας τους παρακινούσε να το κάνουν, καθώς λένε, όμως η ψήφος του δεν είχε το ίδιο βάρος με του Αλκίδα· έκαμναν όμως απόβαση στο ακρωτήρι της Λευκίμνης και ρήμαξαν τα γύρω χωράφια.

[80.1] Στο μεταξύ οι δημοκρατικοί στην Κέρκυρα είχαν πάθει τέτοιον πανικό μην έρθουν κατά την πολιτεία τα εχτρικά καράβια, ώστε άρχισαν διαπραγματεύσεις τόσο με τους ικέτες, στο Ηραίο, όσο και με άλλους ολιγαρχικούς παράγοντες για να βρεθεί τρόπος να σωθεί η πολιτεία. Κ' έπεισαν μερικούς απ' αυτούς να μπούνε στα καράβια· κ' έτσι όμως μόλις κατόρθωσαν να επανδρώσουν τριάντα. [80.2] Οι Πελοποννήσιοι πάλι, αφού ρήμαξαν τα χωράφια ως το μεσημέρι, γύρισαν

σήματα ότι στόλος από εξήντα αθηναϊκά καράβια ερχόταν απ' την Λευκάδα. Τα έστειλαν οι Αθηναίοι με αρχηγό τον Ευρυμέδοντα του Θουκλέους, όταν πληροφορήθηκαν τις ταραχές της Κέρκυρας και όταν έμαθαν ότι ο στόλος του Αλκίδα επρόκειτο να πάει στο νησί.

γῆν ἀπέπλευσαν, καὶ ὑπὸ νύκτα αὐτοῖς ἐφρυκτωρήθησαν ἑξήκοντα νῆες Ἀθηναίων προσπλέουσαι ἀπὸ Λευκάδος· ἃς οἱ Ἀθηναῖοι πυνθανόμενοι τὴν στάσιν καὶ τὰς μετ᾽ Ἀλκίδου ναῦς ἐπὶ Κέρκυραν μελλούσας πλεῖν ἀπέστειλαν καὶ Εὐρυμέδοντα τὸν Θουκλέους στρατηγόν.

πίσω στα Σύβοτα, και κατά το βράδυ έλαβαν είδηση με φωτεινά σήματα πως αρμενίζουν κατά κει εξήντα Αθηναϊκά καράβια, που έρχονται από τη Λευκάδα· αυτά τα έστειλαν οι Αθηναίοι μόλις πληροφορήθηκαν την εσωτερική αναταραχή στη Κέρκυρα, και πως τα καράβια του Αλκίδα σκόπευαν να πάνε κατά κει· και στρατηγό μαζί τους έστειλαν τον Ευρυμέδοντα, το γιο του Θουκλή.

ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ ΙΣΤΟΡΙΑΙ
ΒΙΒΛΙΟ 3. Κεφάλαιο 81

Μετάφραση Α. Βλάχου

[81.1] Οι Πελοποννήσιοι έφυγαν γρήγορα, νύχτα, αρμενίζοντας κοντά στην ακτή, και γύρισαν στις βάσεις τους. Έσυραν τα καράβια τους επάνω απ' τον ισθμό της Λευκάδας για να μην κάνουν τον γύρο του νησιού και τους δουν οι Αθηναίοι. Έτσι ξέφυγαν. [81.2] Όταν οι Κερκυραίοι πληροφορήθηκαν ότι πλησιάζει αθηναϊκός στόλος και ότι τα εχθρικά καράβια είχαν φύγει, έμπασαν κρυφά μέσα στην πολιτεία τους Μεσσηνίους που έως τότε είχαν μείνει έξω από τα τείχη. Έδωσαν διαταγή στον στόλο που είχαν ετοιμάσει, να πάει στο Υλλαϊκό λιμάνι και, ενώ τα καράβια αρμενίζαν προς τα εκεί, οι δημοκρατικοί άρχισαν να σφάζουν όσους βρήκαν από τους αντιπάλους τους. Έσφαξαν και όσους είχαν μπει στα καράβια, αφού τους έπεισαν ν' αποβιβαστούν. Πήγαν και στον ναό της Ήρας κι έπεισαν πενήντα ολιγαρχικούς να βγουν για να δικαστούν κανονικά και τους καταδίκασαν όλους σε θάνατο. [81.3] Οι περισσότεροι, όμως, από τους ικέτες, βλέποντας τα όσα γίνονταν, άρχισαν να σκοτώνουν ο ένας τον άλλον μέσα στον ιερό περίβολο. Μερικοί κρεμάστηκαν από τα δέντρα και άλλοι αυτοκτόνησαν με άλλους τρόπους. [81.4] Επτά ολόκληρες μέρες, όσες έμεινε ο Ευρυμέδων με τα καράβια του, οι Κερκυραίοι εξακολούθησαν να σκοτώνουν όσους συμπολίτες τους θεωρούσαν εχθρούς. Τους κατηγορούσαν ότι θέλησαν να

Αρχαίο Κείμενο

[81.1] Οἱ μὲν οὖν Πελοποννήσιοι τῆς νυκτὸς εὐθὺς κατὰ τάχος ἐκομίζοντο ἐπ᾽ οἴκου παρὰ τὴν γῆν· καὶ ὑπερενεγκόντες τὸν Λευκαδίων ἰσθμὸν τὰς ναῦς, ὅπως μὴ περιπλέοντες ὀφθῶσιν, ἀποκομίζονται. [81.2] Κερκυραῖοι δὲ αἰσθόμενοι τάς τε Ἀττικὰς ναῦς προσπλεούσας τάς τε τῶν πολεμίων οἰχομένας, λαβόντες τούς τε Μεσσηνίους ἐς τὴν πόλιν ἤγαγον πρότερον ἔξω ὄντας, καὶ τὰς ναῦς περιπλεῦσαι κελεύσαντες ἃς ἐπλήρωσαν ἐς τὸν Ὑλλαϊκὸν λιμένα, ἐν ὅσῳ περιεκομίζοντο, τῶν ἐχθρῶν εἴ τινα λάβοιεν, ἀπέκτεινον· καὶ ἐκ τῶν νεῶν ὅσους ἔπεισαν ἐσβῆναι ἐκβιβάζοντες ἀπεχρῶντο, ἐς τὸ Ἥραιόν τε ἐλθόντες τῶν ἱκετῶν ὡς πεντήκοντα ἄνδρας δίκην ὑποσχεῖν ἔπεισαν καὶ κατέγνωσαν πάντων θάνατον. [81.3] Οἱ δὲ πολλοὶ τῶν ἱκετῶν, ὅσοι οὐκ ἐπείσθησαν, ὡς ἑώρων τὰ γιγνόμενα, διέφθειρον αὐτοῦ ἐν τῷ ἱερῷ ἀλλήλους, καὶ ἐκ τῶν δένδρων τινὲς ἀπήγχοντο, οἱ δ᾽ ὡς ἕκαστοι ἐδύναντο ἀνηλοῦντο. [81.4] Ἡμέρας τε ἑπτά, ἃς ἀφικόμενος ὁ Εὐρυμέδων ταῖς ἑξήκοντα ναυσὶ παρέμεινε, Κερκυραῖοι σφῶν αὐτῶν τοὺς ἐχθροὺς δοκοῦντας εἶναι

Μετάφραση Ε. Λαμπρίδη

[81.1] Ευθύς τότε οι Πελοποννήσιοι, αρμενίζοντας νύχτα και ξυστά στη στεριά, ξεκίνησαν να γυρίσουνε στον τόπο τους όσο μπορούσαν πιο γρήγορα. Και πέρασαν τα καράβια πάνω από τον ισθμό της Λευκάδας σερνάμενα στη στεριά, για να μην κάνουν το γύρο του νησιού και τους ιδούν. [81.2] Οι Κερκυραίοι πάλι, μόλις το πήραν είδηση πως πλησιάζουν τ' Αττικά καράβια και φεύγουν τα εχτρικά, έμπασαν μέσα στην πολιτεία κρυφά τους Μεσσηνίους που τους κρατούσαν πρωτύτερα απ' όξω και πρόσταξαν τα πλοία που είχαν επανδρώσει ν' αρμενίσουνε γύρω προς τον Υλλαϊκό κόλπο· κ' ενώ αυτά έλαμναν προς τα εκεί άρχισαν να σκοτώνουν όποιον προσωπικό τους εχτρό τύχαιναν να πιάσουν κι από τα καράβια κατέβασαν όσους είχαν πείσει να μπούνε να υπηρετήσουν και τους σκότωσαν κι αυτούς. Πηγαίνοντας και στο Ηραίο έπεισαν πενήντα ικέτες να υποβληθούνε σε δίκη και τους καταδίκασαν όλους σε θάνατο. [81.3] Οι περισσότεροι όμως ικέτες, όσοι δεν είχαν αφήσει το ιερό, βλέποντας το τι γινόταν, σκότωσαν ο ένας τον άλλον, εκεί που βρίσκονταν μέσα στο ιερό, και μερικοί κρεμάστηκαν από τα δέντρα, κι άλλοι αυτοκτόνησαν με άλλους τρόπους, όπως μπορούσε ο καθένας. [81.4] Και για εφτά μέρες, όσες έμεινε ο Ευρυμέδων με τα εξήντα καράβια του από την ημέρα που έφτασε, οι Κερκυραίοι σκότωναν όσους νόμιζαν πως ήταν εχτροί τους, προβάλλοντας ως πρόφαση, πως αυτοί ήθελαν να καταλύσουν τη δημοκρατία, αλλά πολλοί θανατώθηκαν κι από ιδιωτικά μίση, κι άλλοι από ανθρώπους, που είχαν πάρει δανεικά απ' αυτούς, ακριβώς για τα χρήματα

καταλύσουν την δημοκρατία, αλλά πολλοί σκοτώθηκαν από προσωπικά μίση και άλλοι, που είχαν δανείσει χρήματα, σκοτώθηκαν από τους οφειλέτες τους. [81.5] Ο θάνατος πήρε χίλιες μορφές και, ό,τι φρικαλέο γίνεται σ' αυτές τις περιστάσεις, έγινε στην Κέρκυρα, κι ακόμα χειρότερα. Πατέρας σκότωνε το παιδί του, άρπαζαν ικέτες απ' τους ναούς και τους σκότωναν εκεί μπροστά, και άλλους τους έχτισαν μέσα στο ιερό του Διονύσου και τους άφησαν να πεθάνουν εκεί.

ἐφόνευον, τὴν μὲν αἰτίαν ἐπιφέροντες τοῖς τὸν δῆμον καταλύουσιν, ἀπέθανον δέ τινες καὶ ἰδίας ἔχθρας ἕνεκα, καὶ ἄλλοι χρημάτων σφίσιν ὀφειλομένων ὑπὸ τῶν λαβόντων· [81.5] πᾶσά τε ἰδέα κατέστη θανάτου, καὶ οἷον φιλεῖ ἐν τῷ τοιούτῳ γίγνεσθαι, οὐδὲν ὅτι οὐ ξυνέβη καὶ ἔτι περαιτέρω. καὶ γὰρ πατὴρ παῖδα ἀπέκτεινε καὶ ἀπὸ τῶν ἱερῶν ἀπεσπῶντο καὶ πρὸς αὐτοῖς ἐκτείνοντο, οἱ δέ τινες καὶ περιοικοδομηθέντες ἐν τοῦ Διονύσου τῷ ἱερῷ ἀπέθανον.

που τους χρωστούσαν· [81.5] ο θάνατος πήρε χίλιες μορφές κ' έγιναν όλες οι φρικαλεότητες που γίνονται συνήθως σε τέτοιες περιστάσεις κι ακόμα χειρότερα. Δεν έμεινε ωμότητα που να μην τη διαπράξουν και ξεπεράστηκαν όλες οι γνωστές απαισιότητες. Και πατέρας σκότωνε το γιο, κι από τα ιερά τούς αποτραβούσανε με τη βία, ή τους σκότωναν ενώ αγκάλιαζαν τους βωμούς, και μερικοί πέθαναν ή τους θάψανε ζωντανούς στο ιερό του Διονύσου, που το 'χτισαν γύρω-γύρω με τείχος οι εχτροί τους για να μη βγει κανείς.

ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ ΙΣΤΟΡΙΑΙ
ΒΙΒΛΙΟ 6. Κεφάλαιο 30

Μετάφραση Α. Βλάχου

[30.1] Μετά απ' αυτά, και ενώ είχε περάσει το μισό καλοκαίρι, ξεκίνησε η εκστρατεία για την Σικελία. Προηγουμένως είχε δοθεί διαταγή, στους περισσότερους συμμάχους, στα σιταγωγά πλοία, στα μεταγωγικά και στην υπόλοιπη εφοδιοπομπή που ακολουθούσε, να συγκεντρωθούν στην Κέρκυρα, ώστε να περάσουν όλοι μαζί το Ιόνιο πέλαγος έως το ακρωτήριο Ιαπυγία. Οι Αθηναίοι και όσοι σύμμαχοί τους ήσαν στην Αθήνα, κατέβηκαν μιαν ορισμένη μέρα, με την αυγή, στον Πειραιά, και μπήκαν στα καράβια για να φύγουν. [30.2] Κατέβηκε μαζί όλος σχεδόν ο πληθυσμός της πολιτείας, πολίτες και ξένοι. Οι Αθηναίοι αποχαιρετούσαν τους δικούς τους, άλλοι τους φίλους τους, άλλοι τους συγγενείς τους, άλλοι τους γιους τους. Βάδιζαν με ελπίδες και θρήνους μαζί, γιατί θα είχαν βέβαια, νέες κατακτήσεις, αλλά τους δικούς τους ίσως να μην τους ξανάβλεπαν, γιατί αναλογίζονταν το μάκρος του ταξιδιού που θα έκαναν όσοι έφευγαν από την πατρίδα τους.

Αρχαίο Κείμενο

[30.1] Μετὰ δὲ ταῦτα θέρους μεσοῦντος ἤδη ἡ ἀναγωγὴ ἐγίγνετο ἐς τὴν Σικελίαν. Τῶν μὲν οὖν ξυμμάχων τοῖς πλείστοις καὶ ταῖς σιταγωγοῖς ὁλκάσι καὶ τοῖς πλοίοις καὶ ὅση ἄλλη παρασκευὴ ξυνείπετο πρότερον εἴρητο ἐς Κέρκυραν ξυλλέγεσθαι ὡς ἐκεῖθεν ἁθρόοις ἐπὶ ἄκραν Ἰαπυγίαν τὸν Ἰόνιον διαβαλοῦσιν· αὐτοὶ δ᾽ Ἀθηναῖοι καὶ εἴ τινες τῶν ξυμμάχων παρῆσαν, ἐς τὸν Πειραιᾶ καταβάντες ἐν ἡμέρᾳ ῥητῇ ἅμα ἕῳ ἐπλήρουν τὰς ναῦς ὡς ἀναξόμενοι. [30.2] Ξυγκατέβη δὲ καὶ ὁ ἄλλος ὅμιλος ἅπας ὡς εἰπεῖν ὁ ἐν τῇ πόλει καὶ ἀστῶν καὶ ξένων, οἱ μὲν ἐπιχώριοι τοὺς σφετέρους αὐτῶν ἕκαστοι προπέμποντες, οἱ μὲν ἑταίρους, οἱ δὲ ξυγγενεῖς, οἱ δὲ υἱεῖς, καὶ μετ᾽ ἐλπίδος τε ἅμα ἰόντες καὶ ὀλοφυρμῶν, τὰ μὲν ὡς κτήσοιντο, τοὺς δ᾽ εἴ ποτε ὄψοιντο, ἐνθυμούμενοι ὅσον πλοῦν ἐκ τῆς σφετέρας ἀπεστέλλοντο.

Μετάφραση Ε. Λαμπρίδη

[30.1] Ύστερα απ' αυτά, στα μισά πια του καλοκαιριού, άρχισαν να ξεκινάν για τη Σικελία. Στα περισσότερα καράβια των συμμάχων και στα φορτηγά που μετέφεραν το σιτάρι και σ' άλλα πλεούμενα κι όλη την άλλη νηοπομπή που ακολουθούσε την εκστρατεία είχε δοθεί η εντολή να μαζευτούνε στην Κέρκυρα με το σκοπό να περάσουν το Ιόνιο πέλαγος όλοι μαζί προς το ακρωτήρι Ιαπυγία· οι Αθηναίοι οι ίδιοι κι όσοι λίγοι σύμμαχοι βρίσκονταν στην Αθήνα κατέβηκαν στον Πειραιά την ορισμένη μέρα και μπήκαν ως πληρώματα στα καράβια γιατί επρόκειτο να σηκώσουν άγκυρα. [30.2] Και μαζί τους κατέβηκε και σχεδόν ολόκληρος ο πληθυσμός σα να πούμε, της πολιτείας, τόσο οι πολίτες, όσο κ' οι ξένοι, οι εντόπιοι βέβαια για να ξεπροβοδίσει ο καθένας τους δικούς του, άλλοι συντρόφους, άλλοι συγγενείς, άλλοι γιους, και βάδιζαν μ' ελπίδες μαζί και θρήνους, ελπίζοντας να κυριέψουνε μεγάλα μέρη και κλαίγοντας από το φόβο μη δεν τους ξανάβλεπαν πια, γιατί στοχάζονταν σε πόσο μακρύ ταξίδι από τον τόπο τους τους έστελναν.

ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ ΙΣΤΟΡΙΑΙ
ΒΙΒΛΙΟ 6. Κεφάλαιο 31

Μετάφραση Α. Βλάχου

[31.1] Και την ώρα εκείνη που είχε έρθει η στιγμή του αποχωρισμού για ν' αντιμετωπίσουν τον κίνδυνο, συλλογίζονταν τα δεινά του πολέμου περισσότερο παρά όταν αποφάσιζαν την εκστρατεία, αλλά έπαιρναν πάλι θάρρος, βλέποντας μπροστά στα μάτια τους το πλήθος της προετοιμασίας, που φανέρωνε πόσο μεγάλη ήταν η δύναμή τους την εποχή εκείνη. Οι ξένοι, και ο υπόλοιπος λαός είχαν πάει για να δουν το θέαμα, με την σκέψη ότι ήταν κάτι το εξαιρετικό που, και με την φαντασία ακόμα, ήταν δύσκολο να το συλλάβει κανείς. Πραγματικά η εκστρατεία αυτή ήταν η δαπανηρότερη και η λαμπρότερη από όσες, υπερπόντιες, είχαν οργανωθεί έως τότε από μια μόνο πολιτεία και με δυνάμεις καθαρά ελληνικές. [31.2] Σε αριθμό καραβιών και οπλιτών δεν ήσαν μικρότερες ούτε η εκστρατεία του Περικλή εναντίον της Επιδαύρου, ούτε η εκστρατεία του Άγνωνος εναντίον της Ποτίδαιας. Τέσσερις χιλιάδες οπλίτες και τριακόσιοι ιππείς Αθηναίοι, εκατό αθηναϊκά καράβια, πενήντα καράβια από την Λέσβο και την Χίο και σύμμαχοι πολλοί είχαν ξεκινήσει τότε, [31.3] αλλά είχαν πάει σε κοντινή εκστρατεία και με μέτρια προετοιμασία. Ενώ τώρα ο στόλος έφευγε για πολύν καιρό και ήταν καλά εφοδιασμένος, ανάλογα με τις ανάγκες, και με καράβια και πεζικό. Ο στόλος είχε ετοιμαστεί με μεγάλα έξοδα και του δημοσίου και των τριηραρχών. Το δημόσιο έδινε μια

Αρχαίο Κείμενο

[31.1] Καὶ ἐν τῷ παρόντι καιρῷ, ὡς ἤδη ἔμελλον μετὰ κινδύνων ἀλλήλους ἀπολιπεῖν, μᾶλλον αὐτοὺς ἐσῄει τὰ δεινὰ ἢ ὅτε ἐψηφίζοντο πλεῖν· ὅμως δὲ τῇ παρούσῃ ῥώμῃ, διὰ τὸ πλῆθος ἑκάστων ὧν ἑώρων, τῇ ὄψει ἀνεθάρσουν. Οἱ δὲ ξένοι καὶ ὁ ἄλλος ὄχλος κατὰ θέαν ἧκεν ὡς ἐπ᾽ ἀξιόχρεων καὶ ἄπιστον διάνοιαν. Παρασκευὴ γὰρ αὕτη πρώτη ἐκπλεύσασα μιᾶς πόλεως δυνάμει Ἑλληνικῇ πολυτελεστάτη δὴ καὶ εὐπρεπεστάτη τῶν ἐς ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἐγένετο. [31.2] Ἀριθμῷ δὲ νεῶν καὶ ὁπλιτῶν καὶ ἡ ἐς Ἐπίδαυρον μετὰ Περικλέους καὶ ἡ αὐτὴ ἐς Ποτείδαιαν μετὰ Ἄγνωνος οὐκ ἐλάσσων ἦν· τετράκις γὰρ χίλιοι ὁπλῖται αὐτῶν Ἀθηναίων καὶ τριακόσιοι ἱππῆς καὶ τριήρεις ἑκατόν, καὶ Λεσβίων καὶ Χίων πεντήκοντα, καὶ ξύμμαχοι ἔτι πολλοὶ ξυνέπλευσαν. [31.3] Ἀλλὰ ἐπί τε βραχεῖ πλῷ ὡρμήθησαν καὶ παρασκευῇ φαύλῃ, οὗτος δὲ ὁ στόλος ὡς χρόνιός τε ἐσόμενος καὶ κατ᾽ ἀμφότερα, οὗ ἂν δέῃ, καὶ ναυσὶ καὶ πεζῷ ἅμα ἐξαρτυθείς, τὸ μὲν ναυτικὸν μεγάλαις δαπάναις τῶν τε τριηράρχων καὶ τῆς πόλεως ἐκπονηθέν, τοῦ μὲν δημοσίου δραχμὴν τῆς ἡμέρας τῷ

Μετάφραση Ε. Λαμπρίδη

[31.1] Και τη στιγμή εκείνη, στο σημείο που ήταν πια να χωριστούν για να ριχτούνε στον κίντυνο, τους έρχονταν στο νου η φοβέρα του πολέμου περισσότερο παρά την ώρα που ψήφιζαν για την εκστρατεία· έπαιρναν όμως πάλι κουράγιο από το θέαμα, βλέποντας με τα ίδια τους τα μάτια πόσο μεγάλα και δυνατά ήταν όλα. Οι ξένοι πάλι και το υπόλοιπο πλήθος πήγαιναν να θαμάξουν με την ιδέα πως ήταν κάτι αξιομνημόνευτο, κι απίστευτο και με τη φαντασία ακόμα. Γιατί αυτός ο στόλος και ο καταρτισμός του ήταν ο πρώτος που ξεκινούσε από μια μόνο πολιτεία με αποκλειστικά ελληνικές δυνάμεις και ήταν ο πιο πολυέξοδος και ο πιο λαμπρά καταρτισμένος απ' όλους που είχαν εκστρατεύσει ποτέ ως την εποχή εκείνη. [31.2] Σε αριθμό καραβιών και στρατιωτών δεν ήταν κατώτερες ούτε η εκστρατεία ενάντια στην Επίδαυρο με τον Περικλή, ούτε η άλλη στην Ποτείδαια με τον Άγνωνα· γιατί είχαν τότε πάει τέσσερις χιλιάδες βαριά αρματωμένοι στρατιώτες από την ίδια την Αθήνα και τρακόσιοι καβαλάρηδες κ' εκατό πολεμικά, και αλλά πενήντα Χιώτικα και Μυτιληναίικα, κι ακόμα κι άλλοι σύμμαχοι πολλοί· [31.3] αλλά είχαν ξεκινήσει για μικρό θαλασσινό ταξίδι και με πολύ πρόχειρη εξάρτυση· τούτη όμως η εκστρατεία ξεκινούσε με την προϋπόθεση πως θα κρατούσε πολύ καιρό, κ' ήταν εφοδιασμένη με όλα όσα θα χρειάζονταν και για τα δύο, για τα καράβια και για το πεζικό· το ναυτικό είχε προετοιμαστεί με μεγάλα έξοδα, τόσο της πολιτείας όσο και των πλοιάρχων κάθε πολεμικού, γιατί το δημόσιο από τη μια μεριά έδινε

δραχμή την ημέρα σε κάθε ναύτη και προμήθευε εξήντα γρήγορα πολεμικά χωρίς πληρώματα και σαράντα οπλιταγωγά με επίλεκτα πληρώματα. Οι τριήραρχοι έδιναν από δικά τους πρόσθετο μισθό στους κωπηλάτες της πρώτης σειράς και στους ειδικευμένους ναύτες και είχαν στολίσει και διαρρυθμίσει με πολυτέλεια τα καράβια. Ο καθένας τους είχε κάνει κάθε προσπάθεια χωρίς να λογαριάζει τα έξοδα, ώστε το δικό του καράβι να ξεχωρίζει σε πολυτέλεια και ταχύτητα. Στο πεζικό είχαν διαλέξει επίλεκτους στρατιώτες από ελεγμένους καταλόγους και συναγωνίζονταν ποιος θα έχει τα καλύτερα όπλα και την ωραιότερη εξάρτυση. [31.4] Κατέληξε έτσι να αμιλλώνται μεταξύ τους, ο καθένας όπου είχε ταχθεί, και κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να νομίζει κανείς ότι ετοιμάζεται περισσότερο μια επίδειξη δύναμης και μεγαλείου προς τους άλλους Έλληνες, παρά μια εκστρατεία εναντίον εχθρού. [31.5] Πραγματικά, αν υπολόγιζε κανείς τις δημόσιες δαπάνες και τα έξοδα του κάθε ιδιώτη που έφευγε –όσα, δηλαδή, είχε κιόλας ξοδέψει η πολιτεία και όσα είχε προκαταβάλει στους στρατηγούς που έφευγαν, αλλά και όσα οι ιδιώτες είχαν ξοδέψει για την ετοιμασία τους, και μαζί όσα έμελλαν να ξοδέψουν και ακόμα όσα, εκτός από τον δημόσιο μισθό, ήταν φυσικό να πάρει ο καθένας μαζί του για την μακροχρόνια συντήρησή του και όσα έπαιρναν μαζί τους, είτε έμποροι, είτε στρατιώτες, για να τα εμπορευτούν– θα έβρισκε ότι πάρα

ναύτῃ ἑκάστῳ διδόντος καὶ ναῦς παρασχόντος κενὰς ἑξήκοντα μὲν ταχείας, τεσσαράκοντα δὲ ὁπλιταγωγοὺς καὶ ὑπηρεσίας ταύταις τὰς κρατίστας, τῶν <δὲ> τριηράρχων ἐπιφοράς τε πρὸς τῷ ἐκ δημοσίου μισθῷ διδόντων τοῖς θρανίταις τῶν ναυτῶν καὶ ταῖς ὑπηρεσίαις καὶ τἆλλα σημείοις καὶ κατασκευαῖς πολυτελέσι χρησαμένων, καὶ ἐς τὰ μακρότατα προθυμηθέντος ἑνὸς ἑκάστου ὅπως αὐτῷ τινὶ εὐπρεπείᾳ τε ἡ ναῦς μάλιστα προέξει καὶ τῷ ταχυναυτεῖν, τὸ δὲ πεζὸν καταλόγοις τε χρηστοῖς ἐκκριθὲν καὶ ὅπλων καὶ τῶν περὶ τὸ σῶμα σκευῶν μεγάλῃ σπουδῇ πρὸς ἀλλήλους ἁμιλληθέν. [31.4] Ξυνέβη δὲ πρός τε σφᾶς αὐτοὺς ἅμα ἔριν γενέσθαι, ᾧ τις ἕκαστος προσετάχθη, καὶ ἐς τοὺς ἄλλους Ἕλληνας ἐπίδειξιν μᾶλλον εἰκασθῆναι τῆς δυνάμεως καὶ ἐξουσίας ἢ ἐπὶ πολεμίους παρασκευήν. [31.5] Εἰ γάρ τις ἐλογίσατο τήν τε τῆς πόλεως ἀνάλωσιν δημοσίαν καὶ τῶν στρατευομένων τὴν ἰδίαν, τῆς μὲν πόλεως ὅσα τε ἤδη προετετελέκει καὶ ἃ ἔχοντας τοὺς στρατηγοὺς ἀπέστελλε, τῶν δὲ ἰδιωτῶν ἅ τε περὶ τὸ σῶμά τις καὶ τριήραρχος ἐς τὴν ναῦν ἀνηλώκει καὶ ὅσα ἔτι ἔμελλεν ἀναλώσειν, χωρὶς δ᾽ ἃ εἰκὸς ἦν καὶ ἄνευ τοῦ ἐκ τοῦ δημοσίου μισθοῦ πάντα τινὰ παρασκευάσασθαι ἐφόδιον ὡς ἐπὶ χρόνιον

σε κάθε ναύτη μια δραχμή την ήμερα και προμήθεψε και τα καράβια χωρίς ξάρτια, εξήντα γοργοτάξιδα και σαράντα για τη μεταφορά του στρατού, και όλους τους κωπηλάτες γι’ αυτά διαλέγοντας τους καλύτερους, ενώ οι πλοίαρχοι έδιναν πρόσθετο επίδομα στους θρανίτες από τους ναύτες, εξόν από το μισθό που έπαιρναν από το δημόσιο και σ’ όλα τ’ άλλα είχαν προμηθέψει πλούσιες γοργόνες και άλλα ξάρτια, και είχε δείξει ο καθένας ζήλο ως εκεί που δεν παίρνει να ξεχωρίσει το δικό του καράβι με κάποιο χτυπητό γνώρισμα και με τη γρηγοράδα του. Στο πεζικό πάλι είχαν οι άντρες ξεδιαλεχτεί από τους καταλόγους των πιο γενναίων και δυνατών νέων, και παράβγαιναν μεταξύ τους πολύ σοβαρά ποιος θα είχε τα καλύτερα άρματα και τα πιο ωραία στολίδια γύρω στο σώμα του. [31.4] Και κατέληξε και μεταξύ τους να μαλώνουν στη δουλειά που είχε ταχθεί ο καθένας και θα μπορούσε κανείς να συμπεράνει πως επρόκειτο περισσότερο για επίδειξη της δύναμης και του μεγαλείου της Αθήνας στους άλλους Έλληνες, παρά για προετοιμασία εκστρατείας ενάντια σ’ εχτρούς. [31.5] Γιατί αν λογάριαζε κανείς τι είχε ξοδέψει η πολιτεία από το δημόσιο ταμείο κι όσοι έπαιρναν μέρος στην εκστρατεία από τα δικά τους, η πολιτεία δηλαδή όσα είχε κιόλας πληρώσει κι όσα είχε δώσει να ’χουνε μαζί τους οι στρατηγοί που έστελνε, οι ιδιώτες πάλι όσα είχε ξοδέψει ο καθένας για τον προσωπικό του οπλισμό κι ο κάθε τριήραρχος για το καράβι του κι όσα έμελλε ακόμα να ξοδέψει, κ’ εξόν απ’ αυτά όσα ήταν επόμενο να είχε προμηθευτεί ο καθένας ανεξάρτητα από το μισθό που έπαιρνε από το δημόσιο, προμήθεια που θα του χρειάζονταν για το ταξίδι, με την ιδέα πως η εκστρατεία θα διαρκούσε πολύν καιρό· κι ακόμη όσα πράματα έπαιρνε μαζί του κάθε έμπορος ή

πολλά τάλαντα έβγαιναν από την πολιτεία. [31.6] Η εκστρατεία φημίστηκε πολύ όχι μόνο επειδή προκαλούσε έκπληξη η τόλμη της και θαυμασμό η λαμπρότητά της, αλλά κ' επειδή ήταν δυσανάλογα μεγάλη προς τον εχθρό εναντίον του οποίου ξεκινούσε, καθώς κ' επειδή ήταν το μακρύτερο ταξίδι κατά θάλασσα μακριά από την πατρίδα και το αναλάμβαναν έχοντας την ελπίδα να κυριέψουν εδάφη πολύ εκτεταμένα, αν τα σύγκρινε κανείς με τα όσα είχαν.

στρατείαν, καὶ ὅσα ἐπὶ μεταβολῇ τις ἢ στρατιώτης ἢ ἔμπορος ἔχων ἔπλει, πολλὰ ἂν τάλαντα ηὑρέθη ἐκ τῆς πόλεως τὰ πάντα ἐξαγόμενα. [31.6] Καὶ ὁ στόλος οὐχ ἧσσον τόλμης τε θάμβει καὶ ὄψεως λαμπρότητι περιβόητος ἐγένετο ἢ στρατιᾶς πρὸς οὓς ἐπῆσαν ὑπερβολῇ, καὶ ὅτι μέγιστος ἤδη διάπλους ἀπὸ τῆς οἰκείας καὶ ἐπὶ μεγίστῃ ἐλπίδι τῶν μελλόντων πρὸς τὰ ὑπάρχοντα ἐπεχειρήθη.

στρατιώτης που σκόπευε να πουλήσει στην ανάγκη, θα 'βρισκε πολλά τα τάλαντα που έβγαιναν από την πολιτεία. [31.6] Και το εκστρατευτικό σώμα που ξεκινούσε στάθηκε πιο ξακουστό για το σάστισμα που προκαλούσε η τόλμη του και για το λαμπρό θέαμα που παρουσίαζε παρά για την υπεροχή του απέναντι σε κείνους που πήγαινε να χτυπήσει· φημίστηκε επίσης γιατί ήταν το μεγαλύτερο ταξίδι μεσ' από την ανοιχτή θάλασσα μακριά από την πατρίδα τους και γιατί το ανέλαβαν με την ελπίδα να καταχτήσουν τόσα μεγάλα μέρη σχετικά με όσα είχαν.

ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ ΙΣΤΟΡΙΑΙ
ΒΙΒΛΙΟ 6. Κεφάλαιο 32, §1-2

Μετάφραση Α. Βλάχου

[32.1] Όταν επιβιβάστηκαν όλα τα πληρώματα στα καράβια και φορτώθηκαν όλα όσα έπρεπε να πάρουν, η σάλπιγγα σήμανε σιωπή και άρχισαν να λέγονται οι συνηθισμένες πριν από κάθε ταξίδι ευχές, όχι όμως σε κάθε καράβι χωριστά, αλλά σ' όλα μαζί, με τον ρυθμό που έδινε ένας κήρυκας. Σ' όλο το στράτευμα είχαν αναμείξει κρασί σε κρατήρες και οι αξιωματικοί, όσο και οι οπλίτες, έκαναν σπονδές με χρυσά ή ασημένια δοχεία. [32.2] Από την στεριά συνευχόταν και το πλήθος οι πολίτες και όσοι άλλοι ήσαν εκεί από φιλία προς τους Αθηναίους. Αφού τραγούδησαν τον παιάνα, και τέλειωσαν τις σπονδές, ανοίχτηκαν στο πέλαγος ακολουθώντας στην αρχή μονή παράταξη, αλλά έως την Αίγινα τα καράβια παράβγαιναν μεταξύ τους σε ταχύτητα. Ενώ οι Αθηναίοι βιάζονταν να φτάσουν στην Κέρκυρα, όπου συγκεντρώνονταν και οι άλλες συμμαχικές δυνάμεις.

Αρχαίο Κείμενο

[32.1] Ἐπειδὴ δὲ αἱ νῆες πλήρεις ἦσαν καὶ ἐσέκειτο πάντα ἤδη ὅσα ἔχοντες ἔμελλον ἀνάξεσθαι, τῇ μὲν σάλπιγγι σιωπὴ ὑπεσημάνθη, εὐχὰς δὲ τὰς νομιζομένας πρὸ τῆς ἀναγωγῆς οὐ κατὰ ναῦν ἑκάστην, ξύμπαντες δὲ ὑπὸ κήρυκος ἐποιοῦντο, κρατῆράς τε κεράσαντες παρ᾽ ἅπαν τὸ στράτευμα καὶ ἐκπώμασι χρυσοῖς τε καὶ ἀργυροῖς οἵ τε ἐπιβάται καὶ οἱ ἄρχοντες σπένδοντες. [32.2] Ξυνεπηύχοντο δὲ καὶ ὁ ἄλλος ὅμιλος ὁ ἐκ τῆς γῆς τῶν τε πολιτῶν καὶ εἴ τις ἄλλος εὔνους παρῆν σφίσιν. παιανίσαντες δὲ καὶ τελεώσαντες τὰς σπονδὰς ἀνήγοντο, καὶ ἐπὶ κέρως τὸ πρῶτον ἐκπλεύσαντες ἅμιλλαν ἤδη μέχρι Αἰγίνης ἐποιοῦντο. καὶ οἱ μὲν ἐς τὴν Κέρκυραν, ἔνθαπερ καὶ τὸ ἄλλο στράτευμα τῶν ξυμμάχων ξυνελέγετο, ἠπείγοντο ἀφικέσθαι.

Μετάφραση Ε. Λαμπρίδη

[32.1] Όταν πια τα καράβια είχαν επανδρωθεί και είχαν φορτωθεί όλα όσα έμελλαν να 'χουν πριν ανοιχτούνε στο πέλαγο, σαλπίστηκε το σήμα για να γίνει σιωπή, και έκαναν τις προσευχές που ήταν οι συνειθισμένες πριν από κάθε θαλασσινό ταξίδι, όχι κάθε καράβι χωριστά, αλλά όλα μαζί, με το κανονάρχισμα ενός κήρυκα κι από μεγάλα δοχεία όπου είχαν ανακατέψει το κρασί κοντά σε όλα τα τμήματα του στρατού έκαναν σπονδές τόσο οι απλοί στρατιώτες όσο και οι αξιωματικοί, ανασύροντας την προσφορά με χρυσά και ασημένια κροντήρια. [32.2] Κ' ένωσαν τη φωνή τους στις ίδιες προσευχές και το άλλο πλήθος οι άνθρωποι που τους έβλεπαν από τη στεριά, τόσο οι πολίτες όσο κι όποιοι άλλοι ήθελαν το καλό τους. Κι αφού τραγούδησαν τους παιάνες και τελείωσαν οι σπονδές ανοίχτηκαν στο πέλαγο, και ξεκινώντας πρώτα στη σειρά το ένα καράβι πίσω από το άλλο, άρχισαν ύστερα να παρατρέχουν ποιο θα φτάσει πρώτο στην Αίγινα. Έτσι βιάζονταν αυτοί να πάνε στην Κέρκυρα, όπου στο μεταξύ συγκεντρώνονταν και τα στρατεύματα των συμμάχων.

ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ ΙΣΤΟΡΙΑΙ
ΒΙΒΛΙΟ 7. Κεφάλαιο 75

Μετάφραση Α. Βλάχου

[75.1] Μετά απ' αυτά, όταν ο Νικίας και ο Δημοσθένης θεώρησαν ότι είχε συμπληρωθεί η προετοιμασία, άρχισε ο στρατός να φεύγει την τρίτη μέρα μετά την ναυμαχία. [75.2] Ήταν τρομερό, από κάθε άποψη, να φεύγουν, αφού έχασαν ολόκληρο τον στόλο τους και, αντί να έχουν μεγάλες ελπίδες, ν' αντικρίζουν τώρα κίνδυνο για την ίδια τη ζωή τους και για την πολιτεία τους. Εγκαταλείποντας το στρατόπεδο, ένοιωθε ο καθένας μεγάλη κατάθλιψη για τα όσα έβλεπε και τα όσα σκεπτόταν. [75.3] Καθώς οι νεκροί ήσαν άταφοι, όταν κανείς αναγνώριζε έναν σύντροφο, τον έπιανε μεγάλη λύπη και φόβος και όσοι έμεναν πίσω ζωντανοί, οι τραυματίες και οι άρρωστοι, ήσαν για τους ζωντανούς πολύ πιο αξιολύπητοι, πιο αξιοθρήνητοι από τους σκοτωμένους. [75.4] Ξεσπούσαν σε θρήνους και σε ικεσίες και σκορπούσαν την αγωνία σε όσους έφευγαν και ζητούσαν να τους πάρουν μαζί, φωνάζοντας όσους από τους φίλους ή τους συντρόφους τους έβλεπαν. Αρπάζονταν από τους συσκηνήτες τους, καθώς αυτοί έφευγαν, και σέρνονταν πίσω τους όσο μπορούσαν. Όταν, εξαντλημένοι, δεν είχαν πια θέληση και δυνάμεις, έπεφταν

Αρχαίο Κείμενο

[75.1] Μετὰ δὲ τοῦτο, ἐπειδὴ ἐδόκει τῷ Νικίᾳ καὶ τῷ Δημοσθένει ἱκανῶς παρεσκευάσθαι, καὶ ἡ ἀνάστασις ἤδη τοῦ στρατεύματος τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀπὸ τῆς ναυμαχίας ἐγίγνετο. [75.2] Δεινὸν οὖν ἦν οὐ καθ᾽ ἓν μόνον τῶν πραγμάτων, ὅτι τάς τε ναῦς ἀπολωλεκότες πάσας ἀπεχώρουν καὶ ἀντὶ μεγάλης ἐλπίδος καὶ αὐτοὶ καὶ ἡ πόλις κινδυνεύοντες, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ἀπολείψει τοῦ στρατοπέδου ξυνέβαινε τῇ τε ὄψει ἑκάστῳ ἀλγεινὰ καὶ τῇ γνώμῃ αἰσθέσθαι. [75.3] Τῶν τε γὰρ νεκρῶν ἀτάφων ὄντων, ὁπότε τις ἴδοι τινὰ τῶν ἐπιτηδείων κείμενον, ἐς λύπην μετὰ φόβου καθίστατο, καὶ οἱ ζῶντες καταλειπόμενοι τραυματίαι τε καὶ ἀσθενεῖς πολὺ τῶν τεθνεώτων τοῖς ζῶσι λυπηρότεροι ἦσαν καὶ τῶν ἀπολωλότων ἀθλιώτεροι. [75.4] Πρὸς γὰρ ἀντιβολίαν καὶ ὀλοφυρμὸν τραπόμενοι ἐς ἀπορίαν καθίστασαν, ἄγειν τε σφᾶς ἀξιοῦντες καὶ ἕνα ἕκαστον ἐπιβοώμενοι, εἴ τινά πού τις ἴδοι ἢ ἑταίρων ἢ οἰκείων, τῶν τε ξυσκήνων ἤδη ἀπιόντων ἐκκρεμαννύμενοι καὶ ἐπακολουθοῦντες ἐς ὅσον δύναιντο, εἴ τῳ δὲ προλίποι ἡ ῥώμη καὶ τὸ σῶμα, οὐκ ἄνευ

Μετάφραση Ε. Λαμπρίδη

[75.1] Ύστερ' απ' αυτά, όταν θεώρησαν ο Νικίας κι ο Δημοσθένης πως είχαν ετοιμαστεί όσο γινόταν καλύτερα, ξεσηκώθηκε πια κι ο στρατός να φύγει την τρίτη μέρα μετά τη ναυμαχία. [75.2] Και ήταν φοβερό, όχι από μια μόνον άποψη ή ένα περιστατικό, αλλ' απ' όλες τις απόψεις ότι έφευγαν έχοντας χάσει όλα τα καράβια κι ότι αντί για τις μεγάλες τους ελπίδες κιντύνευε τώρα η ίδια τους η ζωή και η ύπαρξη της πολιτείας, αλλά και την ώρα που εγκατέλειπαν το στρατόπεδο τύχαινε στον καθένα να νιώσει βαθύ πόνο γι' αυτά που έβλεπε κι αυτά που συλλογιόταν. [75.3] Επειδή δηλαδή είχανε μείνει άθαφτοι κ' οι σκοτωμένοι, όποτε έβλεπε κανείς συγγενή ή φίλο να κείτεται στο χώμα σπάραζε από λύπηση και φόβο. Κ' οι ζωντανοί που παρατούσαν, οι λαβωμένοι κ' οι άρρωστοι προξενούσαν σ' όσους τους έβλεπαν ακόμα πιο βαθιά θλίψη κι από τους νεκρούς ακόμα, κ' η όψη τους ήταν πιο αξιοθρήνητη παρά των πεθαμένων. [75.4] Γιατί άπλωναν τα χέρια ικετευτικά και θρηνούσαν, κ' έφερναν σε μεγάλη στενοχώρια όσους έφευγαν, γιατί ζητούσαν να τους πάρουνε μαζί τους και φώναζαν τον καθένα δυνατά αν έβλεπαν πουθενά δικό ή φίλο κι αρπάζονταν από τους συντρόφους της σκηνής τους σερνάμενοι πίσω τους όσο άντεχαν, κι όταν απόκανε κανενός η δύναμη και το κορμί, έπεφτε πίσω θρηνώντας μ'

με επικλήσεις στους θεούς και με κλάματα. Σκόρπισε τόσο κλάμα σ' όλο τον στρατό και τόση αγωνία, που δύσκολα άρχισαν να ξεκινούν παρόλο ότι άφηναν μιαν εχθρική γη και ότι ούτε δάκρυα δεν ήσαν αρκετά για τα όσα είχαν πάθει και τα όσα φοβόνταν ότι θα πάθουν. [75.5] Είχαν κ' ένα αίσθημα ντροπής και ενοχής. Δεν παρουσίαζαν άλλο παρά την εικόνα μιας πολιτείας – και μάλιστα μεγάλης– που νικήθηκε σε πολιορκία και πάει να ξεφύγει. Δεν ήσαν λιγότεροι από σαράντα χιλιάδες όσοι άρχισαν την πορεία. Απ' αυτούς οι περισσότεροι είχαν φορτωθεί ό,τι έκριναν χρήσιμο. Και οι οπλίτες και οι ιππείς, παρά την συνήθεια, εκτός από τα όπλα τους, είχαν φορτωθεί και αυτοί τα τρόφιμά τους, μερικοί από έλλειψη βοηθητικών, άλλοι επειδή δεν τους εμπιστεύονταν. Πολλές αυτομολίες βοηθητικών είχαν σημειωθεί και πριν, αλλά τη στιγμή εκείνη έγιναν πάρα πολλές. Αλλά και τα τρόφιμα που είχαν μαζί τους δεν ήσαν αρκετά, επειδή δεν υπήρχε πια σιτάρι στο στρατόπεδο. [75.6] Όλη τους η δυστυχία, παρόλον ότι ελαφρωνόταν ίσως από το γεγονός ότι ήταν κοινή για όλους, τους φαινόταν αβάσταχτη. Σκέπτονταν με πόση λαμπρότητα και πόση υπερηφάνεια είχαν αρχίσει, για να καταλήξουν σε τέτοιο αποτέλεσμα και σε τέτοια ταπείνωση. [75.7] Ποτέ άλλοτε δεν είχε συμβεί σε ελληνικό στρατό τόσο μεγάλη μεταστροφή της τύχης, γιατί ενώ είχαν πάει να υποδουλώσουν άλλους, τώρα

ὀλίγων ἐπιθειασμῶν καὶ οἰμωγῆς ὑπολειπόμενοι, ὥστε δάκρυσι πᾶν τὸ στράτευμα πλησθὲν καὶ ἀπορίᾳ τοιαύτῃ μὴ ῥᾳδίως ἀφορμᾶσθαι, καίπερ ἐκ πολεμίας τε καὶ μείζω ἢ κατὰ δάκρυα τὰ μὲν πεπονθότας ἤδη, τὰ δὲ περὶ τῶν ἐν ἀφανεῖ δεδιότας μὴ πάθωσιν. [75.5] Κατήφειά τέ τις ἅμα καὶ κατάμεμψις σφῶν αὐτῶν πολλὴ ἦν. Οὐδὲν γὰρ ἄλλο ἢ πόλει ἐκπεπολιορκημένῃ ἐῴκεσαν ὑποφευγούσῃ, καὶ ταύτῃ οὐ σμικρᾷ· μυριάδες γὰρ τοῦ ξύμπαντος ὄχλου οὐκ ἐλάσσους τεσσάρων ἅμα ἐπορεύοντο. Καὶ τούτων οἵ τε ἄλλοι πάντες ἔφερον ὅτι τις ἐδύνατο ἕκαστος χρήσιμον, καὶ οἱ ὁπλῖται καὶ οἱ ἱππῆς παρὰ τὸ εἰωθὸς αὐτοὶ τὰ σφέτερα αὐτῶν σιτία ὑπὸ τοῖς ὅπλοις, οἱ μὲν ἀπορίᾳ ἀκολούθων, οἱ δὲ ἀπιστίᾳ· ἀπηυτομολήκεσαν γὰρ πάλαι τε καὶ οἱ πλεῖστοι παραχρῆμα. Ἔφερον δὲ οὐδὲ ταῦτα ἱκανά· σῖτος γὰρ οὐκέτι ἦν ἐν τῷ στρατοπέδῳ. [75.6] Καὶ μὴν ἡ ἄλλη αἰκία καὶ ἡ ἰσομοιρία τῶν κακῶν, ἔχουσά τινα ὅμως τὸ μετὰ πολλῶν κούφισιν, οὐδ᾽ ὡς ῥᾳδία ἐν τῷ παρόντι ἐδοξάζετο, ἄλλως τε καὶ ἀπὸ οἵας λαμπρότητος καὶ αὐχήματος τοῦ πρώτου ἐς οἵαν τελευτὴν καὶ ταπεινότητα ἀφῖκτο. [75.7] Μέγιστον γὰρ δὴ τὸ διάφορον τοῦτο [τῷ] Ἑλληνικῷ στρατεύματι ἐγένετο, οἷς ἀντὶ μὲν τοῦ ἄλλους δουλωσομένους ἥκειν αὐτοὺς τοῦτο μᾶλλον

επικλήσεις προς τους θεούς και μ' αναφιλητά, έτσι που γέμισε κλάμα όλος ο στρατός, και βρίσκονταν απρόθυμοι να ξεκινήσουν με τη διάθεση που είχαν, μ' όλο που έφευγαν από εχτρικά χώματα κ' είχαν πάθει κιόλας συμφορές περ' απ' όσες ξεθυμαίνουνε με τα δάκρυα, και φοβούνταν για τα κρυμμένα μελλούμενα μην πάθουν κι άλλα και χειρότερα. [75.5] Και τους είχε πιάσει μελαγχολία και συνάμα κατηγορούσαν τον εαυτό τους. Γιατί δεν έμοιαζαν με τίποτ' άλλο τόσο πολύ, όσο με ολόκληρη πολιτεία που πάρθηκε με πολιορκία και πάει να ξεφύγει κρυφά· και πολιτεία μάλιστα μεγάλη. Γιατί όσοι βάδιζαν μαζί στην πορεία δεν ήταν λιγότεροι από σαράντα χιλιάδες άντρες· κι απ' αυτούς, τόσο οι άλλοι κουβαλούσαν ό,τι χρειαζούμενο μπορούσαν, όσο κ' οι βαριά αρματωμένοι κ' οι καβαλάρηδες σήκωναν τις προμήθειές τους μόνοι τους, αντίθετα προς τη συνήθεια, άλλοι γιατί δεν είχαν ακολούθους, κι άλλοι γιατί δεν εμπιστεύονταν αυτούς που είχαν· γιατί πολλοί είχαν από καιρό αυτομολήσει προς τον εχτρό, κ' οι περισσότεροι τώρα τελευταία· αλλά κι όσα κουβαλούσαν δεν ήταν αρκετά, γιατί τρόφιμα δεν υπήρχαν καν στο στρατόπεδο. [75.6] Κι όλη η άλλη τους δυστυχία, και το πως όλων το μερτικό στις συμφορές ήταν το ίδιο, πράμα που έφερνε κάποια ξαλάφρωση, όμως και με τούτο λογαριαζόταν πολύ βαριά, και το περισσότερο καθώς στοχάζονταν από τι μεγαλοπρέπεια και περηφάνεια της αρχής είχανε φτάσει σε τέτοιο τέλος κ' εξευτελισμό. [75.7] Γιατί τούτη ήταν η μεγαλύτερη μετατροπή στην κατάστασή τους, που έτυχε ποτέ σ' Ελληνικό στρατό: αντί να γυρίζουν

έφευγαν με τον φόβο μήπως οι ίδιοι υποδουλωθούν. Ενώ όταν έφευγαν με τα καράβια, τους συνόδευαν ευχές και παιάνες, τώρα γύριζαν με αντίθετου είδους φωνές, πεζοί, αντί να έχουν καράβια, και στηριγμένοι στο βαρύ πεζικό τους, αντί στο ναυτικό. Αλλά ο κίνδυνος που κρεμόταν απάνω τους ήταν τόσο μεγάλος, ώστε η δυστυχία τους τους φαινόταν υποφερτή.

δεδιότας μὴ πάθωσι ξυνέβη ἀπιέναι, ἀντὶ δ᾽ εὐχῆς τε καὶ παιάνων, μεθ᾽ ὧν ἐξέπλεον, πάλιν τούτων τοῖς ἐναντίοις ἐπιφημίσμασιν ἀφορμᾶσθαι, πεζούς τε ἀντὶ ναυβατῶν πορευομένους καὶ ὁπλιτικῷ προσέχοντας μᾶλλον ἢ ναυτικῷ. Ὅμως δὲ ὑπὸ μεγέθους τοῦ ἐπικρεμαμένου ἔτι κινδύνου πάντα ταῦτα αὐτοῖς οἰστὰ ἐφαίνετο.

έχοντας υποτάξει άλλους, κατάντησε τώρα να φοβούνται μην το πάθουν οι ίδιοι, ακριβώς αυτό, κι αντί για τις ευχές και τα πολεμικά τραγούδια που συνόδευαν τότε το ξεκίνημά τους, ξανάφευγαν μέσα στην τέλεια αντίθετη χλαλοή. Στοχάζονταν συνάμα πως πορεύονταν τώρα πεζή αντί ανεβασμένοι στα καράβια και πως στήριζαν τα θάρρη τους στο βαρύ πεζικό αντί για το ναυτικό. Μ’ ολ’ αυτά, σχετικά με το βάρος του κιντύνου που κρεμόταν ακόμα πάνωθέ τους, και τούτα ακόμα τους φαίνονταν υποφερτά.

ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ ΙΣΤΟΡΙΑΙ
ΒΙΒΛΙΟ 7. Κεφάλαια 76-77

Μετάφραση Α. Βλάχου

[76.1] Ο Νικίας, βλέποντας ότι ο στρατός είχε χάσει εντελώς το θάρρος του και ότι το ηθικό του είχε πέσει εντελώς, πήγαινε από μονάδα σε μονάδα, τους ενθάρρυνε και τους εγκαρδίωνε, όσο το επέτρεπαν οι περιστάσεις. Η προσπάθειά του να τους ωφελήσει όσο μπορούσε τον έκανε να υψώνει τη φωνή κάθε φορά που περνούσε μπρος από μια μονάδα και να μιλάει δυνατά, για να τους επηρεάσει πιο πολύ.

[77.1] «Αθηναίοι και σύμμαχοι! Ακόμα και στην κατάσταση που βρισκόμαστε πρέπει να διατηρούμε την ελπίδα. Και άλλοι έχουν σωθεί από χειρότερους κινδύνους. Και μην κατηγορείτε τους εαυτούς σας για τις συμφορές και τα όσα υποφέρετε σήμερα που δεν τα αξίζετε. [77.2] Εγώ ο ίδιος δεν είμαι σε καλύτερη κατάσταση από κανέναν από σας –βλέπετε πώς με έχει καταντήσει η αρρώστια– αλλά και κανείς, νομίζω, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι τον ευνόησε περισσότερο η τύχη από ό,τι ευνόησε εμένα, και στην ιδιωτική μου ζωή και στα άλλα. Αλλά τώρα, να που βρίσκομαι κι εγώ στον ίδιο κίνδυνο με τους πιο ταπεινούς από σας. Και όμως, όλη μου την ζωή τίμησα κατά τις συνήθειες τους θεούς, έκανα πολλά καλά σε ανθρώπους και δεν προκάλεσα τον φθόνο. [77.3] Γι' αυτό και είναι μεγάλες οι ελπίδες μου για το μέλλον και δεν με φοβίζουν τόσο οι συμφορές μας που δεν τις αξίζουμε. Και ίσως

Αρχαίο Κείμενο

[76.1] Ὁρῶν δὲ ὁ Νικίας τὸ στράτευμα ἀθυμοῦν καὶ ἐν μεγάλῃ μεταβολῇ ὄν, ἐπιπαριὼν ὡς ἐκ τῶν ὑπαρχόντων ἐθάρσυνέ τε καὶ παρεμυθεῖτο, βοῇ τε χρώμενος ἔτι μᾶλλον ἑκάστοις καθ᾽ οὓς γίγνοιτο ὑπὸ προθυμίας καὶ βουλόμενος ὡς ἐπὶ πλεῖστον γεγωνίσκων ὠφελεῖν τι.

[77.1] «Καὶ ἐκ τῶν παρόντων, ὦ Ἀθηναῖοι καὶ ξύμμαχοι, ἐλπίδα χρὴ ἔχειν (ἤδη τινὲς καὶ ἐκ δεινοτέρων ἢ τοιῶνδε ἐσώθησαν), μηδὲ καταμέμφεσθαι ὑμᾶς ἄγαν αὐτοὺς μήτε ταῖς ξυμφοραῖς μήτε ταῖς παρὰ τὴν ἀξίαν νῦν κακοπαθίαις. [77.2] Κἀγώ τοι οὐδενὸς ὑμῶν οὔτε ῥώμῃ προφέρων (ἀλλ᾽ ὁρᾶτε δὴ ὡς διάκειμαι ὑπὸ τῆς νόσου) οὔτ᾽ εὐτυχίᾳ δοκῶν που ὕστερός του εἶναι κατά τε τὸν ἴδιον βίον καὶ ἐς τὰ ἄλλα, νῦν ἐν τῷ αὐτῷ κινδύνῳ τοῖς φαυλοτάτοις αἰωροῦμαι· καίτοι πολλὰ μὲν ἐς θεοὺς νόμιμα δεδιήτημαι, πολλὰ δὲ ἐς ἀνθρώπους δίκαια καὶ ἀνεπίφθονα. [77.3] Ἀνθ᾽ ὧν ἡ μὲν ἐλπὶς ὅμως θρασεῖα τοῦ μέλλοντος, αἱ δὲ ξυμφοραὶ οὐ κατ᾽ ἀξίαν δὴ φοβοῦσιν.

Μετάφραση Ε. Λαμπρίδη

[76.1] Βλέποντας ο Νικίας το στρατό κυριευμένο από τέτοια κατάθλιψη να παρουσιάζει τόσο διαφορετική εντύπωση απ' ό,τι ήταν άλλοτε, πήγαινε από το ένα τάγμα στο άλλο και τους εγκάρδιωνε και τους παρηγορούσε όσο γινόταν, ανάλογα με τις συνθήκες που επικρατούσαν και υψώνοντας τη φωνή ακόμα περισσότερο σε κάθε τμήμα του στρατού που έφτανε, από τον πολύ του ζήλο και τον πόθο του να τους κάνει όσο πιο καλό μπορούσε με τη δυνατή του ομιλία, και τους μιλούσε πάνω-κάτω έτσι:

[77.1] «Ακόμα κι από την τωρινή κατάσταση, Αθηναίοι και σύμμαχοι πρέπει ν' αντλείτε ελπίδες, (κι άλλοι έχουνε σωθεί από χειρότερα) και να μη λέτε μέσα σας πως φταίτε σεις ούτε για τις συμφορές, ούτε για την κακοπάθηση που υποφέρετε τώρα, που δε σας άξιζαν. [77.2] Κ' εγώ ο ίδιος δεν είμαι πιο δυνατός ούτε από τον πιο αδύναμο από σας (γιατί βλέπετε πώς έχω καταντήσει από την αρρώστια), κ' ενώ στην καλοτυχιά μου ως τώρα δεν έπεφτα θαρρώ πίσω από κανένα, τόσο στην ιδιωτική μου ζωή, όσο και στη σταδιοδρομία μου γενικά, βρίσκομαι τώρα στον ίδιο κίντυνο όσο κ' οι πιο ταπεινοί στρατιώτες· μ' όλο που πέρασα τη ζωή μου τιμώντας τους θεούς μ' όλες τις συνηθισμένες τελετές και κάνοντας απέναντι στους ανθρώπους πολλές δίκαιες πράξεις, που να μη δίνουν καμιάν αφορμή στους φθονερούς. [77.3] Και για ολ' αυτά είναι οι ελπίδες μου για το μέλλον τολμηρά υψηλές, κι αν οι συμφορές με φοβίζουν, είναι γιατί δεν τις αξίζατε. Και μπορεί σύντομα να

αυτές οι συμφορές σταματήσουν, γιατί αρκετά ο εχθρός ευνοήθηκε απ' την τύχη και αν ίσως εκστρατεύοντας, προκαλέσαμε τον φθόνο των θεών, αρκετά πια τιμωρηθήκαμε. [77.4] Και άλλοι ξεκίνησαν εναντίον ξένων και αφού έκαναν όσα είναι μέσα στην ανθρώπινη τάξη, έπαθαν ανεκτές συμφορές, και είναι τώρα φυσικό να ελπίζουμε ότι οι θεοί θα φανούν πιο ήπιοι απέναντί μας, γιατί τώρα αξίζουμε περισσότερο τον οίκτο τους παρά τον φθόνο τους. Κοιτάξτε όμως τους ίδιους τους εαυτούς σας: πολυάριθμοι οπλίτες, που θα πορευθείτε σε πυκνή παράταξη, μην παρασύρεστε από υπερβολική απελπισία και σκεφθείτε ότι σ' όποιο μέρος κι αν στρατοπεδεύσετε, θα δημιουργείτε ευθύς μια πολιτεία και ότι καμιά άλλη πολιτεία δεν υπάρχει στην Σικελία που να μπορεί εύκολα ν' αμυνθεί, αν της επιτεθείτε ή να σας διώξει αν έχετε εγκατασταθεί κάπου. [77.5] Για να είναι η πορεία μας ασφαλής και με τάξη, πρέπει εσείς να προσέξετε και να σκέπτεστε ο καθένας ότι όπου κι αν αναγκαστεί να πολεμήσει, εκεί και θα έχει πατρίδα και οχυρό, αν νικήσει. [77.6] Η πορεία θα είναι σύντονη και μέρα και νύχτα, γιατί έχουμε λίγες προμήθειες. Και αν κατορθώσουμε να φτάσουμε σε φιλική περιοχή των Σικελών, οι οποίοι από φόβο των Συρακουσίων είναι ακόμη βέβαιοι φίλοι μας, τότε θα πρέπει να θεωρείτε τον εαυτό σας ασφαλισμένο. Τους στείλαμε άλλωστε μήνυμα και τους είπαμε να έρθουν να μας προϋπαντήσουν και να έχουν τρόφιμα μαζί τους.

[77.7] Με μια λέξη μάθετε, στρατιώτες, ότι είναι ανάγκη για σας να φανείτε ανδρείοι, γιατί

Τάχα δὲ ἂν καὶ λωφήσειαν· ἱκανὰ γὰρ τοῖς τε πολεμίοις ηὐτύχηται, καὶ εἴ τῳ θεῶν ἐπίφθονοι ἐστρατεύσαμεν, ἀποχρώντως ἤδη τετιμωρήμεθα. [77.4] Ἦλθον γάρ που καὶ ἄλλοι τινὲς ἤδη ἐφ᾽ ἑτέρους, καὶ ἀνθρώπεια δράσαντες ἀνεκτὰ ἔπαθον. Καὶ ἡμᾶς εἰκὸς νῦν τά τε ἀπὸ τοῦ θεοῦ ἐλπίζειν ἠπιώτερα ἕξειν (οἴκτου γὰρ ἀπ᾽ αὐτῶν ἀξιώτεροι ἤδη ἐσμὲν ἢ φθόνου), καὶ ὁρῶντες ὑμᾶς αὐτοὺς οἷοι ὁπλῖται ἅμα καὶ ὅσοι ξυντεταγμένοι χωρεῖτε μὴ καταπέπληχθε ἄγαν, λογίζεσθε δὲ ὅτι αὐτοί τε πόλις εὐθύς ἐστε ὅποι ἂν καθέζησθε καὶ ἄλλη οὐδεμία ὑμᾶς τῶν ἐν Σικελίᾳ οὔτ᾽ ἂν ἐπιόντας δέξαιτο ῥᾳδίως οὔτ᾽ ἂν ἱδρυθέντας που ἐξαναστήσειεν. [77.5] Τὴν δὲ πορείαν ὥστ᾽ ἀσφαλῆ καὶ εὔτακτον εἶναι αὐτοὶ φυλάξατε, μὴ ἄλλο τι ἡγησάμενος ἕκαστος ἢ ἐν ᾧ ἂν ἀναγκασθῇ χωρίῳ μάχεσθαι, τοῦτο καὶ πατρίδα καὶ τεῖχος κρατήσας ἕξειν. [77.6] Σπουδὴ δὲ ὁμοίως καὶ νύκτα καὶ ἡμέραν ἔσται τῆς ὁδοῦ· τὰ γὰρ ἐπιτήδεια βραχέα ἔχομεν, καὶ ἢν ἀντιλαβώμεθά του φιλίου χωρίου τῶν Σικελῶν (οὗτοι γὰρ ἡμῖν διὰ τὸ Συρακοσίων δέος ἔτι βέβαιοι εἰσίν), ἤδη νομίζετε ἐν τῷ ἐχυρῷ εἶναι. προπέπεμπται δ᾽ ὡς αὐτούς, καὶ ἀπαντᾶν εἰρημένον καὶ σιτία ἄλλα κομίζειν.

[77.7] Τό τε ξύμπαν γνῶτε, ὦ ἄνδρες στρατιῶται,

λουφάξουν· γιατί αρκετές καλοτυχιές είδαν ως τώρα οι εχτροί μας, κι αν όταν ξεκινήσαμε για την εκστρατεία προκαλέσαμε με την υπεροψία μας το φθόνο κανενός θεού, έχομε κιόλας τιμωρηθεί με το παραπάνω. [77.4] Κι άλλοι δηλαδή πριν από μας πήγαν να χτυπήσουν ξένους τόπους, κι αφού έκαναν τις αμαρτίες που είναι στη φύση του ανθρώπου, έπαθαν συμφορές, αλλά υποφερτές. Είναι λοιπόν φυσικό κ' εμείς τώρα να ελπίζομε πως θα μας δειχτούν πιο σπλαχνικοί οι θεοί (γιατί αξίζομε από μέρους τους τώρα πιότερο τη λύπηση παρά το φθόνο), και βλέποντας τώρα το δικό σας στρατό, τι γενναίοι αρματωμένοι που είστε και πόσοι πορεύεστε μαζί σε παράταξη μάχης, δεν πρέπει να νιώθετε τόσο μεγάλη απελπισία, παρά να συλλογίζεστε πως εσείς οι ίδιοι θ' αποτελέσετε από την πρώτη στιγμή πολιτεία ολόκληρη όπου κι αν εγκατασταθείτε, κι άλλη καμιά από τις πολιτείες στη Σικελία δεν είναι άξια να σας αντιμετωπίσει εύκολα αν της επιτεθείτε, ούτε αν έχετε κιόλας εγκατασταθεί, μπορεί να σας ξεσηκώσει και να σας διώξει. [77.5] Και για να πραγματοποιηθεί η πορεία σας με ασφάλεια και τάξη, έχετε το νου σας και σεις οι ίδιοι, κι ο καθένας ας μη στοχάζεται άλλο τίποτα παρά πως σ' όποιο μέρος αναγκαστεί να πολεμήσει, αυτό, αν νικήσει, θα το 'χει και για πατρίδα και για φρούριο. [77.6] Και θα πορευόμαστε με την ίδια βιάση και μέρα και νύχτα· γιατί οι προμήθειές μας είναι λιγοστές, κι αν πιάσομε σε κανένα μέρος των Σικελών φιλικό μας (γιατί αυτοί μας έχουνε μείνει ακόμα σίγουροι φίλοι επειδή φοβούνται τους Συρακούσιους) μόνο τότε να πιστέψετε πως είμαστε κιόλας σε ασφαλισμένο τόπο. Τους έχομε κιόλας μηνύσει, μερικοί από το στρατό, να μας ανταμώσουνε στο δρόμο και να φέρουν τρόφιμα.

[77.7] Και μ' ένα λόγο, καταλάβετέ το καλά, στρατιώτες μου, πως είναι απόλυτη ανάγκη να

δεν υπάρχει εδώ κοντά τόπος όπου να μπορείτε να καταφύγετε, αν δειλιάσετε. Και αν τώρα ξεφύγετε απ' τον εχθρό, θα μπορέσετε τότε όλοι να φθάσετε στα μέρη που ο καθένας θέλει να ξαναδεί και ιδιαίτερα οι Αθηναίοι θα μπορέσουν ν' ανορθώσουν παρόλον ότι τώρα έχει μειωθεί, την μεγάλη δύναμη της πολιτείας τους. Οι άνδρες αποτελούν την πολιτεία και όχι τα τείχη ή τα καράβια».

ἀναγκαῖόν τε ὂν ὑμῖν ἀνδράσιν ἀγαθοῖς γίγνεσθαι ὡς μὴ ὄντος χωρίου ἐγγὺς ὅποι ἂν μαλακισθέντες σωθείητε καί, ἢν νῦν διαφύγητε τοὺς πολεμίους, οἵ τε ἄλλοι τευξόμενοι ὧν ἐπιθυμεῖτέ που ἐπιδεῖν καὶ οἱ Ἀθηναῖοι τὴν μεγάλην δύναμιν τῆς πόλεως καίπερ πεπτωκυῖαν ἐπανορθώσοντες· ἄνδρες γὰρ πόλις, καὶ οὐ τείχη οὐδὲ νῆες ἀνδρῶν κεναί».

φανείτε παλληκάρια, γιατί δεν υπάρχει κοντά τόπος όπου αν δειλιάσετε, μπορεί να καταφύγετε και να σωθείτε· κι αν ξεφύγετε τώρα από τους εχτρούς, τόσο οι άλλοι θα κατορθώσετε ό,τι ποθεί η καρδιά σας, να ξαναϊδείτε· κι όσοι είστε Αθηναίοι, θα ξαναστεριώσετε τη μεγάλη δύναμη της πολιτείας μας, μ' όλο που είναι τώρα πεσμένη τόσο χαμηλά. Γιατί το κράτος είναι οι άνθρωποι, κι όχι τα τειχιά ή τα καράβια».

ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ ΙΣΤΟΡΙΑΙ
ΒΙΒΛΙΟ 7. Κεφάλαιο 84

Μετάφραση Α. Βλάχου

[84.1] Όταν ήρθε η μέρα, ο Νικίας άρχισε να βαδίζει με τον στρατό. Οι Συρακούσιοι και οι σύμμαχοι τον πίεζαν με τον ίδιο τρόπο, ρίχνοντας από παντού βέλη και ακόντια. [84.2] Οι Αθηναίοι βιάζονταν να φτάσουν στον ποταμό Ασσίναρο. Τους βίαζαν πολύ οι επιθέσεις που έκανε από παντού το πολυάριθμο ιππικό και οι άλλες μονάδες του εχθρού και νόμιζαν ότι θα είναι ευκολότερη η θέση τους αν περάσουν τον ποταμό, γιατί τους πίεζαν οι κακουχίες και η δίψα. [84.3] Και όταν έφτασαν στον ποταμό, έτρεξαν όλοι, χωρίς καμιά τάξη, και ο καθένας ήθελε να τον περάσει πρώτος. Καθώς ήταν και ο εχθρός κοντά, η διάβαση έγινε πολύ δύσκολη. Ήσαν αναγκασμένοι να προχωρούν πολλοί μαζί, έπεφταν ο ένας επάνω στον άλλο και καταπατιόνταν ή έπεφταν επάνω στα μικρά τους δόρατα και πέθαιναν αμέσως, ενώ άλλοι μπερδεύονταν μέσα στην εξάρτυσή τους και τους έπαιρνε το ρεύμα. [84.4] Οι Συρακούσιοι στάθηκαν στην απέναντι όχθη που ήταν απότομη κι από ψηλά έριχναν στους Αθηναίους. Οι περισσότεροι έπιναν αχόρταγα, ριγμένοι ανάκατα και σπρώχνοντας ο ένας τον άλλο στην κοίτη του ποταμού. [84.5] Οι Πελοποννήσιοι κατέβηκαν από πίσω τους και άρχισαν να σφάζουν κυρίως

Αρχαίο Κείμενο

[84.1] Νικίας δ᾽ ἐπειδὴ ἡμέρα ἐγένετο ἦγε τὴν στρατιάν· οἱ δὲ Συρακόσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι προσέκειντο τὸν αὐτὸν τρόπον πανταχόθεν βάλλοντές τε καὶ κατακοντίζοντες. [84.2] Καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἠπείγοντο πρὸς τὸν Ἀσσίναρον ποταμόν, ἅμα μὲν βιαζόμενοι ὑπὸ τῆς πανταχόθεν προσβολῆς ἱππέων τε πολλῶν καὶ τοῦ ἄλλου ὄχλου, οἰόμενοι ῥᾷόν τι σφίσιν ἔσεσθαι, ἢν διαβῶσι τὸν ποταμόν, ἅμα δ᾽ ὑπὸ τῆς ταλαιπωρίας καὶ τοῦ πιεῖν ἐπιθυμίᾳ. [84.3] Ὡς δὲ γίγνονται ἐπ᾽ αὐτῷ, ἐσπίπτουσιν οὐδενὶ κόσμῳ ἔτι, ἀλλὰ πᾶς τέ τις διαβῆναι αὐτὸς πρῶτος βουλόμενος καὶ οἱ πολέμιοι ἐπικείμενοι χαλεπὴν ἤδη τὴν διάβασιν ἐποίουν· ἀθρόοι γὰρ ἀναγκαζόμενοι χωρεῖν ἐπέπιπτόν τε ἀλλήλοις καὶ κατεπάτουν, περί τε τοῖς δορατίοις καὶ σκεύεσιν οἱ μὲν εὐθὺς διεφθείροντο, οἱ δὲ ἐμπαλασσόμενοι κατέρρεον. [84.4] Ἐς τὰ ἐπὶ θάτερά τε τοῦ ποταμοῦ παραστάντες οἱ Συρακόσιοι (ἦν δὲ κρημνῶδες) ἔβαλλον ἄνωθεν τοὺς Ἀθηναίους, πίνοντάς τε τοὺς πολλοὺς ἀσμένους καὶ ἐν κοίλῳ ὄντι τῷ ποταμῷ ἐν σφίσιν αὐτοῖς ταρασσομένους. [84.5] Οἵ τε

Μετάφραση Ε. Λαμπρίδη

[84.1] Ο Νικίας όμως μπήκε πάλι μπροστά σαν ξημέρωσε κι άρχισε να οδηγεί το στρατό του· οι Συρακούσιοι κ' οι σύμμαχοί τους τους επιτέθηκαν πάλι κατά τον ίδιο τρόπο, ρίχνοντας μέσα στην παράταξή τους πυκνά βέλη και ακόντια. [84.2] Και βιάζονταν οι Αθηναίοι να φτάσουν στον Ασσίναρο ποταμό, τόσο γιατί τους βασάνιζε η αδιάκοπη επίθεση από παντού, από τους πολλούς καβαλάρηδες και το άλλο πλήθος των ελαφρά οπλισμένων, όσο και γιατί νόμιζαν πως θα ξαλάφρωνε κάπως η θέση τους άμα περνούσαν τον ποταμό, συγχρόνως όμως από το μαρτύριο της δίψας και την επιθυμία να πιούνε νερό. [84.3] Και μόλις έφτασαν στην όχτη του, όρμησαν μέσα στο ποτάμι χωρίς τάξη πια καμιά, αλλά θέλοντας ο καθένας να περάσει πρώτος αυτός. Και οι εχτροί, κυνηγώντας τους κατά πόδι, έκαναν το πέρασμα πολύ δύσκολο· γιατί έτσι που ήταν αναγκασμένοι να προχωρούν πλήθος μαζί, έπεφτε ο ένας πάνω στον άλλο και πατούσαν όποιον έπεφτε χάμω, κι άλλοι χτυπιούνταν από τα ίδια τους τα κοντάρια και σκοτώνονταν αμέσως, κι άλλοι μπερδεύονταν στην αρματωσιά τους ή σ' όσα κουβαλούσαν και τους έπαιρνε το ρέμα μακριά. [84.4] Στο μεταξύ οι Συρακούσιοι φάνηκαν στην απέναντι όχτη του ποταμού, και τους χτυπούσαν κι από πάνω (γιατί ήταν γκρεμός), κ' οι Αθηναίοι έπιναν ακόμα χορταίνοντας τη δίψα τους, κουβαριασμένοι όλοι μαζί σε μια βαθύτερη γούβα του ποταμού, με μεγάλο σπρωξίδι κι ανακατωσούρα. [84.5] Κ' οι Πελοποννήσιοι κατέβηκαν τον απέναντι γκρεμό κι άρχισαν να σφάζουν όσους βρίσκονταν ακόμα

εκείνους που ήσαν στον ποταμό. Το νερό είχε αμέσως θολώσει, αλλά και λασπωμένο και κόκκινο απ᾽ το αίμα, το έπιναν πάντα αχόρταγα. Οι περισσότεροι έπρεπε να πολεμήσουν για να πιουν.

Πελοποννήσιοι ἐπικαταβάντες τοὺς ἐν τῷ ποταμῷ μάλιστα ἔσφαζον. καὶ τὸ ὕδωρ εὐθὺς διέφθαρτο, ἀλλ᾽ οὐδὲν ἧσσον ἐπίνετό τε ὁμοῦ τῷ πηλῷ ἡματωμένον καὶ περιμάχητον ἦν τοῖς πολλοῖς.

μέσα στο ποτάμι. Το νερό είχε αμέσως θολώσει και μολευτεί, αλλά δεν έπιναν για τούτο με λιγότερη αχορτασιά νερό μαζί με ματωμένη λάσπη, κι ακόμα πολεμούσαν οι περισσότεροι αναμεταξύ τους γι᾽ αυτό.

ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ ΙΣΤΟΡΙΑΙ
ΒΙΒΛΙΟ 7. Κεφάλαιο 85

Μετάφραση Α. Βλάχου

[85.1] Τέλος, όταν πολλοί νεκροί είχαν στοιβαχτεί ο ένας απάνω στον άλλο μέσα στην κοίτη του ποταμού, και είχε καταστραφεί ο στρατός, ένα μέρος του στο ποτάμι και το άλλο –που είχε γλυτώσει, από το ιππικό– ο Νικίας παραδόθηκε στον Γύλιππο γιατί σ' αυτόν είχε περισσότερη εμπιστοσύνη παρά στους Συρακουσίους. Του είπε να τον κάνουν ό,τι θέλουν αυτός και οι Λακεδαιμόνιοι, αλλά να πάψουν να σκοτώνουν τους άλλους στρατιώτες. [85.2] Τότε ο Γύλιππος διέταξε να τους πιάσουν αιχμαλώτους. Τους υπόλοιπους, όσους οι Συρακούσιοι δεν απόκρυψαν (και δεν ήσαν λίγοι) τους πήραν ζωντανούς. Έστειλαν να καταδιώξουν και τους τριακόσιους εκείνους που είχαν διασπάσει τις φρουρές την νύχτα και τους έπιασαν. [85.3] Έτσι ο αριθμός των αιχμαλώτων που πιάστηκαν για λογαριασμό της πολιτείας δεν ήταν μεγάλος, αλλά ήσαν πολλοί εκείνοι τους οποίους είχαν κλέψει και ολόκληρη η Σικελία γέμισε απ' αυτούς, και τούτο επειδή δεν είχαν αιχμαλωτιστεί μετά από συνθηκολόγηση, όπως οι στρατιώτες του Δημοσθένη. [85.4] Αρκετά μεγάλος αριθμός είχε σκοτωθεί. Είχε γίνει εκεί μεγάλη σφαγή, η μεγαλύτερη στον Σικελικό πόλεμο. Πολλοί είχαν σκοτωθεί και στις άλλες πολλές επιθέσεις που τους

Αρχαίο Κείμενο

[85.1] Τέλος δὲ νεκρῶν τε πολλῶν ἐπ᾽ ἀλλήλοις ἤδη κειμένων ἐν τῷ ποταμῷ καὶ διεφθαρμένου τοῦ στρατεύματος τοῦ μὲν κατὰ τὸν ποταμόν, τοῦ δὲ καί, εἴ τι διαφύγοι, ὑπὸ τῶν ἱππέων, Νικίας Γυλίππῳ ἑαυτὸν παραδίδωσι, πιστεύσας μᾶλλον αὐτῷ ἢ τοῖς Συρακοσίοις· καὶ ἑαυτῷ μὲν χρήσασθαι ἐκέλευεν ἐκεῖνόν τε καὶ Λακεδαιμονίους ὅτι βούλονται, τοὺς δὲ ἄλλους στρατιώτας παύσασθαι φονεύοντας. [85.2] Καὶ ὁ Γύλιππος μετὰ τοῦτο ζωγρεῖν ἤδη ἐκέλευεν· καὶ τούς τε λοιποὺς ὅσους μὴ ἀπεκρύψαντο (πολλοὶ δὲ οὗτοι ἐγένοντο) ξυνεκόμισαν ζῶντας, καὶ ἐπὶ τοὺς τριακοσίους, οἳ τὴν φυλακὴν διεξῆλθον τῆς νυκτός, πέμψαντες τοὺς διωξομένους ξυνέλαβον. [85.3] Τὸ μὲν οὖν ἁθροισθὲν τοῦ στρατεύματος ἐς τὸ κοινὸν οὐ πολὺ ἐγένετο, τὸ δὲ διακλαπὲν πολύ, καὶ διεπλήσθη πᾶσα Σικελία αὐτῶν, ἅτε οὐκ ἀπὸ ξυμβάσεως ὥσπερ τῶν μετὰ Δημοσθένους ληφθέντων. [85.4] Μέρος δέ τι οὐκ ὀλίγον καὶ ἀπέθανεν· πλεῖστος γὰρ δὴ φόνος οὗτος καὶ οὐδενὸς ἐλάσσων τῶν ἐν τῷ [Σικελικῷ] πολέμῳ τούτῳ ἐγένετο. Καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις

Μετάφραση Ε. Λαμπρίδη

[85.1] Τέλος, τώρα που πολλοί νεκροί κείτονταν ο ένας πάνω στον άλλο μέσα στο νερό, κ' είχε χαλαστεί όλος ο στρατός, άλλοι στο ποτάμι, κι άλλοι, αν τυχόν ξέφευγαν μερικοί, είχαν σκοτωθεί από το ιππικό, παραδίνεται ο Νικίας στο Γύλιππο, έχοντας μεγαλύτερη εμπιστοσύνη σ' αυτόν, παρά στους Συρακουσίους· «εμένα, είπε, κάντε με, εσύ κ' οι Λακεδαιμόνιοι ό,τι θέλετε, άλλα πάψτε να σκοτώνετε τους άλλους στρατιώτες». [85.2] Κ' ύστερ' απ' αυτό, πρόσταξε ο Γύλιππος να τους πιάνουνε ζωντανούς· κ' έτσι συγκέντρωσαν τους περισσότερους, όσους δεν έκρυψαν οι Συρακούσιοι (και δεν ήτανε λίγοι αυτοί) ζωντανούς, και στέλνοντας μερικούς να καταδιώξουν τους τρακόσιους που είχαν ξεφύγει μεσ' απ' τους φρουρούς τη νύχτα, τους έπιασαν κι αυτούς. [85.3] Έτσι λοιπόν, όσοι απ' αυτό το στρατό συγκεντρώθηκαν στο γενικό στρατόπεδο των αιχμαλώτων, δεν ήταν πολλοί, όσους όμως είχανε κλέψει κρυφά ο ένας κι ο άλλος ήτανε πάρα πολλοί και γέμισε ολόκληρη η Σικελία απ' αυτούς, γιατί δεν τους είχανε συλλάβει ύστερ' από συνθηκολόγηση όπως το στρατό του Δημοσθένη, [85.4] και δεν ήτανε μικρό το τμήμα του στρατού που σκοτώθηκαν· γιατί το φονικό αυτό ήταν το μεγαλύτερο που στάθηκε στον πόλεμο τούτο, και δεν

έκαναν στο διάστημα της πορείας. Αλλά και πολλοί διέφυγαν, άλλοι την ίδια στιγμή και άλλοι αφού έμειναν δούλοι έναν καιρό και δραπέτευσαν βρίσκοντας καταφύγιο στην Κατάνη.

προσβολαῖς ταῖς κατὰ τὴν πορείαν συχναῖς γενομέναις οὐκ ὀλίγοι ἐτεθνήκεσαν. πολλοὶ δὲ ὅμως καὶ διέφυγον, οἱ μὲν καὶ παραυτίκα, οἱ δὲ καὶ δουλεύσαντες καὶ διαδιδράσκοντες ὕστερον· τούτοις δ᾽ ἦν ἀναχώρησις ἐς Κατάνην.

ήταν λιγότερο φριχτό από κανένα άλλο. Είχαν επίσης σκοτωθεί πολλοί στις διάφορες επιθέσεις που τους γίνονταν όλη την ώρα κατά την πορεία. Ξέφυγαν όμως και πολλοί, άλλοι αμέσως, κι άλλοι που δραπέτευσαν αφού έκαναν κάμποσον καιρό δούλοι· αυτοί έβρισκαν τέλος καταφύγιο στην Κατάνη.

ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ ΙΣΤΟΡΙΑΙ
ΒΙΒΛΙΟ 7. Κεφάλαιο 86

Μετάφραση Α. Βλάχου

[86.1] Οι Συρακούσιοι και οι σύμμαχοί τους συγκεντρώθηκαν, πήραν μαζί τους όσο μπορούσαν περισσότερους αιχμαλώτους καθώς και τα λάφυρα και γύρισαν στην πολιτεία τους. [86.2] Όσους Αθηναίους και συμμάχους είχαν πιάσει, τους κατέβασαν στα λατομεία. Ήταν το ασφαλέστερο μέρος για να τους φυλακίσουν. Τον Νικία και τον Δημοσθένη τούς σκότωσαν, παρά την θέληση του Γυλίππου, ο οποίος θεωρούσε ότι θα ήταν ωραίο κατόρθωμα, μετά από τα τόσα άλλα, να οδηγούσε στην Σπάρτη αιχμαλώτους τους δύο στρατηγούς. [86.3] Ο ένας, ο Δημοσθένης, ήταν μεγάλος εχθρός της εξαιτίας των γεγονότων της Σφακτηρίας και της Πύλου, ενώ ο άλλος εξαιτίας των ίδιων γεγονότων ήταν πολύ αγαπητός της. Πραγματικά ο Νικίας είχε δείξει μεγάλη προθυμία για να πείσει τους Αθηναίους να κάνουν ειρήνη ώστε ν' απελευθερωθούν οι αιχμάλωτοι της Σφακτηρίας. [86.4] Γι' αυτό οι Λακεδαιμόνιοι τον συμπαθούσαν πολύ και γι' αυτό, κυρίως, παραδόθηκε, εμπιστευόμενος στον Γύλιππο. Αλλά, καθώς είπαν, μερικοί Συρακούσιοι που είχαν έρθει σε συνεννοήσεις μαζί του, φοβήθηκαν μήπως τον βασανίσουν και μαρτυρήσει, προκαλώντας τους έτσι δυσάρεστες περιπλοκές την στιγμή της

Αρχαίο Κείμενο

[86.1] Ξυναθροισθέντες δὲ οἱ Συρακόσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι, τῶν τε αἰχμαλώτων ὅσους ἐδύναντο πλείστους καὶ τὰ σκῦλα ἀναλαβόντες, ἀνεχώρησαν ἐς τὴν πόλιν. [86.2] Καὶ τοὺς μὲν ἄλλους Ἀθηναίων καὶ τῶν ξυμμάχων ὁπόσους ἔλαβον κατεβίβασαν ἐς τὰς λιθοτομίας, ἀσφαλεστάτην εἶναι νομίσαντες τήρησιν, Νικίαν δὲ καὶ Δημοσθένη ἄκοντος τοῦ Γυλίππου ἀπέσφαξαν. Ὁ γὰρ Γύλιππος καλὸν τὸ ἀγώνισμα ἐνόμιζέν οἱ εἶναι ἐπὶ τοῖς ἄλλοις καὶ τοὺς ἀντιστρατήγους κομίσαι Λακεδαιμονίοις. [86.3] Ξυνέβαινε δὲ τὸν μὲν πολεμιώτατον αὐτοῖς εἶναι, Δημοσθένη, διὰ τὰ ἐν τῇ νήσῳ καὶ Πύλῳ, τὸν δὲ διὰ τὰ αὐτὰ ἐπιτηδειότατον· τοὺς γὰρ ἐκ τῆς νήσου ἄνδρας τῶν Λακεδαιμονίων ὁ Νικίας προυθυμήθη, σπονδὰς πείσας τοὺς Ἀθηναίους ποιήσασθαι, ὥστε ἀφεθῆναι. [86.4] Ἀνθ᾽ ὧν οἵ τε Λακεδαιμόνιοι ἦσαν αὐτῷ προσφιλεῖς κἀκεῖνος οὐχ ἥκιστα διὰ τοῦτο πιστεύσας ἑαυτὸν τῷ Γυλίππῳ παρέδωκεν. Ἀλλὰ τῶν Συρακοσίων τινές, ὡς ἐλέγετο, οἱ μὲν δείσαντες, ὅτι πρὸς αὐτὸν ἐκεκοινολόγηντο, μὴ βασανιζόμενος διὰ τὸ τοιοῦτο ταραχὴν σφίσιν ἐν

Μετάφραση Ε. Λαμπρίδη

[86.1] Αφού συγκεντρώθηκαν τότε οι Συρακούσιοι κ' οι σύμμαχοί τους, παίρνοντας μαζί τους όσους μπόρεσαν περισσότερους από τους αιχμαλώτους, καθώς και τα λάφυρα, ξεκίνησαν πίσω για την πολιτεία. [86.2] Τους άλλους Αθηναίους κι όσους έπιασαν από τους συμμάχους τους, τους κατέβασαν αμέσως στα λατομεία, θεωρώντας πως ήταν ο πιο σίγουρος τόπος να τους κρατήσουνε φυλακισμένους. Το Νικία όμως και το Δημοσθένη, μ' όλο που ο Γύλιππος δεν το ήθελε, τους έσφαξαν. Γιατί ο Γύλιππος θεωρούσε πως θα ήταν ένδοξο κατόρθωμα, αν, πρόσθετα στις άλλες του επιτυχίες, έφερνε στους Λακεδαιμονίους και τους δυο στρατηγούς που είχε νικήσει. [86.3] Και σύντυχε ο ένας τους, ο Δημοσθένης, να τους είναι ο πιο μισητός εχτρός, για όσα είχανε σταθεί στην Πύλο και στη Σφακτηρία, ο άλλος όμως, ακριβώς για τα ίδια γεγονότα, ο πιο αγαπητός· γιατί είχε δείξει μεγάλο ζήλο πείθοντας τους Αθηναίους να κλείσουν ειρήνη με τους Λακεδαιμονίους, ώστε ν' αφεθούν ελεύτεροι οι Λακεδαιμόνιοι στρατιώτες που είχαν συλληφθεί στο νησί. [86.4] Γι' αυτό τον τιμούσαν οι Λακεδαιμόνιοι πολύ, κι αυτός, από μέρους του, τους είχε μεγάλη εμπιστοσύνη, γι' αυτό παραδόθηκε στο Γύλιππο. Αλλά μερικοί από τους Συρακουσίους φοβήθηκαν, έτσι διαδίδεται, μήπως, επειδή είχαν έρθει σ' επικοινωνία μαζί του, θα τα μαρτυρούσε αν τον εβασάνιζαν, και θα τους δημιουργούσε φασαρίες, τώρα που είχαν όλα τελειώσει καλά·

επιτυχίας. Άλλοι, και περισσότερο απ' όλους οι Κορίνθιοι, φοβήθηκαν μήπως, επειδή ήταν πλούσιος άνθρωπος, εξαγοράσει μερικούς και δραπετεύσει και τους δημιουργήσει πάλι άλλα κακά. Αυτοί έπεισαν τους συμμάχους και τον θανάτωσαν. [86.5] Αυτά ήσαν τα αίτια για τα οποία τον εκτέλεσαν. Από τους Έλληνες του καιρού μου, ήταν ο λιγότερο άξιος να πάθει τέτοια συμφορά γιατί η διαγωγή του ήταν πάντα σύμφωνη με την αρετή.

εὐπραγίᾳ ποιήσῃ, ἄλλοι δέ, καὶ οὐχ ἥκιστα οἱ Κορίνθιοι, μὴ χρήμασι δὴ πείσας τινάς, ὅτι πλούσιος ἦν, ἀποδρᾷ καὶ αὖθις σφίσι νεώτερόν τι ἀπ᾽ αὐτοῦ γένηται, πείσαντες τοὺς ξυμμάχους ἀπέκτειναν αὐτόν. [86.5] Καὶ ὁ μὲν τοιαύτῃ ἢ ὅτι ἐγγύτατα τούτων αἰτίᾳ ἐτεθνήκει, ἥκιστα δὴ ἄξιος ὢν τῶν γε ἐπ᾽ ἐμοῦ Ἑλλήνων ἐς τοῦτο δυστυχίας ἀφικέσθαι διὰ τὴν πᾶσαν ἐς ἀρετὴν νενομισμένην ἐπιτήδευσιν.

άλλοι πάλι φοβούνταν, και περισσότερο απ' όλους οι Κορίνθιοι, μήπως δωροδοκήσει μερικούς, γιατί ήταν πλούσιος, και τον αφήσουνε να ξεφύγει, και κάποτε, εξ αιτίας του, τους γίνει κανέν' άλλο κακό. Γι' αυτό έπεισαν τους συμμάχους και τον σκότωσαν. [86.5] Έτσι λοιπόν θανατώθηκε αυτός από κάποια τέτοια, ή παρόμοια αφορμή υποψίας, ο άνθρωπος που λιγότερο απ' όσους Έλληνες έζησαν στον καιρό μου άξιζε να φτάσει στην άκρα αυτή συμφορά· γιατί είχε φερθεί σ' όλη του τη ζωή ενάρετα σύμφωνα με τα καθιερωμένα.

ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ ΙΣΤΟΡΙΑΙ
ΒΙΒΛΙΟ 7. Κεφάλαιο 87

Μετάφραση Α. Βλάχου

[87.1] Τον πρώτο καιρό οι Συρακούσιοι μεταχειρίστηκαν πολύ σκληρά τους αιχμαλώτους που είχαν στα λατομεία. Στοιβαγμένοι πολλοί μαζί σε μια στενή χαράδρα, μη έχοντας στέγη, υπόφεραν από τον ήλιο και την πνιγηρή ζέστη στην αρχή και αργότερα από τις κρύες φθινοπωρινές νύχτες. Η μετάπτωση αυτή προκαλούσε πολλές αρρώστιες. [87.2] Ήσαν αναγκασμένοι να ζουν σε πολύ στενό χώρο, κάνοντάς τα όλα στο ίδιο μέρος. Στοίβαζαν τον ένα απάνω στον άλλον τους νεκρούς που πέθαιναν από τα τραύματά τους ή από τις αρρώστιες που προκαλούσαν οι μεταπτώσεις του καιρού ή άλλες παρόμοιες αιτίες και η δυσοσμία ήταν ανυπόφορη. Τους βασάνιζε η πείνα και η δίψα (για οκτώ μήνες τους έδιναν μια κοτύλη νερό και δυο κοτύλες σιτάρι) και όσα ήταν φυσικό να υποφέρουν άνθρωποι στοιβαγμένοι σε τέτοιο μέρος, όλα τα έπαθαν. [87.3] Κάπου εβδομήντα μέρες έζησαν έτσι στοιβαγμένοι όλοι μαζί. Μετά τους πούλησαν δούλους, εκτός από τους Αθηναίους και όσους Σικελιώτες και Ιταλιώτες είχαν εκστρατεύσει μαζί τους. [87.4] Είναι δύσκολο να πει κανείς με ακρίβεια πόσοι είχαν πιαστεί αιχμάλωτοι,

Αρχαίο Κείμενο

[87.1] Τοὺς δ᾽ ἐν ταῖς λιθοτομίαις οἱ Συρακόσιοι χαλεπῶς τοὺς πρώτους χρόνους μετεχείρισαν. Ἐν γὰρ κοίλῳ χωρίῳ ὄντας καὶ ὀλίγῳ πολλοὺς οἵ τε ἥλιοι τὸ πρῶτον καὶ τὸ πνῖγος ἔτι ἐλύπει διὰ τὸ ἀστέγαστον καὶ αἱ νύκτες ἐπιγιγνόμεναι τοὐναντίον μετοπωριναὶ καὶ ψυχραὶ τῇ μεταβολῇ ἐς ἀσθένειαν ἐνεωτέριζον, [87.2] πάντα τε ποιούντων αὐτῶν διὰ στενοχωρίαν ἐν τῷ αὐτῷ καὶ προσέτι τῶν νεκρῶν ὁμοῦ ἐπ᾽ ἀλλήλοις ξυννενημένων, οἳ ἔκ τε τῶν τραυμάτων καὶ διὰ τὴν μεταβολὴν καὶ τὸ τοιοῦτον ἀπέθνῃσκον, καὶ ὀσμαὶ ἦσαν οὐκ ἀνεκτοί, καὶ λιμῷ ἅμα καὶ δίψῃ ἐπιέζοντο (ἐδίδοσαν γὰρ αὐτῶν ἑκάστῳ ἐπὶ ὀκτὼ μῆνας κοτύλην ὕδατος καὶ δύο κοτύλας σίτου), ἄλλα τε ὅσα εἰκὸς ἐν τῷ τοιούτῳ χωρίῳ ἐμπεπτωκότας κακοπαθῆσαι, οὐδὲν ὅτι οὐκ ἐπεγένετο αὐτοῖς· [87.3] καὶ ἡμέρας μὲν ἑβδομήκοντά τινας οὕτω διῃτήθησαν ἁθρόοι· ἔπειτα πλὴν Ἀθηναίων καὶ εἴ τινες Σικελιωτῶν ἢ Ἰταλιωτῶν ξυνεστράτευσαν, τοὺς ἄλλους ἀπέδοντο. [87.4] Ἐλήφθησαν δὲ οἱ ξύμπαντες, ἀκριβείᾳ μὲν χαλεπὸν ἐξειπεῖν, ὅμως δὲ οὐκ ἐλάσσους

Μετάφραση Ε. Λαμπρίδη

[87.1] Τους αιχμαλώτους στα λατομεία τους μεταχειρίστηκαν στην αρχή εξαιρετικά απάνθρωπα οι Συρακούσιοι. Γιατί καθώς ήτανε σε βαθύ λάκκο της γης και πολλοί μαζί σε στενό χώρο, τους έψηνε στην αρχή ο ήλιος και τους βασάνιζε η πνιγερή ζέστη, γιατί δεν είχαν σκεπή για σκιά· και οι φθινοπωρινές νύχτες που ακολούθησαν ήταν πολύ κρύες, και οι απότομες αυτές αλλαγές της θερμοκρασίας έφεραν πολλές αρρώστιες· [87.2] κι όλα τους τυραννούσαν από τη στενότητα του χώρου, όπου τα έκαναν όλα στριμωγμένοι όλοι στο ίδιο μέρος· κι ακόμα χειρότερα γιατί οι νεκροί στοιβάζονταν ο ένας απάνω στον άλλο κοντά στους ζωντανούς, όσοι πέθαιναν από τις λαβωματιές τους ή από τις αρρώστιες του καιρού κι άλλους τέτοιους λόγους, και η βρώμα ήταν ανυπόφορη· εξόν απ᾽ αυτά τους βασάνιζε η πείνα και η δίψα (γιατί έδιναν στον καθένα επί οχτώ μήνες ένα κύπελλο νερό την ημέρα και δυο κύπελλα αλεύρι), κι όλα τ᾽ άλλα, όσα είναι επόμενο να υποφέρουν άνθρωποι ριγμένοι σε τέτοιον τόπο, τίποτα δεν έμεινε που να μην το πάθουν. [87.3] Και πέρασαν έτσι κάπου εβδομήντα μέρες όλοι μαζί, έπειτα όμως έκτος από τους Αθηναίους, κι όσους τυχόν Σικελιώτες ή Ιταλιώτες είχαν πάρει μέρος στην εκστρατεία μαζί τους, όλους τους άλλους τους πούλησαν για δούλους. [87.4] Είχαν πιαστεί αιχμάλωτοι όλοι μαζί, ακριβώς βέβαια θα ήταν αδύνατο να το καθορίσει κανείς, οπωσδήποτε όμως όχι

αλλά πάντως δεν ήσαν λιγότερο από επτά χιλιάδες. [87.5] Τα γεγονότα αυτά ήσαν τα σπουδαιότερα που σημειώθηκαν στον πόλεμο αυτόν και μάλιστα, καθώς νομίζω, από όσα γεγονότα είναι γνωστά απ' την παράδοση. Για τους νικητές ήταν περίλαμπρη νίκη, για τους νικημένους τρομερή καταστροφή. [87.6] Νικήθηκαν σε όλα και παντού και όλα τους τα παθήματα ήσαν μεγάλα. Ήταν, με την κυριολεξία, πανωλεθρία. Στρατός, στόλος, τίποτε δεν έμεινε που να μην χάθηκε κι από τόσους πολλούς που είχαν ξεκινήσει, ελάχιστοι κατόρθωσαν να γυρίσουν στην πατρίδα. Αυτά ήσαν τα γεγονότα της Σικελίας.

ἑπτακισχιλίων. [87.5] Ξυνέβη τε ἔργον τοῦτο [Ἑλληνικὸν] τῶν κατὰ τὸν πόλεμον τόνδε μέγιστον γενέσθαι, δοκεῖν δ᾽ ἔμοιγε καὶ ὧν ἀκοῇ Ἑλληνικῶν ἴσμεν, καὶ τοῖς τε κρατήσασι λαμπρότατον καὶ τοῖς διαφθαρεῖσι δυστυχέστατον· [87.6] κατὰ πάντα γὰρ πάντως νικηθέντες καὶ οὐδὲν ὀλίγον ἐς οὐδὲν κακοπαθήσαντες πανωλεθρίᾳ δὴ τὸ λεγόμενον καὶ πεζὸς καὶ νῆες καὶ οὐδὲν ὅτι οὐκ ἀπώλετο, καὶ ὀλίγοι ἀπὸ πολλῶν ἐπ᾽ οἴκου ἀπενόστησαν. ταῦτα μὲν τὰ περὶ Σικελίαν γενόμενα.

λιγότεροι από εφτά χιλιάδες. [87.5] Όλη αυτή η συμφορά ήταν η μεγαλύτερη που σύντυχε στο διάστημα του πολέμου αυτού, κ' εγώ τουλάχιστο θαρρώ και σ' όλες τις Ελληνικές πολεμικές επιχειρήσεις όσες ξέρομε απ' ακουστά, και που στάθηκε τόσο περίδοξη για τους νικητές και τόσο φοβερή γι' αυτούς που χαλάστηκαν· [87.6] γιατί νικήθηκαν απ' όλες τις απόψεις, και ολοκληρωτικά, και κανένα τους πάθημα δεν ήτανε σχετικό και μικρό. Και χάθηκαν όλα σε μια, κατά πώς λένε, πανωλεθρία, και το πεζικό και ο στόλος και δεν έμεινε τίποτα που να μην καταστράφηκε, και πολύ λίγοι από τους πολλούς που ξεκίνησαν κατάφεραν να γυρίσουνε στην πατρίδα. Αυτά λοιπόν ήταν όσα έγιναν στη Σικελική εκστρατεία.